

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI
RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA BİLİM DALI**

**TERÖR OLAYLARININ HABER SÖYLEMİ BAĞLAMINDA
TELEVİZYON HABERLERİNDE SUNUMU
ÖRNEK OLAY: İSTANBUL HAVALİMANI SALDIRISININ
NİTEL ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şahin TUĞRUL

**Danışman
Prof. Dr. Metin KASIM**

Konya-2018

ÖNSÖZ

“Terör Olaylarının Haber Söylemi Bağlamında Televizyon Haberlerinde Sunumu Örnek Olay: İstanbul Havalimanı Saldırısının Nitel Analizi” isimli bu yüksek lisans çalışması, terör olayları karşısında medyanın sorumluluklarının olduğu ve medyada özellikle televizyonda yer alan ana haber bültenlerindeki haberlerin oluşturulma sürecindeki ideolojinin varlığını ortaya koymayı amaçlamıştır.

İçinde bulunduğumuz zaman dilimi içerisinde tüm ülkelerin en önemli güvenlik problemlerinden birisini terörizm oluşturmaktadır. Bundan dolayı devletin olası bir terör olayları karşısında önlem alması ve tedbirli davranması gerekliliğinin yanı sıra gerçekleştirdiği eylemlerle toplumda korku ve yıldırma politikası izleyen teröristlerin medya üzerinden propagandalarını yapmalarına engel olmak da medyanın sorumluluklarındandır. Terör ve medya ilişkisi başlığı ile aktardığımız bilgiler dâhilinde terör örgütleri medyada ne kadar fazla kendilerine yer verilirse eylemlerinin de o denli başarılı olduğunu görüşüne kapılarak yeni eylemlere başvurmayı göze aldıklarını söyleyebiliriz. Bundan dolayıdır ki medyada yer alan haberlerdeki metinlerin yazımı, görüntülerin seçimi ve bu haberlerin hangi dille yazıldığı önemlidir.

Medya, toplum içerisinde meydana gelen olayları kamuoyuna aktarma ve kamuoyunu aydınlatma görevini yürütürken haberleri sunuş biçimi ile istemeden de olsa teröristlerin amaçlarına ulaşmasında önemli bir araç görevi üstlenebilmektedir. Bu doğrultuda örnek olay olarak seçilen İstanbul Atatürk Havalimanı terör saldırısının haberleri iki özel televizyon kanalındaki (Fox TV ve ATV) ana haber bültenleri eleştirel söylem analizi çerçevesinde van Dijk’ın modeli ile incelenmiştir.

Bu yüksek lisans tezi, bir iletişim öğrencisi olarak kurduğum spiker ve iyi bir televizyon habercisi olma hayallerimin akademisyenliğe çevrilmesini umut ettiğim süreçte ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, toplumu çok yakından ilgilendiren olaylardan terörizmin televizyon haberlerine yansımadaki ideolojik boyutu ortaya koymayı amaçladığım çalışmam boyunca bu sürecin başından beri güvendiğim, yapıcı eleştiri ve önerileriyle beni yönlendiren tez danışmanım Prof. Dr. Metin Kasım’a, değerli görüşlerinden yararlanmamı sağlayan ve pozitif enerjileriyle beni her daim güdüleyen

çok saygıdeğer hocalarım Prof. Dr Vedat akır, Prof. Dr Vesile akır, Prof. Dr. Aytekin Can, Prof. Dr. Birol Gülnar, Doç. Dr. Metez Kazaz, ğretim Görevlisi Hakan Cem Işıklar ve ğretim Görevlisi zlem Işıklar'a teşekkürü bir borç bilirim.

Yaşamımın her anında olduğu gibi, bu çalışmanın hazırlanışı sırasında da sevgi, ilgi, destek ve anlayışlarını hiçbir zaman esirgemeyen babam Hasan Yılmaz Tuğrul, annem şerife Tuğrul ve kardeşim Rabia Tuğrul'a, en güzel zamanlarını almama karşın zor zamanlarımda hep yanımda olan, beni sabırla dinleyip yreklendiren ve yazdıklarımlı okuyup eleştirileriyle bana yol gösteren eşim Eda Tuğrul'a minnettarım.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı terör olaylarının televizyon haberlerinde sunulurken ne kadar nesnellik taşıdığı ve yorum farklılıklarının ideolojiden kaynaklanıp kaynaklanmadığını ortaya koymaktır. Örnek olay olarak 28 Haziran 2016 akşamı İstanbul Atatürk Havalimanı'nda gerçekleştirilen canlı bomba eylemi ele alınmıştır. Bu olayın ana haber bültenlerindeki sunumunun ideolojiden etkilenip etkilenmediğini anlamak için iki farklı ideoloji sahibi olan ATV ve Fox TV kanalları örneklem olarak seçilmiştir. Araştırmada esas alınan yöntem Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modelidir.

Bu modelin araştırmada kullanılmasının nedeni ise haber anlatılarında ideolojik bağlantıların olup olmadığını ortaya çıkarmada ayrıntılı ve kabul gören bir model olmasıdır (Özer,2011: 82). Modelin barındırdığı makro ve mikro yapı analizi, basamak basamak uygulanmış ATV ve Fox TV ana haber bültenleri 29 Haziran 2016'dan itibaren beş gün süreyle incelenmiştir. Haber bültenlerinin olaydan itibaren beş günlük haber bültenleri ele alınsa da yayın yasağı bulunmasından ötürü olay, haber bültenlerinde üç gün süreyle yer almıştır.

Çalışmada esas alınan terör olaylarının televizyon haberlerinde sunumunun söylem bağlamında incelenmesi nedeniyle; söylem, söylem teorileri, haberde söylem; ideoloji ve haberde ideoloji, medya ve terör ilişkisi incelenmiş ve terör, terörizm, medya ve terör arasındaki ilişki ile medyada terör haberleri başlıkları yer almış aynı zamanda araştırmanın metodolojisi hakkında da bilgi verilmiştir. Araştırmanın konusu, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve yöntemi açıklanmıştır. Ayrıca Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modelinin nasıl bir yöntem izlediği üzerinde durulmuş ve bu modelin neden bu araştırmada esas alındığı da belirtilmiştir. Son olarak ATV ve Fox TV ana haber bültenleri 28 Haziran 2016'da gerçekleşen Atatürk Havalimanı saldırısı ele alınarak incelenmiş ve elde edilen bulgular son bölümde açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Söylem, Haberler, Televizyon Haberleri, İdeoloji, Terörizm, Medya

SUMMARY

The objective of the research is to show how objective the terrorist acts are on television news, and whether the interpretation differences are due to the ideology. As a case study, live bomb action in İstanbul Atatürk Airport on 28th of June 2016 was discussed. The ATV and Fox TV channels, which have two different ideologies, have been chosen as a sample in order to see if the presentation in the main news bulletin of this event is affected by the ideology. The method based on the research is Van Dijk's model of critical discourse analysis.

The reason for using this model in research is that it is a detailed and accepted model to find out whether there are ideological links in the news (Özer, 2011: 82). Macro and microstructure analysis carried out by the model, step by step, main news bulletins of ATV and Fox TV were examined for five days starting from June 29, 2016. Even though the news bulletins are treated as five-day news bulletins from the outset, the incident has been on the news bulletin for three days due to the publication prohibition.

Due to the fact that the presentation of the terrorist incidents based on the study in television news is examined in the context of discourse; discourse, discourse theories, discourse in the news; ideology and news ideology, media and terrorism relations, and the relationship between terrorism, terrorism, media and terrorism, and terror news stories in the media, as well as information on the methodology of the research. The theme of the research, its implications, assumptions, limitations and methodology are explained. It is also emphasized how Van Dijk's model of critical discourse analysis follows, and why this model is based on this research. Finally, the main news bulletins of ATV and Fox TV were examined with the Atatürk Airport attack on June 28, 2016, and the findings were explained in the last section.

Key Words: Discourse, News, Television News, Ideology, Terrorism, Media

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
HABER VE TELEVİZYON HABERCİLİĞİ	3
1.1.Haberin Tanımı	3
1.2. Haberin Öğeleri (5N1K)	5
1.3. Haber Değeri.....	6
1.3.1. Gerçeklik.....	8
1.3.2. Yenilik	9
1.3.3. İlginçlik.....	10
1.3.4. Önemlilik	11
1.3.5. Anlaşılabilirlik	12
1.3.6. Devamlılık	12
1.3.7. Tarafsızlık	13
1.4. Haberin Üretim Süreci	14
1.5. Televizyon ve Televizyon Haberciliği.....	16
1.6. Özel Televizyon Kanallarının Haberciliğe Bakışı.....	20
1.6.1. ATV'nin Haber Anlayışı ve Tekniği.....	23
1.6.2. FOX TV'nin Haber Anlayışı ve Tekniği.....	24
İKİNCİ BÖLÜM.....	27
SÖYLEM VE İDEOLOJİ.....	27
2.1. Söylem	27
2.2 Söylem Teorileri	29
2.2.1. Bilgi Temelli Söylem.....	29

2.2.2. Metin Temelli Söylem	30
2.2.3. Özne Temelli Söylem	31
2.2.4. Hermeneutik Temelli Söylem	32
2.3. Haberde Söylem.....	34
2.4. İdeoloji	35
2.5. Haberde İdeoloji	39
2.6. Terör ve Terörizm.....	43
2.7. Terör Türleri	47
2.7.1. Devlet Terörü.....	48
2.7.2. Devlet Destekli Terör.....	49
2.7.3. Uluslararası Terör	50
2.7.4. Ulusal Terör	51
2.7.5. Din İçerikli Terör	52
2.8. Terör ve Medya.....	54
2.9. Medyada Terör Haberleri.....	57
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	64
ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ, BULGULAR VE YORUM	64
3.1. Konu.....	64
3.2. Amaç	65
3.3. Araştırmanın Önemi	65
3.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	66
3.5 Evren ve Örneklem	67
3.6. Varsayımlar.....	67
3.7. Tanımlar.....	68
3.8. Yöntem.....	68
3.8.1. Söylem Çözümlemesi	69

3.8.2. Eleştirel Söylem Çözümlemesi	71
3.8.3. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümleme Yöntemi	73
3.9. Olaya İlişkin Bilgiler	77
3.10. Eleştirel Söylem Çözümlemesinden Elde Edilen Bulgular	79
3.10.1. Makro Yapı	79
3.10.1.1 Tematik Çözümleme	79
3.10.2. Mikro Yapı	102
SONUÇ	107
KAYNAKÇA	111
TEZLER	118
MAKALELER	121
İNTERNET	123
BİLDİRİLER	125

TANIMLAR

Haber: İnsanların hakkında konuşacakları, okuyucunun okumak istediği, ilgimizi çekebilecek, bize ilginç gelen, daha önce bilmediğimiz ve bugün bulabileceğimiz her şeydir.

Televizyon: Hem göze, hem kulağa yönelik görsel-işitsel bir kitle iletişim aracıdır ve ekrandaki görüntüye, tamamlayıcı bir öğe olarak ses eşlik eder.

Söylem: Dili iletişim olgusu olarak görmek de dili konuşucu-dinleyici bağlamında incelemek; yani dilin belli bir zaman-uzam bağlamında içinde üretilmiş bir sözce ya da metin olarak nasıl incelenebileceğini araştırmak demektir.

İdeoloji: Yönetilenler arasında yaygın, yönlenmiş fakat sınırlı, belirsiz fikir kümeleridir.

KJ (Karakter Jeneratörü): Televizyon görüntülerin altında çeşitli efekt uygulamaları ile yayına verilen altyazı uygulamalarıdır.

Kam: Spikerin karşısındaki kameralara bakarak haberi sunmasını açıklayan kavramdır.

GİRİŞ

Gün içerisinde başımıza birçok olay gelir ya da birçok olaya tanıklık ederiz. Bazen başımıza gelen veya tanıklık ettiğimiz olaylar haber olarak yayın organlarında karşımıza çıkar, bazen de haber olarak değerlendirilmez. Her olay haber değeri taşımaz. Olayların haber değeri taşınması için bazı niteliklere sahip olması gerekir. Olayların haber olabilmesi için İlginçlik, önemlilik, güncellik ve birçok insanı ilgilendirmek gibi özellikleri taşınması gerekir. Bunlarla birlikte Van Dijk'a göre bir olayın sonucunun önemi o olayın haber olmasını belirler. Konuya bu çerçeveden bakacak olursak trafik kazaları sonucunda ölü ya da yaralı varsa medyada kendine yer bulur. Yazılı ve görsel medya, sosyal medya gibi alanlar insanların bu haberlere ulaşabilmesi açısından önemlidir. Ancak televizyonda haberler bir anlatıcı tarafından izleyiciye aktarıldığı için insanlar genellikle buradan haber almayı tercih ederler. Televizyonlardaki haber spikerleri olayın içeriği konusunda bilgi verirken aynı zamanda o olaya ilişkin düşünce ve yorumlarını da belirtebilirler. Bu durum izleyicilerin olaya ilişkin bir tavır takınmalarını da beraberinde getirir.

Önemlilik açısından haberleri değerlendirecek olursak terör olayları ülke güvenliğini ilgilendirdiği için geçmişten günümüze kadar haber değeri taşımış ve ülke gündeminde her zaman kendisine yer bulmuştur. Meydana gelen terör olayları medyada ülke çıkarları gözetilerek titizlikle anlatılmaya çalışılsa da medya kuruluşunun ideolojisine bağlı olarak söylemlerde farklılıklar gözlenmiştir. Olayın sunumunda görev alan spikerler de ideolojileri doğrultusunda ana temadan uzaklaşmadan söylem farklılıkları yaratırlar. Bu söylemler haber-ideoloji arasında bir bağ olduğunu göstermektedir. Terör olaylarının haber söylemi bağlamında televizyon haberlerinde sunumunu konu alan bu çalışmada Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modeline başvurulmuştur. Çalışmada bu modelin esas alınmasının sebebi ise haber ve ideoloji arasındaki bağı açığa çıkarmaktır.

Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modelinin haber söylem çözümlemelerinde kullanılmasının en önemli sebebi, haber ideoloji arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarması bakımından oldukça önemli ve öne çıkan bir model olmasıdır. (Özer, 2011: 82).

Araştırmanın ilk bölümünde haberin tanımı, amacı, öğeleri, değeri, üretim süreci gibi konular literatür taraması yapılarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bu kısımda ATV ve Fox TV'nin haber anlayışı ve tekniği de araştırma kapsamında detaylı olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde söylem, söylem teorileri, haberde söylem; ideoloji ve haberde ideoloji; terör, terörizm, medya ve terör arasındaki ilişki ile medyada terör haberleri başlıkları yer almıştır. Bu başlıklar tezin temeli niteliğinde olup kapsamlı olarak araştırılmıştır. Medya ve terörün birbirleriyle olan bağı açıklanmıştır.

Üçüncü ve son bölümde, yapılan çalışmanın metodolojisi üzerinde durulmuş ve konu, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve yöntemi açıklanmıştır. Çalışmada gerçekleştirilen eleştirel söylem çözümlemesinin ne olduğu ve nasıl yapıldığı, kullanılan Van Dijk haber söylem analizi modeli ile bu modelin neden kullanıldığı gibi konular ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Yine bu bölümde ATV ve Fox TV ana haber bültenleri haber söylem bağlamında, Van Dijk eleştirel söylem çözümlemesi modeline uygun olarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular haber söylem ve haber-ideolojisi ilişkisine dayandırılarak son bölüm içerisinde yer almıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HABER VE TELEVİZYON HABERCİLİĞİ

1.1.Haberin Tanımı

Haber kavramı için araştırmacılar farklı ama birbiri ile ilişkili birçok tanımlar yapmıştır. Üzerine görüş birliğine varılamamış olan haber kavramı için ‘bir köpeğin insanı ısırması haber değil ancak bir insanın bir köpeği ısırması haberdır’ şeklinde evrensel bir anlayış vardır. Yani nadir rastlanan ve ilgi çekici olaylar haberdır (Kars, 2010: 5). Birbirini destekleyen, tamamlayan nitelikteki bazı haber tanımlarına yer vermekte yarar bulunmaktadır:

Haber, toplumu ilgilendiren ve etkileyen olayların anlaşılır bir dilde yazılmasıdır (Kaptan, 2008: 7).

“İnsanların bilmek istediği her şey haberdır” (Girgin, 2002: 4)

Haber, insanların ve toplumların vizyonlarının gelişmesinde, yanlış ve doğruları ayırt ederek doğruları seçmesinde, sağduyu geliştirmesinde ve toplumların birbirleriyle olan ilişkilerini olumlu yönde etkileyen en önemli öğelerden biridir (Uğurlu ve Öztürk, 2006: 23).

Haber, bugün öğrendiğimiz, dün bilmediğiniz her şeydir. Toplumu her konuda ilgilendiren bir olayın, fikrin veya gelişmelerin zamanında, doğru, tarafsız ve objektif bir şekilde yansıtılmasıdır (İspirli, 2000: 213).

Haber, gerçek üzerine inşa edilmiş ayrıcalıklı bir söylemdir (Modleski, 1998: 84).

Okuyucu, izleyici veya dinleyici için önem arz eden, yakın bir zaman dilimi içerisinde meydana gelmiş olan olaya dair bilgilerdir (Alemdar, 1990: 15).

Haber, liberal yaklaşıma göre gerçeği olduğu gibi yansıtan ve gerçekliği sunan bir olgu olarak değerlendirilirken eleştirel yaklaşıma göre ise gerçeği kurgulayan ve yeniden üreten olgu olarak tanımlanmaktadır (Vural, 2010: 55)

Haber, yeni gelişen ve insanlar için anlam barındıran, yayınlandığı zaman hedef kitlenin ilgisini çeken olay ya da bilgilerdir (Şeker, 1999: 11)

İnsanların ilgisini çeken bir olayın, durumun, düşüncenin ya da eğilimin yalın ve hızlı bir şekilde yayınlanır bir metin haline dönüştürülmesidir (Kaptan, 1999: 1).

Haber, gerçekte ilişkili veya gerçeğin kendisi olduğu varsayılan, insanlar üzerinde etkili olan medya içeriğidir (Girgin, 2003: 74).

Hakkında konuşulacak, ilgi çekebilecek, daha önce bilinmeyen ancak bugün bulabileceğimiz her şeydir (Yüksel, 2010: 51).

Dünya üzerindeki herhangi bir yerde meydana gelmiş olaylar, kişiler veya şeyler hakkındaki en yeni ve ilgi çekici bilgilerdir (Dursun, 2003: 63).

Haber, gerçeği barından ayrıcalıklı bir söylemdir (Ergül, 2000: 81).

Haber, insanın etrafındaki sosyal ve fiziksel çevreyi bilme istencinin ve ihtiyacının bir sonucudur (Roscho, 1975: 14)

“Kişilerin kafalarında bir anda ışık yaktıran yüzeysel bilgilerdir” (Usluata, 1997: 93).

Toplumun ilgi ve bilgisini geliştirip, gerçekliği kurgusal olarak yayımlayacak olan medya organizasyonunun yapısına, teknolojisine ve ideolojisine göre gerçekliğin yeniden düzenlenmesidir (Rigel, 2000: 177).

Günümüz kitle iletişim araçlarını kullananlar için önem atfeden, yakın bir zaman diliminde meydana gelen olayla ilgili bilgidir (Alemdar, 1990: 15).

İnsanları ilgilendiren, zamanlı olan, fikrin, olayın, sorunun özetidir (Yüksel ve Gürcan, 2005: 55).

Araştırmacıların tanımlarına göre haber, basılı ya da görsel/işitsel kitle iletişim araçları ile iletilen bilgiler olarak tanımlayabiliriz. Ancak haberi “insana dair ve insan ile ilgili her şey” olarak tanımlamak da mümkündür (Işıklar, 2014: 3).

Bu tanımlardan yola çıkarak haber kavramını hayatın akışı içerisinde meydana gelen bazı olayların belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilip yayınlanacak olan medya organının ideolojisi etrafında yazılı bir metin haline getirilmesidir.

Odak noktası insan olan haberin amacı insanları bilgilendirmek ve toplumun duyarlılığı olan olayları topluma aktarmaktır. Haberin amacına ulaşabilmesi için kitleleri etkilemesi gerekmektedir (Uğurlu ve Öztürk, 2006: 25).

Haberlerin amacı insanlara keyif vermek, en azından belirli bir sınıra kadar kendi sorunlarını kafalarından atmalarını sağlamaktır. Bunun yanı sıra toplumun gelişiminin günlük muhasebesini de ortaya koymaktır (Postman ve Powers 1999: 25)

Kitlelerin doğru bilgilere ve gerçeklere dayanan, dünyanın değişimine bağlı olarak değişim gösteren ve güçlenen bir dünya görüşüne sahip olabilmelerini sağlamaktır (Kaptan, 1999: 30)

Haberin amacı, olayların kitlelere aktarılmasıdır. O nedenle haber ‘olay’dır. Olay ise çeşitli olguların belirli bir zaman ve yer içinde meydana gelmesi sürecidir. Olay ayrıca ortaya çıkan durumdur. ‘Olay’ geniş anlamda düşünmek gerekir çünkü; olay bir söylem de olabilir (Girgin, 2000: 73)

Yukarıda verilen tanımlardan yola çıkarak haber, herhangi bir toplumda gün içerisinde meydana gelen olayların bazı kriterler çerçevesinde değerlendirilerek, belirli bir görüş etrafında şekillendirilip topluma aktarılmasıdır. Toplumda meydana gelen olayların haber olarak vücut bulmasında ve insanların akıllarında bazı soruların cevaplarının yanıtızsız kalmalarının önüne geçebilmek için haber öğelerine ayrılmış ve buna 5N1K kuralı denmiştir.

1.2. Haberın Öğeleri (5N1K)

İnsanoğlunun düşünce ve uygarlık planında en fazla ihtiyaç duyduğu ve yararlandığı öğelerden biri olan haber, görsel ve işitsel basın tarafından da en çok dikkat edilen ve özen gösterilen başlıklardan biridir (Uğurlu ve Öztürk, 2006: 23). Haberi oluşturabilmek ve ortaya çıkarabilmek için 5N1K kuralı uygulanır. (Kaptan, 1999: 40). 5N-1K kuralının açılımını yaparsak; Ne? (Ne oldu, olay nedir?) Nerede? (Olay nerede oldu?) Ne zaman? (Olay ne zaman oldu?) Neden? (Olayı yaratan

nedenler nelerdir?) Nasıl? (Olay nasıl cereyan etmiştir?) Kim? (Olayı yaratan kim ya da kimlerdir?) (Dağlı, 1995: 51).

Muhabirler bir olayı habere dönüştürürken 5N1K kuralından mutlaka yararlanır. Olayın ne olduğunu, nasıl olduğunu, nerede olduğunu, ne zaman olduğunu, neden olduğunu ve olaya neden olan kişilerin kim olduğunu muhabir yazdığı haber metnine ekler. Bu kuralla yazılan haberde okuyucu veya dinleyici aradığı sorulara cevap bulabilecektir. Kuralda yer alan sorulardan herhangi biri eksik olursa haberde eksik sayılır. Önemli olan haberi okuyan ya da dinleyen kişinin aklında soru işaretinin kalmamasıdır (Aktaran: Taşdemir, 2002: 84).

Birçok Amerikalı gazeteci ve editör haber girişlerinde bu soruların yanıtlarının verilmesi gerektiğini düşünürken bazı gazeteciler özellikle de televizyoncular bu düşünceyi asla kabul etmezler. Bununla birlikte haberin giriş bölümünde mümkün olduğunca az soruya yanıt verilir ve mümkünse haberin sonuna gelindiğinde tüm soruların yanıtları da cevaplanmış olur (White, 2005: 32).

Yabancı uzmanlar haberin güvenilirliğini pekiştirmek için altıncı ve yedinci N’li soruları da habere eklemiştir. Bu soruların karşılığı ise “nereden” ve “ne anlatıyor” ya da “ne anlaşıldı” olarak ifade edilmektedir (Girgin, 2002: 51).

1.3. Haber Değeri

Doğada yaşanan fiziksel gelişmelerden insan hayatında yaşanan her tür gelişmeye kadar pek çok konu haberlere kaynaklık eder ve bu olaylardan hepsi haber olmaz. Bu nedenle bir olayın, haber olabilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bazı araştırmacılar, haber niteliği ya da değeri olarak tanımlanabilecek bu olgunun içerdiği birçok olayın, toplum ya da toplumlar üzerindeki etkisine işaret etmektedir (Işıklar, 2014: 23).

Haber değeri kavramını ilk kez 1695 yılında Kaspar Steiler kullanmıştır. Steiler, bir olayın haber olabilmesi için ‘eve yakınlık’, ‘olumsuzluk’ ve ‘dramatik öykü’ özelliklerini taşıması gerektiğini vurgulamıştır. Bu özelliklerden eve yakınlığı temel ölçüt olarak kabul etmiştir. Haber değeri kavramı daha sonraları Walter Lippmann’ın ‘Kamuoyu’ adlı eserinde ele alınmıştır. Haber değerleri konusunda en

bilindik çalışmalar 1965 yılında Norveçli araştırmacılar Johan Galtung ve Mari Ruge tarafından gerçekleştirilmiştir (Rigel, 2000: 203-204).

Herhangi bir eylemin veya söylemin hedef kitleye ulaştırması için gerekli olan özelliklere ‘haber değerleri’ denir (Postman ve Powers, 1996: 27). Bu yaklaşımın amacı, haberciliğin dayandığı temel ilkeleri göstermek ve insanların ilgisini çekmeye yönelik haber anlayışını değerlendirmek ve tartışmaktır (Tokgöz, 2003: 199).

Birçok haberci için haber değeri, tanımını yapamayacakları ancak herhangi bir olayla karşılaştıkları zaman o olayın haber değeri taşıyıp taşımadığını anlayacakları soyut bir kavramdır. Kitle iletişim araçları yetkililerinin, eylem veya söylem üretimi, seçimi, biçimlendirmesi ve yayınlanması sırasında kullandıkları profesyonel kodlara verdikleri isimdir haber değeri (Girgin, 2003: 79-80).

Haber değerleri endüstrileşmiş haber şirketlerinin üretim ihtiyaçlarının sonucu ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı bu kodların bireysel muhabirlerin kişisel özellikleriyle herhangi bir ilgisi yoktur (Mutlu, 1994: 151). Bir eylem ya da söylemin hedef kitlelere ulaştırılması için içermesi gereken özellikler haberin değerini oluşturur (İnal, 1994: 24).

Haber değeri, haberciler tarafından getirilen değer yargılarıdır. Bu değer yargılarını zamana, zemine ve topluma göre değişikliklere uğradıkları veya yerlerini yenilerine bıraktıkları bilinir (Koç, 2007: 42).

Carl Warren’ın sınıflandırmasına göre haber değerleri; çarpıcılık, duygusallık, tuhaflık, anlaşmazlık, sonuçların önceden bilinmemesi bakımından önemli değildir. Son özellik dışında kalanlar, “halk aldatılmayı sever” ya da “halkın şaşırılmayı seveceğini söyleyebiliriz” şeklinde formüle edilen bir habercilik anlayışı içinde benimsenebilirlikleri azalmaktadır. Burjuva haberciliğinde haber değerini belirleyen öğelerin başında beklenmediklik, olağandışılık, günlük yaşamdan ayrılan bir özellik taşıma gibi kıstaslar önde gelir. Bu tutumun doğal sonucu da izleyicileri heyecanlandırmak, irkiltmek ve eğlendirmektir. Böyle bir haberciliğin sonucunda günlük yaşamda ortaya çıkan bazı çarpıcı olaylar insanların dikkatini ikincil önemdeki sorunlar üzerinde odaklaştırmaktır. (Kocabaşoğlu, 1974: 337)

Haber değerleri medya kapsamında sunulduğunda, takipçilerin dikkatini çekmektedir. Yapılan araştırmalara göre haber değeri taşıyan olaylar medya tarafından kullanılarak, medyanın haber değeri konusundaki kararlarının, öncülüğünün takipçiler tarafından da genellikle kabul gördüğünü ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra gazeteciler gibi izleyici ve okurların da haber değerliliğine özel dikkat gösterdikleri anlaşılmaktadır (Shoemaker, 1996).

Haber değeri kavramı haber kararı sürecini sınırlı düzeyde açıklayabilmektedir. Gazetecilerin haber değerine bakışı birbirinden farklı olabilmekle birlikte haber değerleri gazetecilerin mesleki faaliyetlerine ve haber kararlarına meşruiyet kazandıran bir unsur olduğu da belirtilebilir (O'neil & Harcup, 1999:168).

Haberde bulunması gereken öğeler, haberciliğin temel ilkeleri sayılan haber değerlerini zamanlılık, yakınlık, önemlilik, sonuç ve insanın ilgisini çekme olarak beş başlık altında toplamak mümkündür (Tokgöz, 2003: 200).

1.3.1. Gerçeklik

Türkçede gerçeklik, var olan şeylerin hepsi, günlük hayatta karşılaşılan somut şeyler olarak tanımlanmaktadır. Gerçeklik bilenden, bilinçten bağımsız olarak var olan şeylere ilişkin bir özelliktir (Karaduman, 2007: 46).

Haberde gerçeklik ise içeriği oluşturan olayın, bilginin veya olgunun mutlaka gerçek olması anlamına gelir. Haber varsayımlara ve duyumlara dayanmaz, içerik mutlaka olmuş gerçeklerden oluşturulmalıdır. Gerçeklik, haberin en vazgeçilmezidir (Bülbül, 2001:139).

Gerçeklik kavramı, bireylerin bakış açılarına ve durdukları yere göre çok yönlüdür. Haber, içinde üretildiği toplum dikkate alındığında, toplumsal yapının eşit olmayan bir temel üzerine kurulması nedeniyle gerçeklik, yansızlık ve nesnellik ilkelerini olabildiğince koruması gerektiği görüşü hakim olmuştur (Ergül, 2000:79).

Gerçeğin kurgusu, televizyon haberleri ile gerçeğin yerine konularak izleyiciye ulaştırılır. Haberler hammaddesi olan olaylarla özdeş olamayacağı için haberlerde gerçeklik payı değişkendir (Kars, 2002: 589).

Haberde doğruluk/gerçeklik radyo ve televizyonda önemlidir çünkü; gazetede yayınlanan yanlış bir haber bir sonraki sayıda bir özür yazısı ile düzeltilebilir. Bu durum radyo ve televizyonlar için geçerli değildir. Bu iki önemli kitle iletişim aracında hedef kitle sürekli değişir. Bundan dolayı yapılacak düzeltmeler fayda sağlamayacaktır. Yanlış bilgi alan kitle bu bilgi ile yönlendirileceği için muhabir haberi en az iki kaynağa doğrulatmadan yazmamalıdır (Kaptan, 2008: 24).

Haberin gerçekliği, kaynağın güvenilirliğinin yanı sıra habercinin karakterine, deneyimlerine, beklentilerine ve etik değerlerine bağlıdır (Girgin, 2003: 11).

1.3.2. Yenilik

Haberin meydana geliş zamanı insanlar için önemlidir. Meydana gelen olaylar tarif edilen haber mutlaka 'yeni' özelliğini taşımalıdır çünkü eskiden meydana gelen olaylar insanların ilgisini pek çekmez (Uğurlu ve Öztürk, 2006: 37).

Habere konu olan olay ve sorunun kesinlikle yeni meydana gelmiş olması gerekir. Buna uyulmadığı takdirde haber eskimiş olacaktır. Eskimiş haber de kitle iletişim araçlarında kendine yer bulamaz. Bu durum hem gazetecilik anlayışı hem de basın etiği gereğidir (Bülbul, 2001:134).

Haberin seçiminde temel ölçütlerden biri; yenilik/güncelliktir. Yeniliğin bir an önce hedef kitleye ulaştırılması, gazeteciler için önü alınamaz bir yarışın da adını koymaktır çünkü yenilik, ilgi ölçütünün bir etkeni olarak bilinmektedir (Gaillard, 1994: 34).

Haberde yenilik eylem veya söylemin yeni gerçekleşmiş olması şeklinde ifade edilmektedir. Bu tür haberler rutin ya da anında gelişen haberler olarak değerlendirilirken eylem ya da söylemin eski olmasına rağmen, yeni fark edilmiş ve yeni ortaya çıkarılmış olaylar da haber olabilir (Girgin, 2002: 12).

Yeni meydana gelen her türlü olay kitle iletişim araçları aracılığıyla kamuoyuna aktarılır. Böylece güncel olaylar, haberleştirilerek duyurulur ve kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunulur. Günceli yakalamak adına öne çıkarılan

mesajın popülerleşmesi durumu, onun objektifliğinden ve önemliliğinden taviz anlamına da gelebilmektedir (Işıklar, 2014: 16).

Dünyadaki bütün gazeteciler ve haberciler için geçerli üç temel haber değeri faktörü vardır: ilginçlik, yenilik/güncellik ve berraklık. Bu özelliklere sahip olmayan hiçbir bilgi haber olamaz (Masterton, 2005: 42).

1.3.3. İlginçlik

Haber değerinde bir diğer ölçüt de ilgi'dir. İlgi, kamunun bir haber karşısında göstereceği tepki olarak tanımlanabilir. Hangi olayın ilgi doğuracağını belirlemenin koşulu ise hedef kitleyi tanımaktır. Bundan dolayı gazeteciler hedef kitlelerini çok iyi tanımalıdır. Türkiye'de kamuyu iyi tanıyan bir gazeteci, Güneydoğu Anadolu'da yaşanan bir olayın, İstanbul'da yaşayan biri için "psikolojik uzaklığı" konusunda zorlanmayacağı ortadadır (Gezgin, 2006: 12-13).

Haber insanların ilgisini çekme üzerine kurulmalıdır zira gazeteler ve televizyonlar hedef kitlenin ilgisini çeken haberleri sunarlar. İnsanların ilgisini çekmeyen haberlerin izleyicileri ve okuyucuların dikkatini çekemeyeceği düşüncesi hâkimdir (Uğurlu ve Öztürk, 2006: 35).

Haberin ilginç olmasıyla kişisel veya toplumsal ihtiyaçlara cevap vermesi amaçlanmıştır. Kişiler daha çok kendilerini yakından ilgilendiren sorunlara odaklanmaktadır. Bundan dolayı insanlar ilginç olaylara, olağan dışı eylemlere veya söylemlere yönelmiştir. Amerikalı gazeteci John Bogart da haberin ilginçlik içermesi durumunu, "Köpek insanı ısırırsa haber değil, insan köpeği ısırırsa haberdir" şeklinde ifade etmiştir (Girgin, 2003: 86).

Habercilerin ilgisini çoğunlukla sıra dışı olaylar çeker. Eğer olaylar yeterince sıra dışı değilse, yeniden kurgulanarak trajik ve dramatik hale getirilerek haberleştirilirler. Medyanın halkın ilgisini çekmek amacıyla sıradan olayları yeniden kurgulayıp sıra dışı hale getirmesi insanların duygularının sömürülmesine yol açarak insanlar arasında düşmanlığı körükleyebilir (Aktaran: Doğan, 2008: 76).

1.3.4. Önemlilik

Önemli kişiler, sayılar, garip olaylar ve zıtlıklar haberi önemli yapan etkenlerin başında gelir ve bu etkenler, insanları meraklandırmaktadır. Örneğin genel ve yerel seçimler, depremler, toplu protesto olayları, trafik kazaları, mitingler, habere önemlilik kazandırmaktadır. Bu örneklerde ortak paydalarda, genel bir heyecan ve merak, korku, hüznün, sevinç halleri yer almaktadır (Aktaran: Candikmen, 2014: 11).

Haber içeriğinde, Nasıl ve Neden soruları haberin önemliliğini belirleyen unsurlardır. Eylem veya söylemin, yoğunluğu ve genişliği onun önemlilik değerini verir. Önemlilik değerinde 3 olgu; olayın ölçüsü, etkilemesi ve sonuçları öne çıkmaktadır.

Olayın Ölçüsü: Hedef kitlenin sayısal azlığı veya çokluğudur. Haber, ilgilendirdiği kişilerin sayısına göre değer kazanır.

Etkileme: Haberin değerini artıran bir diğer faktör de haberin etkileme gücüdür. Haberın etkilediği grubun büyüklüğüne göre değeri artar. Bu etkileme de yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası alanı kapsar.

Olayın Sonuçları: Haber içeriğinden etkilenenlerin sayısı ile orantılı olan sayısal sonuç haberin önem derecesini belirler. Sonuç haberi ya çok önemli ya da çok önemsiz yapar (Bülbül, 2001: 136).

Önemlilik için örnek verecek olursak; “bir ülkede devalüasyon yapılması ilginç değil önemlidir”. Bu çerçevede devlet, parlamento ve hükümet işlerine ilişkin haberlerin çok büyük bölümü önemli sayılır. Bunun yanı sıra tanınmış veya ünlü kişiler ve kuruluşlarla ilgili haberler de önemli sayılabilir (Girgin, 2003: 87).

Haberin önemli olması bir sonuçtan dolayıdır. Zira neden ve nasıl sorularını yanıtlamak habercinin en önemli ilkelerindedir (Kaptan, 1999: 37).

Bazı haberlerde ilginçlik ve önemlilik kuralları aynı anda yer almayabilir. Çok önemli bir olayın mutlaka ilginç olması gerekmez. Aynı şekilde ilginç bir olayda da önemlilik aranmaz (Girgin, 2003: 87).

1.3.5. Anlaşılrlık

Haberin en önemli özelliklerinden birisi de anlaşılrlıktır. Haber özelliği taşıyan olay kurgulanırken, kelimeler ve cümleler haberde bütünlük oluşturmalıdır. Haber okunduktan, dinlendikten veya izlendikten sonra verilen bilgiler akılda soru işareti bırakmamalıdır. Bunun yanı sıra haber kurgulanırken hedef kitlenin ilgisini azaltmamalı, dikkatini dağıtmamalı ve gereksiz ayrıntılardan kaçınmak gerekir (Girgin, 2003: 87).

Kitle iletişimi kuramcılarında Dorra ve Millet'in (1970, Aktaran: Girgin, 2009) önemle üzerinde durdukları konu iletinin hedef kitle tarafından doğru bir şekilde anlaşılıp anlaşılammamasıdır. Bunun için mesajın/haberin hazırlanması, sunulması, hedef kitlenin konumu, koşulları ve özellikleri konularında araştırmalar yapılmış ve bazı kurallar geliştirilmiştir. Bu kurallar ise şunlardır:

- 1-Söylenmek istenen,
- 2-Söylenen-Yazılan-Görüntülenen,
- 3-Duyulan-Bakılan-Okunan,
- 4-Dinlenen-Görülen,
- 5-Anlaşılan,
- 6-Akılda tutulan,

7-Yansıtılan, aşamalarından oluşan "Kitle İletişimi Eğrisi", ilk aşamadan son noktaya gelene kadar, iletinin (bilginin) bazı sebeplerle eksildiğini, zayıfladığını, biçim ya da anlam değişikliğine uğradığını, eksik ya da yanlış algılandığını, kısmen unutulduğunu ortaya koymaktadır.

Anlaşılammayan bir habere konu olan olay ne kadar doğru, önemli ve ilginç olursa olsun bir değer ifade etmeyecektir. Televizyon haberciliğinde kısa ve açık cümleler yoluyla ağdalı bir dilden kaçınılarak yapılandırılan haberler esas kabül edilmektedir (Işıklar, 2014: 20).

1.3.6. Devamlılık

Haberde devamlılık da diğer değerler kadar önemlidir. Bir haber merkezinin önemseyerek gündeme taşıdığı bir haber ile ilgili gelişmelerin devam etmesi o haber

merkezine fazladan bir yükümlülük getirir ama bu unsur sonraki aşamalarda haber değerini belli açılardan kaybetse dahi haber değeri taşıyabilir. Böylesi durumlarda tercihler belirlenirken, haberin daha önce işlenip işlenmemiş olması, devamında ortaya çıkan gelişmenin ilginç ya da önemli olup olmaması dikkate alınmayabilir (Işıklar, 2014: 25).

Devam eden olay (running story), herhangi bir nedenle habere dönüştürülürse bu haber ya daha önemli bir haberin ya da önemsiz bir haberin onu gündemden çıkarmasıyla onun gerçek haber değeri sona erecektir (Aktaran: Balcı, 2010: 97).

1.3.7. Tarafsızlık

Basının önemli niteliklerinden birisi şüphesiz haberde tarafsızlık/nesnelliktir. Türkçede nesnellığın karşılığında kullanılan “objektif” kelimesi Fransızca kökenlidir. Haberin toplanmasında, yazılmasında ve yayınında çok önemli olan nesnellik, yansızlığı, doğruluğu çağrıştırmaktadır. Bundan dolayı haberde bireysel görüşlere, yanlı yaklaşım ve yargılara yer yoktur (Bülbul, 2000: 209).

Habere konu olan olay olduğu gibi yansıtılmalıdır. Haber kurgulanırken dinleyici veya izleyiciyi ilgilendiren kısımlar verilmelidir. Haberde açıklayıcı bilgiler verilmeli ancak yorum yapılmamalıdır. Yani haberde muhaberin görüşlerine ve düşüncelerine yer vermek haberin tarafsızlığını olumsuz etkiler (Kaptan, 1999: 38).

Haberde tarafsızlığı yakalayabilmek için; konuyla ilgili bilgilerin tamamı aktarılmalı, tartışmalı konularda tarafların görüşleri eksiksiz bir şekilde bildirilmeli, gerçek olduğu iddia edilen açıklamalara yer verilmeli, haber kaynağının sözleri, alıntılar tırnak işareti içinde kullanılmalı, haberde mümkün olduğunca maddi gerçek bulunmalıdır (Aktaran: Girgin, 2001: 248).

“Tarafsız bir haberde bulunması beklenen temel özellikler Şili'nin başkenti Santiago'da düzenlenen Birinci İlerici Gazeteciler Konferansı'nda bir grup gazeteci tarafından şöyle dile getirildi:

1. Haberde mümkün olduğunca ayrıntılı ve doğruluğu her zaman kanıtlanabilecek bilgiler vererek gerçeklere bağlı kalınır.

2. Haber öyküsünü oluşturan gerçeklerle ilgili yazılar ile düşünce ya da yorum yazıları birbirinden açık bir şekilde ayrılır.

3. Haber içerisinde mümkün olan her yerde bilgi almak için güvenilir kaynaklar belirgin şekilde gösterilir.

4. Haberin konusunu oluşturan olayla ilgili son gelişmeler zamanında verilir.

5. Haber, söylem ve biçim bakımından nötrdür.

6. Haber, kişilerin ya da kurumların çıkarını gözetmek maksadıyla verilmez.

7. Haberde, tarafların açıklamalarıyla ortaya çıkabilecek gerekli durumlarda gazeteci kişisel fikrini belirtmemeli ve bağımsız bir çizgi izlemelidir” (Aktaran: Atabek, 1994: 25).

Haberci, haberinde kaynak göstermelidir çünkü kaynağı belli olmayan haber genellemelere dayanır ve haberin nesnellliğini olumsuz etkiler. Haberlerde denge unsuru göz ardı edilmemelidir. Nesnellik haberde uygulanması ve unutulmaması gereken en önemli şeylerdendir (Yüksel ve Gürcan, 2005: 66- 67).

Habercilik mesleğinin alışlagelmiş haber üretim süreci haberin objektifliğine gölge düşürür. Nitekim kişisel özelliklerden, ideolojik farklılıklara kadar birçok unsur, bu süreci etkiler. Bu unsurlar içerisinde objektifliği en fazla etkileyen etmen medyanın yapısal yanlılığı ve sahiplik durumu bu süreç içinde sorgulanır. Haber yazım teknikleri ve medyanın çalışma düzeni de var olan gerçeğin haberdeki sunumunu bazı ölçütlere sığdırır. Bunlar göz önüne alındığında haber bir söylemdir ve bu da içinde olduğu bağlamla ilişkilendirilerek anlamlandırılabilir. Güç ya da iktidar sahiplerinin söylemlerinin kurulduğu bir anlatı olan haberde bir savaş fotoğrafının savaşın kendisi değil, yalnızca temsilcisi olması gibi haber de gerçeğin kendisi değil, yeniden inşa edilmiş bir kurgusudur. Dolayısıyla haber bir kurmacadır ve bütün bu nedenlerle haberde objektiflikten söz etmek olası değildir (Yüksel, 2010: 107).

1.4. Haberin Üretim Süreci

İnsanların bilgilendirilmesinde birinci dereceden rol oynayan haber, toplum içerisinde yaşanan olayları onlara aktarır. İnsanlar da haberleri günlük gazetelerden, televizyondan, radyodan veya günümüz teknolojisinin getirdiği internetten faydalanırlar. Haber almada en çok tercih edilen kitle iletişim aracı ise televizyondur

(Uğurlu ve Öztürk, 2006: 25). Günümüzde televizyona en büyük rakip ise internet ortamıdır.

Muhabirler toplumu yakından ilgilendiren olayları kaleme alırken zamanlılık, gerçeklik, güncellik, yakınlık, önemlilik, ilginçlik ve anlaşılabilirlik gibi birden fazla kriteri göz önünde bulundurur (Girgin, 2002: 10-18).

Haber üreten kuruluşlar ve gazeteciler gün boyu binlerce olay arasından bazılarını haber yapmak üzere, bazılarını da çöpe atmak gibi değerlendirme işlemi gerçekleştirir. Her gün gelişen olaylardan kayda değer olanları habere dönüştürülürken diğerleri ise görmezden gelinir (Şeker, 2003: 16).

Herhangi bir olayın habere dönüştürüleceğine karar verilirken yapılan değerlendirmeler gereğinden fazla ayrıntılı olmamalı, belirsizliğe yer vermemeli, kolaylıkla rasyonalize edilebilir, esnek ve açıklanabilir olmalıdır. Bu çoklu denklem, habercilerin, içinde çalıştıkları iktidar düzeninde elde ettikleri kısıtlı kaynakları, haber üretiminde kullanmalarını gerektiren bir güç sistemi üzerine kurulmuştur (Reese, 2009: 9).

Girgin (2005: 59-62) haber üretiminin “seçim, araştırma, yeniden seçim, ayıklama, biçimlendirme ve yayımlama/yayınlama” olarak 6 aşamada gerçekleştiğini belirtir. Bu aşamalar ise şöyledir:

Seçim: Bilgi miktarının artarak katlandığı günümüzde bir uzmanın hedef kitlesiyle iletişim kurması ve bilgi alması zordur. Bundan dolayıdır ki haber seçimi haberciliğin en önemli noktasıdır. Herhangi bir olayın birçok benzeri arasından seçilerek haber yapılması için bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bu özellikleri ise gazeteci belirler. Gazetecinin de ilk işi gelişen olaylardan hangisinin haber olacağını seçmektir.

Araştırma: Haberci araştırma yapmak, tüm detayları sorgulamak ve bazı kararlar almak durumundadır. Kararını veren haberci, haberle ilginç veya önemli bilgileri araştırır. Bundaki amaç, daha çok veriye ulaşarak habere dair güvenilirliği arttırmaktır.

Yeniden Seçim: Olayla ilgili elde edilen bilgiler değerlendirildikten sonra yeniden bir seçim yapılır. Olayın iyi bir habere dönüşebilmesi için konunun içerdiği öğelerin yanı sıra konunun ele alınışı, diğer bir ifadeyle değerlendirme yöntemi büyük önem ifade eder. Giriş cümlesi, haber akışı, kullanılan kelimeler, fiiller, ayrıntılar bunların her biri seçim gerektirir. Bu seçimleri yaparken belirli bir deneyim sürecinin olması gerekir.

Ayıklama: Haberci gereksiz gördüğü bilgileri, detayları, birçok cümle ve ifadeyi atarak elindeki malzemeyi kurgular ancak bu biçimlendirme bilinçli bir şekilde yapılmalıdır. İlginçlik, önemlilik, güncellik gibi konular göz ardı edilmemelidir. Ayıklama günümüz haberciliğinde bilgi toplama kadar önemsenmesi gereken önemli konulardandır.

Biçimlendirme: Haberi kurgulamak/biçimlendirmek, haberi işlemektir. Bilgiler dâhilinde metne içerik ve anlam kazandırmaktır.

Yayımlama/Yayınlama: Yukarıda belirtilen tüm aşamaların ardından haber yayınlama/yayımlama sürecine girer. Muhabirin yazdığı haberler, haber editörleri ya da yazı işleri müdürüne gönderilir. Gerekli düzenlemelerin ardından haber yayınlanmak/yayımlanmak üzere kurguya ya da basıma gönderilir.

1.5. Televizyon ve Televizyon Haberciliği

Gözün ulaşabildiğinden daha uzağını görebilmek ve insanlığın en eski düşlerinden birisi olarak tanımlanan televizyon (Çakır, 2005: 28), tele (uzak) ve vision (görüntü) kelimelerinin birleşmelerinden meydana gelmiştir (Uğurlu ve Öztürk, 2006: 39). Hem göze, hem de kulağa hitap eden, görsel-işitsel bir kitle iletişim aracıdır televizyon (Kars, 2010: 78).

Televizyon kimisine göre büyümlü bir kutu, kimisine göre de dünyaya açılan bir penceredir. Kimilerine göre ise toplumu ve gerçekleri yansıtan bir aynadır. Bireyin dış dünya ile arasında bağlantı kuran köprüdür (Vural, 2010: 13).

Aynı haber gibi kavramsal olarak bir tanım içerisinde sunmanın bir hayli zor olduğu televizyon uzağı görmek anlamına gelir ve insanoğlunun görme duyusunun

ulaştığı en ileri aşaması, görme yetisinin inanılmaz sınırlara ulaştığı bir alandır (Koçak, 2001: 25).

Kitle iletişim araçları arasında en yaygın olarak televizyonun kullanılması, bu aracın önemini artırmaktadır. Televizyonun yaygınlaşması ve uydu kanallarıyla dünyanın her tarafına ulaşması, onu en etkili iletişim aracı haline getirmiştir. Radyoya oranla söylenenleri görüntüyle güçlendirmesi sebebiyle televizyon, bireyi günümüzde en çok etkileyen kitle iletişim araçlarının başında gelmektedir (Kazancı,1982: 58).

Televizyon, sesin ve görüntünün elektromanyetik dalgalara dönüştürülerek kilometrelerce uzaklara iletilmesiyle işleyen bir kitle iletişim aracıdır. Günümüzün en önemli kitle iletişim araçlarından biri olan televizyon ilk yayını 1936'da BBC ile yapmıştır. Türkiye'de ise 32 yıl sonra düzenli olarak 1968 yılında Ankara'da TRT tarafından gerçekleştirilmiştir (Güllülü, 1997, akt. Küçük, 2016: 45).

Türkiye'nin de dahil olduğu bazı ülkelerde uluslararası yayın yapan ulusal televizyon kuruluşları (TRT-INT ve TRT Avrasya yayınları gibi) bunların çeşitli nedenlerle yerleşik oldukları coğrafyaları terk ederek, başka ülkelerde misafir ya da yerleşik duruma geçen insanların kültürel bağlarını sürdürmeleri amacını gütmekte olup, küreselleşmiş bir ulusal/yerel yayın niteliğinden uzak görünmektedirler (Alankuş, 2000:136).

Bir yayının küresel olması demek sadece bir bölgeyi değil, tüm dünyayı etkileyen olayların izleyiciye aktarılması anlamına gelmektedir. Pek çok olaya ilişkin haberin televizyonda yer alması, olayların gerçekleştiği yerleri küresel bir sahneye, izleyicileri de küresel izleyiciye dönüştürmektedir. Canlı televizyon yayınları ile herkesin gözü önünde gerçekleşen küresel olayları, olaylarda yer alan aktörleri ve başrol oyuncularını etkilemektedir (Uluç, 2002: 214).

Televizyonun devam eden yaşamı yeniden kurgulayabilmesi ve bunun sonucunda ortaya çıkan ürününü herhangi bir ayırım yapmadan insanlığa sunabilmesi, dolayısıyla bir kitle iletişim aracı olarak işlevleri daha fazla önem kazanmaktadır. Televizyonun işlevleri konusunda birçok görüş ortaya atılmış ve bunlar birbirinden farklı belgelerle desteklenmeye çalışılmıştır. Televizyonun haber ve bilgi verme

açısından önemli bir kitle iletişim aracı olarak değerlendirildiği zamanlarda televizyonun temel işlevleri de toplumun temel özellik ve gereksinimleri dikkate alınarak haber verme, eğitim ve eğlendirme olarak belirlenmiştir (Aziz, 1989: 50).

Bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun temel işlevlerinden birisi haber verme işlevidir. Günümüzde hemen herkesi ilgilendiren haber kavramı bireyin en önemli sosyalleşme araçlarından biri konumuna gelmiştir. Dünyada yaşanan gelişmelerden haberdar olmak ve bu olanların ne anlama geldiğini anlamak için tarihsel, siyasal, ekonomik ve toplumsal koşullar bilinmelidir. Günümüzde haberin toplumsal yaşamdaki yeri yadsınamaz derecede önemlidir. Modern toplumlarda haber zorunlu ve bir o kadar da olmazsa olmaz ideolojik bir araç haline gelmiştir. Zira Amerika'da haber, demokrasinin hammaddesi olarak düşünülmektedir (Morse, 2003, akt. Keskin, 2003: 3).

En etkili iletişim araçlarından biri olan televizyonda görüntü ve sesin birlikteliği oldukça etkili bir biçimde kullanılmaktadır. Bu durum televizyon haberlerine de yansımakta ve televizyon haberleri yazılı veya işitsel medyadaki haberlerden daha önemli duruma gelmektedir. Görselliğin etkisiyle haberler, medyada farklı bir yerde konumlanmakta, televizyon haberleri ise bir program türü olarak kendini göstermektedir (Burton, 1995: 92).

Televizyon haberciliğinin en önemli özelliği diğer kitle iletişim araçlarına göre görüntüye sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum onu iletişimi sağlayan en güçlü araçlardan biri haline getirmiş ve haberde olaydan ziyade görüntünün önem kazanmasını sağlamıştır (Matelski, 2000: 22).

Televizyon haberleri yazılı veya işitsel medya haberlerine göre insanların daha fazla ilgisini çekmiştir. Bu durumda en önemli etken televizyonun kendine özgü özelliklerinin olmasıdır. Televizyon aynı anda başka şeyler de yapmaya imkan tanıyan tüketim zamanı, aracı aldıktan sonra bir daha ödeme yapılmaması, tüketimin ekonomik yönü ve tüketim için özel bir kültürel donanım gerektirmemesi gibi nedenlerden dolayı diğer kitle iletişim araçlarına oranla daha fazla tercih edilmiştir. Bu gibi nedenlerden dolayı milyonlarca insan bilgi edinmek amacıyla televizyon

haberlerini izlemektedir. Dünyada yaşananları öğrenmek, gerçekleşen olayların ne ifade ettiğini anlamak, tarihsel, siyasal, ekonomik ve toplumsal koşulları değerlendirebilmek için demokratik toplumlarda televizyon haberleri gereksinim haline gelmiştir. Televizyon haberleri insanlara istediklerinin yanı sıra ihtiyaç duyduklarını da vermelidir (Postman & Powers, 1996: 16).

Televizyon haberleri, hayatın içerisinde yaşananlara tanıklık ettiği duygusunu ortaya çıkaran, gerçeğin en yakın aktarım biçimi izlenimi veren haliyle de var olan iktidarın kurulmasında önemli kaynaklardan birisi olmuştur (Seçim, 1993: 207).

Çağımızın en etkili kitle iletişim aracı olan televizyonda verilen haberler, televizyon kuruluşları tarafından günlük hayatın içinde meydana gelen olaylardan, izler kitlenin ilgi duyacağı, önemli bulacağı ve takip edeceği düşünülerek bir seçim sonrası sunulur (Orhon, 2004: 9). Dolayısıyla bir olayın televizyon haberi olabilmesi için belirli bir değer taşıması gerekir (Çaplı, 2002: 76).

Televizyon haberleri gazete, dergi, radyo ve diğer haberlere göre daha canlıdır. Televizyon haberinde haberi okuyan kişi, habere insan ögesi katar ve sesin sahibi ile izleyici arasında insani bir bağ oluşur. Haber spikerinin görüntüsü, haberin güvenilirliğine dek uzanan bir etkiye sahiptir (Uyguç ve Genç, 1998: 147).

Televizyon haberlerinin kendine has, kesin ve belirli özellikleri bulunur. Televizyon haberleri, egemen ideolojinin ve söylemlerinin yayılmasında, toplum üzerindeki egemenliğin kurulması ve sürdürülmesinde oldukça etkilidir. Toplumsallaşmayı kurumsal sınırlar değil, haber miktarıyla iletişim araçlarının karşısında geçirilen saatlerdir (Baudrillard, 1991: 22).

Günümüz kitle iletişim araçları arasında en çok rağbet gören televizyonda görüntü ve sesin bir arada olması, meydana gelen olayların uydu yayıncılığı aracılığıyla insanlara sıcaklığı aktarılması onu çağın en çok tercih edilen kitle iletişim aracı haline getirmiştir. Bu durum televizyonu en güvenilir haber verme kaynağı olmasını sağlamıştır (Parsa, 1993: 27).

Canlı yayın aracılığı ile izleyicilerin "tarihe görgü tanığı" olduğu en önemli olaylardan birisi hiç şüphesiz, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan 11 Eylül 2001 tarihli terörist saldırılar oldu. Tüm dünyanın güvenlik sistemlerini değiştirecek nitelikteki olaylar zinciri, televizyon canlı yayını sayesinde herkesin gözü önünde meydana geldi. Olayların görüntüleri televizyonlardan canlı olarak, müdahalesiz ve anında insanlara aktarılmaktaydı. Bütün dünyaya aktarılan görüntüleri milyarlarca izleyici, olay yanı başlarında cereyan ediyor hissi ve heyecanı ile izledi (Duruoğlu, 2007: 13).

Televizyon haber yayıncılığında, bir olayın tamamını veya bir bölümünü meydana geldiği zaman ve mekânda naklen yayınlama imkânı sayesinde canlı yayın, izleyicinin habere olan güven ve ilgisini büyük oranda arttırmaktadır. Bu yönüyle canlı yayın, Liberal yaklaşımı benimseyen iletişim bilimciler tarafından nesnelliğin bir tescili olarak gösterilmektedir (Poyraz, 2002: 60).

Televizyon görüntü, ses ve canlı yayın gibi teknik imkânları sayesinde diğer kitle iletişim araçlarına oranla, insanların bilgi kaynağı olarak en yaygın biçimde başvurduğu medyum durumundadır (Wasburn, 1995: 649). ABD'de Televizyon Enformasyon Müdürlüğü verilerine göre, Amerikan halkının yüzde 60'ı dünya haberlerinin çoğunu televizyondan almaktadır (Wallis ve Baran, 1990: 9). Benzer durum ülkemiz açısından da geçerlidir. Televizyonun gittikçe yaygınlaşmaya başladığı 1970'lerin sonundan itibaren, televizyon haberleri Türk izleyicisinin çoğunluğunun ana haber kaynağı olmuştur (Atabey, 1998: 123).

1.6. Özel Televizyon Kanallarının Haberciliğe Bakışı

Haberler, kitle iletişim araçlarının toplumlar üzerindeki etkilerini belirleyen etkenlerdendir. Bu kitle iletişim araçları içerisinde toplumları büyük oranda etkileyen televizyon ise diğerlerine göre daha etkilidir. Etkisi yadsınamayacak kadar büyük olan televizyon aktarılan haberlerle toplumu etkileme gücünü de aynı oranda arttırmaktadır.

Hem görsel hem de işitsel bir kitle iletişim aracı olan televizyon, diğer kitle iletişim araçlarına göre daha büyük kitlelere ulaşmaktadır. Bu durum ise televizyonun haberler aracılığıyla kamuoyu oluşturma işlevini sağlamaktadır.

Kitle iletişim araçlarından televizyon, kitlelere farklı tür ve amaçlarla hazırlanan programlarla daima mesaj iletir. Bu amaçlar doğrultusunda haber verme, eğitime ve eğlendirme işlevleri öne çıkar. Bunlar arasında haber verme en önemlisidir (Öztürk, 1996: 1086). Haber her televizyon kanalı için en önemli ürünlerden biridir; çünkü günümüzde birçok insan meydana gelen olayları televizyondan öğrenmektedir (Vural, 2010: 55). Haberi diğer televizyon programlarından ayıran en önemli özellik gerçek olaylara yer veriyor olmasıdır ancak bir eğlence, gösteri ya da reyting unsuru olarak görülürse objektiflik değerinden uzaklaşır (Serarslan, 2001, akt. Işıklar, 2014: 48).

Haber izleyicisi diğer izleyicilere oranla ekrandakilere daha detaylı bir yaklaşım eğilimi gösterir. Bu kişiler daha eğitilmiş ve daha fazla para harcamaya meyillidir. Durum böyle olunca izleyici zengin bir piyasaya ulaşmaya çabalarken sponsorlar da iyi üretilmiş olan reklamlara, haberin maliyetinden daha fazla para verir. Maliyeti oldukça fazla olan reklamlar için sponsorlar, doğru televizyon kanallarını seçmek için büyük bir titizlik gösterir. Hal böyle olunca haber programı ritim kazanır ve televizyon kanalları beğeniyi arttırmak için çabalar (Postman ve Powers, 1996: 14).

Ticari kaygılardan dolayı ortaya çıkan reyting yarışı, üretilen diğer programlarda olduğu gibi habercilikte de etkisini göstermiştir. Haber bültenlerinin izlenmesini arttırmak için magazin içerikleri ile izleyenlerin ilgisini çeken şiddet ve karmaşa görüntülerine daha fazla yer verilir. Haber bültenlerinin yayın kuşakları arasında en çok izlenenler arasında yer alması durumunda ticari kaygıların daha fazla artmasına neden olmaktadır. Çünkü en çok izlenen zaman dilimi en çok reklam girdisinin elde edilmesinin amaçlandığı zaman aralığıdır (Vural, 2010: 57).

Her biri birer ticari kuruluş olan özel televizyonların öncelikli hedefleri kar elde etmektir. Bu sebepten dolayı bu tür televizyon kanalları sansasyonel habercilikten yanadırlar. Teknolojiden faydalanarak yeniden kurgulanan görüntülerle farklı başlıklar ve içeriklerle yeniden bir haber üretilir. Bu tür haberler ise tamamen yoruma dayalıdır. Politik haberler dahi magazinleştirilmekte, haber bültenleri bir nevi magazine dönüşmektedir. Çok fazla yorum içeren bu tarz haberler olaya ilişkin bilgiler

vermekten uzaklaşmakta ve haber verme işlevine aykırı davranılmaktadır (Öztürk, 1996: 1097-1098).

Her daim ticari kaygıları bulunan özel televizyon kanalları haberleri kendi çıkarları yönünde yeniden kurgulayarak, halkın ilgisini çekmek ve kamuoyu oluşturma çabasındadır. Bu durum da özel televizyonlarda yapılan haberlere karşı bir güvensizlik oluşturmaktadır (Kars, 1996, Akt. Şeker, 1999: 51). Arşivlerden yararlanılarak ortaya çıkartılan gerçek olmayan görüntüler ya da hiçbir görüntü verilmeden habercilik yapılmaktadır. Canlı bağlantıların oldukça fazla olduğu televizyon haberciliğinde günümüzde haberden daha fazla dedikodulara, önemli olmayan konulara ve gerçekliği kanıtlanmamış olan haberlere yer verilmektedir. Haberler profesyonel gazetecilik kurallarının dışında pazarın koşullarına göre yapılmaktadır. Medya sürekli bir konuyu işleyerek, o konunun toplum üzerinde çok önemli olduğu izlenimini vererek, suni bir gündem yaratır ve bunu heyecan uyandırarak gerçekleştirir. Özellikle de televizyon haberciliği görüntüyü olması gerekenin üzerinde kullanarak haberi değersizleştirir (Atılğan, 2001, akt. Uğurlu ve Öztürk, 2006:106).

Ulusal yayın yapan televizyon kuruluşları yayın içerikleri ve sahiplik ilişkilerine göre iki şekilde sınıflandırılabilir. Doğrudan ticari kazanç elde etmek amacıyla kurulan kuruluşlar ve öteki alanlardaki yatırımlarını desteklemek için güç odağı haline gelmeyi hedefleyen kuruluşlar. Güç odağı olmaya çalışan kuruluşlar ideolojik amaçları olan ya da siyasal alanda ayrıcalık ve güç elde etmek isteyen yayın kuruluşlarından meydana gelmektedir (Aziz, 1999: 137).

Özel televizyonlarda yapılan haberlerin ciddi amaçları olmasa bile belirli bir amacı varmış gibi oluşturulur. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri Türkiye’de vatandaşların haberi merak etmesi ve dikkatli bir şekilde izlemesidir. Toplumun yakından ilgilendiren olaylara hemen her gün rastlanması televizyon haberlerinin izlenmesini önemli derecede etkilemektedir. İzlenme oranlarını arttırmak isteyen televizyon kanalları da haberciliğe daha fazla önem vermektedir. Haberlerin ciddi amaçları olmasının bir diğer nedeni ise haberciliğin politikada, ekonomide ve sosyal alanda bulunan güç dengelerinde önemli bir yere sahip olmasıdır. Bundan dolayı

alandaki süreklilik göstermek ve büyük olma kavgası veren her özel televizyon kanalı, haberciliğe karşı önem vermek zorundadır (Öztürk, 2004: 103).

Türkiye’de radyo ve televizyon yayıncılığında uzun yıllar süren devlet tekelinin ardından kurulan özel televizyonlar (Kasım, 2009: 133), kuruldukları günden beri Amerika’da yayın yapan televizyon kuruluşlarını kendilerine örnek alarak haberleri bir klip şekline getirmekte, kurgu ve müzikle destekleyerek oluşturmaktadır. Bu televizyon kanallarında haberlerin sıralaması da birbirine benzemektedir. Olağanüstü bir durum yoksa politik haberlerle başlayan bülten siyasi parti başkanlarının etkinlikleri ile devam eder, dünyada yaşanan gelişmeler tur şeklinde bültenin sonlarına yakın sunulur ve bülten ekonomi haberleri ve hava durumu ile sona erer. Türkiye’deki televizyon haberlerinin süresi Amerika’daki televizyon kanallarına göre yaklaşık iki katıdır. Amerika’daki bir bültenin süresi ortalama 30 dakika olurken ülkemizde bu süre ortalama 50 dakikadır. Haber süreleri ise Amerika’da en az 45, en fazla 90 saniye olurken, Türkiye’de bu süre 240 saniyeye kadar çıkabilmektedir (Kars, 1996, Akt. Şeker, 1999: 57).

1.6.1. ATV'nin Haber Anlayışı ve Tekniği

Türkiye’de medya alanında söz sahibi olan Çalık Holding bünyesindeki Turkuvaz Medya Grubu, medya dünyasına 2007’de Sabah-ATV grubunu tüm iştirakleriyle satın alarak girmiştir. Yazılı ve görsel medya, haber ajansı, yayıncılık ve dağıtım gibi birçok alanda faaliyet sürdüren Turkuvaz Medya Grubu, görsel medya alanında ATV ve A Haber televizyonları ile faaliyetlerini sürdürmektedir (Bulunmaz, 2011: 239).

Turkuvaz Medya Grubu’nun sahip olduğu ATV televizyon kanalında haber programları, eğlence ve yarışma programları ile diziler gibi farklı televizyon içerikleri bulunmaktadır. Kanalın haber bültenleri; kahvaltı haberleri, gün ortası, ana haber bültenleri ve hafta sonu ana haber bülteni olarak sıralanabilir. Son dönemde iktidara yakın olarak görünen kanalın hafta içi ana haber bültenini Cem Öğretir, hafta sonu ise Şebnem Sunar Küçük sunmaktadır (Baca, 2015: 64).

Yazının hala önemli olduğu televizyon haberlerinde izleyiciler yerleri ve tarihleri tanımlamak zorundadır. Günümüz televizyon haberlerinde spiker haberi izleyiciye aktarırken altyazılar ya da bantlar ile haber desteklenmektedir. Bu yazılar haber editörü ya da muhabir tarafından haberin içinden özellikle seçilmiş cümleler olabilmekle beraber onların kendi yorumları da olabilir. Genellikle haber bülteninde yer alan haberlerden ilgi çekici olanların içerikleri kısaca alt bantta verilir. Bu sayede haber bülteninin başını izleyemeyen kişiler için bilgi verilirken bültene olan ilginin sürdürülmesi amaçlanır. Bu duruma diğer televizyonlarla birlikte ATV'nin ana haber bülteninde oldukça sık rastlanır. Bültende yayında olan haberin isminin alt kısmından geçen şeritle önemli görülen haberler vurgulanır, bunun yanı sıra da ekranın sağ ve alt kısmı kullanılır. Buradaki amaç haberin önemli olduğunu izleyiciye yansıtmaktır (Türkan, 2006: 116).

ATV'nin haber konularının geneline bakıldığında trafik kazası haberlerine daha fazla yer verilmektedir. Bu haberlerdeki aktörler incelendiğinde sıradan vatandaşların trafik kazalarına maruz kaldığı belirtilmektedir. Siyasi partilerin yer aldığı haberlere bakıldığında ise daha çok hükümet partisinin yani Ak Parti'nin daha fazla yer aldığı görülmektedir. Hükümet partisinin hemen ardından en fazla siyasi haberler Cumhuriyet Halk Partisi ile ilgili haberlerdir. Mecliste olan diğer siyasi partilerden Milliyetçi Hareket Partisi'ne ve HDP'ye bültende çok daha az yer verilmektedir. Sivil toplum kuruluşları, azınlık grupları, kültürel etkinlikler ve eğitim gibi konular bültende çok az yer bulmaktadır (Özkan, 2017: 314).

1.6.2. FOX TV'nin Haber Anlayışı ve Tekniği

News Corporation'ın Türkiye'de yayın yapan televizyon kanalı FOX, 1993 yılının 22 Nisan'ında yayın hayatına başlamıştır. Türkiye'de uzun yıllar televizyon yayını yapan, İhlas Holding kuruluşu TGRT, hem isim hem de yayın haklarını Amerikalı medya şirketi News Corporation'ın sahibi olan Rupert Keith Murdoch'a devretmiştir. Amerikalı medya şirketi bu işlemi Ahmet Erteğün aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Devir işleminin ardından TGRT'nin kullandığı aynı frekans üzerine FOX TV 24 Şubat 2007'de kurulmuştur (www.hurriyet.com.tr, 08.12.2017).

Televizyon kanalı Ankara merkezli aktüel-politik-sıcak haberlere ağırlık verirken İstanbul merkezli haberlerde ise bol röportajlı özel haberlerin olduğu bir habercilik anlayışına sahiptir. Türkiye’de en fazla izlenen eğlence televizyon kanallarından biri olan Fox TV’nin yayın politikası, reklam gelir politikası, reytinglerden olan beklentisi, tüm çalışanları tarafından kabul edilen neo-liberal ve sansasyonel haberlere dayanmaktadır. İstanbul merkezinden gerçekleştirilen sabah toplantılarında, haber merkezinin başında bulunan kişiler muhabirlerin özel haberlere yönelmesini ve öneri sunmalarını istemektedirler. Kanalın ana haber bülteni de İstanbul merkezli çıkan özel haberlere göre şekillenmektedir. Diğer özel kanallar gibi Fox TV’de reyting beklentisi ile habercilik yapmaktadır. Magazinsel, şiddet odaklı ve sansasyonel habercilik anlayışının hakim olduğu kanalda belirli bir politik duruş kendini hissettirememekte, izleyici ve reklam verene karşı yakın durmaktadır. Toplumun genelini ilgilendiren yaşam haberlerinin yapıldığı kanalda muhabirler mutlak suretle sokakta olanları haber yapmak için öneri sunarlar ve bunu gözetmeye dikkat ederler. Türkiye’nin en fazla nüfusuna sahip olan ili İstanbul’da meydana gelen haberlere daha fazla yer verilmekte ülkenin geriye kalanı yok sayılmaktadır (İliç, 2015: 329-330).

FOX TV ana haber bülteninde yer alan haberlerin tamamına yakınında görüntü ve ses efektleri kullanılmaktadır. Bu efektler haberin gerçekliğini etkileyecek derecededir. Haberin gerçekliğini etkileyebilecek bir diğer etken ise doğal ses kullanımıdır. Doğal ses kullanımını Fox TV’nin haberlerinin hemen hemen hepsinde kullanılmaktadır. Ses efektlerinin kullanımı ve doğal ses kullanımı haberlerin görsel etkisini arttırarak onları daha dikkat çekici hale getirmektedir (Sunal ve Sunal, 2016: 144).

Hafta içi ve hafta sonu ana haber bültenleri bulunun FOX TV’de sabah haberleri de hafta içi ve hafta sonu farklı spikerler tarafından sunulmaktadır. Hafta içi ana haber bültenini Fatih Portakal, hafta sonunu ise Gülbin Tosun sunmaktadır. Hafta içi sabah haberlerini İsmail Küçükkaya, hafta sonunu ise İlker Karagöz sunmaktadır.

Fatih Portakal’ın sunduğu hafta içi ana haber bülteninde izleyiciler sosyal medya siteleri aracılığıyla haberlere ilişkin kendi düşünce ve yorumlarını iletebilmekte

ve spiker de bu düşünce ve yorumlardan ilgi çekici olanları izleyicilerle paylaşmaktadır. “Günün tabelası” adı altında gerçekleştirilen bu yöntem sayesinde izleyicinin dikkati çekilmekte ve onların da haberlere dahil olması sağlanmaktadır.

Hafta içi ve hafta sonu sabah haberleri programında da bu yöntem izlenmektedir. Sabah haber programı Çalar Saat’te sosyal ağlar üzerinden, Twitter ve Facebook gibi sosyal medya siteleri üzerinden erişim sağlanmakta, programda izleyicilerin yönelttiği soru, görüş, öneri ve yorumlar aktarılmaktadır (Kars, Akmeşe ve Deniz, 2015: 1).

Haber departmanı ile reytinglerde üst sıralarda bulunan kanal hafızlarda Fatih Portakal ve İsmail Küçükkaya isimleriyle beliren bir medya kuruluşudur (www.medyafaresi.com, 08.12.2017).

İKİNCİ BÖLÜM

SÖYLEM VE İDEOLOJİ

İdeoloji günümüzde medya ile ilgili yapılan içerik ve alımlama çalışmalarında son derece önemli olan kavramlardan olmuştur. Yaşanan olayların medya araçları ile farklı bir dille yeniden üretilmesi ve egemen ideolojiyi tekrardan inşa edip kamuoyuna sunması etkilidir. Bundan dolayı habere konu olan bir olay medyanın farklı söylemleriyle onlara çeşitli anlamlar yüklenebilir (Aydın, 2013: 38).

Haberciliğin/gazeteciliğin gün içerisinde meydana gelen uygulamalarında oluşan haber söylemi, gazetecilerin/habercilerin ideolojilerinden büyük ölçüde etkilenir (Mora, 2011: 5). Haberde söylem, gazetecilerin/habercilerin profesyonel ideolojileri çerçevesinde meydana gelir. Bir diğer ifadeyle, basın ticari bir işletme haline gelerek, yatay ve dikey tekelleşme olgusu ile gelişen gazetecilik kuralları, söylemi şekillendirmektedir (İnal, 1996: 95).

2.1. Söylem

İdeolojilerin yeniden üretilmesinde ve günlük ifadelerde önemli bir role sahip olan söylem, insanların ideolojilere nasıl sahip olduğunu ve ideolojilerini nasıl değiştirdiklerini etkilemektedir. Bunun yanı sıra söylem dil kullanımıyla beraber önemli bir toplumsal pratiktir (vanDijk, 2003: 13). Günümüzün en önemli kitle iletişim araçlarından biri olan televizyonda verilen haberlerdeki söylemler de ideolojilerin yeniden şekillenmesinde önemli rol oynar. Bu haberlerde günlük hayatta karşılaşılan sorunlar ve davranışlar konusunda sabit fikirler, kanaatler ve ön yargılar pekiştirilir. İnsanların ne hissetmesi ve nasıl düşünmesi gerektiği vurgulanır (Groombridge, Akt. Aslan, 2004: 34).

İçinde yaşadığımız çağı 'söylem çağı' olarak nitelendirebiliriz. Yüzyılımızın söylem kavramını keşfetmesinin ardından başta beşeri bilimler olmak üzere doğa bilimleri dahil bir çok alanda söylem üzerine önemli çalışmalar yapılmıştır. Yaşadığımız çağda, düşünme biçimleri, insanlar ve toplumları anlamlandırabilmek için söylemi anlamak gerekir (Sözen, 2014: 9).

Söylem kavramı günümüzde toplumun farklı kesimleri tarafından kullanılmaktadır. Bir dil bilimi terimi olan ‘söylem’ kelimesinin her geçen yeni bir kullanım kazandığını görmek mümkündür. Bir diğer ifadeyle anlam genişlemesine uğrayan söylem, günümüz Türkiye’inde bu terimi kullanan kişiler tarafından fazla bilinmese de gündelik dilde kullanılmaktadır (Günay, 2013: 18).

“*Söylem; bir dil pratiği, ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir*” (Sözen, 2014: 18). Söylem de haber gibi kesin bir tanımı olmayan kavramdır. Kimisine göre söylem, konuşmalar ve yazma eylemleri olarak görülürken kimisine göre de sadece konuşma ağı çeşitlerinde meydana gelen uygulamalar şeklinde değerlendirilir. Dil bilimci Foucault’a göre söylem, tarihi ve gelişmekte olan dil uygulamalarıdır (Potter ve Wetherell, 1987).

Türkçe’de yer alan söylem kavramının farklı kişiler tarafından çeşitli şekilde tanımlandıklarını belirten Kocaman (2003: 6) söylemin tanımlarını şu şekilde sıralamıştır;

- Etkili söz söyleme sanatıdır.
- Anlatım biçimi, felsefe öğretisidir.
- Kavramsal bir dizge, öğreti ve düşüncüdür.
- Söz veya yazı ile anlatımdır.
- Dil, bakış açısı ve bir anlatım şeklidir.
- Sav veya görüşür.

Söylem, kültürlerdeki algılama şemalarını, dilini ve bilgisini tekbiçim şeklinde denetleyen kodlama sistemidir (Mutlu, 1994: 203). Söylem, dilbiliminde bir cümleden daha fazlası olarak ifade edebileceğimiz sözlü ya da yazılı iletişim şeklidir (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 299). Konuşma ve sohbet gibi bütün iletişim şekillerini kavrayan söylem, günlük uygulamalar dâhilinde sosyal dünyayı görme, sınırlandırma ve ona tepki verme yollarını da içerir (Punch, 2005, Akt. Ekşi ve Çelik, 2013 :100).

2.2 Söylem Teorileri

Söylem terimi, yirminci yüzyılın ortalarından bu yana Batı ülkelerinde sosyal bilimler alanında ortaya konan çalışmalarda oldukça popülerdir. Dilbiliminde cümle ötesi en büyük birim ve dil kullanımını olarak kabul gören söylem, dilbiliminin yanı sıra toplumsal bir pratik oldu (Elbirlik ve Karabulut, 2015: 31). Söylem, temel anlamda toplumda devam eden iktidar ilişkilerini, dilin anlamlandırması üzerinden okunmasını sağlayan ve bu sayede toplumsal gerçekliğin bu anlamlandırma süreci boyunca devamlı değiştiğini ifade eden kuramsal yaklaşımdır (Durna ve Kubilay, 2010: 48).

Beşeri bilimlerde disiplinler arası yaklaşım olarak karşımıza çıkan, güç, ideoloji, hegemonya ve sosyal teoriden oluşan söylem kuramları, dil alanıyla birlikte antropoloji, sosyoloji, psikoloji gibi birçok bilim dalının düşünceleriyle şekillenir (Elbirlik ve Karabulut, 2015: 33).

2.2.1. Bilgi Temelli Söylem

Bilgi temelli söylem kuramı, Foucault tarafından geliştirilmiştir. Kuramın sosyal teorisini, dil ve söyleme ilişkin gözlemler ve tarih içerikli metinlerin analizleri oluşturur. Söylemin bir temsil olduğu bu kurama göre söylem aynı zamanda arzu ve gücü içinde barındıran bilgidir (Foucault, 1966, akt. Elbirlik ve Karabulut, 2015: 34). Foucault'ın bilgi temeline dayanan bu söylem teorisinin yapısı bilginin ne şekilde formüle edileceğine göre meydana gelir. Ona göre söylemsel pratikler basit bir söylem üretme yolu değildir (Sözen, 2014: 63).

Bilim tarihçileri bilimsel bir nesnenin nasıl meydana getirildiğiyle ilgilenirken Foucault, bilginin bir nesnesi olarak insanın rasyonelitenin neresinde olduğu ile ilgilenmiştir. Foucault tarzı gerçekleştirilen çalışmaların genelinde bilgi kuramının sapma noktasını bilginin öznesi ve nesnesi olan modern birey oluşturmaktadır. Hastane, fabrika, okul ve hapisane gibi kurumlarla şekillendirilen modern özne, belirli pratik ve felsefi yansımalara iliştilmektedir. 1700'lü yıllarda bilginin öznesi ve nesnesi olan insan, söylemin temel konumu halindeyken kendi söyleminin öznesi, ya da nesnesi değildir (Spahıu, 2002: 280).

Bir bilgi teorisi olan Foucault'un söylemi gerçeği, gücü ve bilgiyi düzenler. Ona göre bilgi söylemin içindedir, ideoloji de öznenin teorik anlayışına bağlıdır (Sözen, 2014: 66). Foucault'un söyleneni birden fazla özneyi kapsar. "Ben gidiyorum" cümlesinde yer alan 'ben' kelimesi söylenenin öznesi konumundadır ama Foucault'un söyleneni bununla ilgili değildir. Foucault yapısalcılığı kırarak, nesnesi olan söylenene, söylenen ile tamamen ayrı bir durumda bulunan gözükene sokuşturur (Akay, 1996: 46).

Söylemin ilk durumda yazı, ikinci durumda konuşma ve son olarak da mübadele oyunu olduğunu vurgulayan Foucault, mübadelenin bir göstergeye dayandığını söyler. Ona göre söylem özneye sunulan göstergeleri anlamlandırmasıdır (Foucault, 1992: 27). Söylemin oluşumu ile ilgilenen Foucault, yorumu kullanmaz. Ancak günümüze bakıldığı zaman söylem analizcileri söylemin yorumlanması gerektiğini belirtir. Foucault'un söylem analizi konusundaki ifadeleri eleştirel dil bilimcilerine ve nitelik analizi ile uğraşan sosyologlara kılavuzluk etmektedir. Çalışmalarında yapısalcı bir yaklaşım görülse de onun söylem analizi ve teorisi post yapısalcı olarak anılan felsefi hareketin bir parçası olarak kabul edilmeli ve yorumcu görüş ve söylem olarak bilinen Hermeneutik ile desteklenmelidir (Sözen, 2014: 68).

2.2.2. Metin Temelli Söylem

Metin temelli söylem yaklaşımının en önemli ismi Jacques Derrida'dır. Ona göre dil sadece metinlerden meydana gelir, başka bir şey olamaz (Derrida 2010: 14). Derrida, dilin gerçekliği yansıtmadığını onu bir yapıya kavuşturduğunu dile getirir (Sarup, 1989, Akt. Sözen, 2014: 55).

Söylemi bir anlama yaklaşımı olarak değerlendiren Derrida, yazılı bir metnin kodlama alanından ziyade bir kod açma alanı olduğunu söyler. Ona göre söylemler tam anlamıyla gerçeklik taşımaz. Foucault'un da belirttiği gibi söylem bir temsilden ibarettir. Bu yüzden gerçekten uzak ve yapaylık metnin kendisinde bulunur. Gerçek olarak sunulanı temsil eden veya çarpıtan söylem gerçekte bir sınırlandırmadır. Derrida'ya göre anlam ertelenir, istikrarsızdır ve sabitlenemez (Uçan 2008: 475).

Derrida, Foucault'un aksine söylemin kendisini ortaya çıkarmakla ilgilenmiştir. Foucault'un çok fazla üzerinde durmadığı bir şekilde söylem oluşumlarında anlamların nasıl ortaya çıktığını araştırmıştır (Hekman, 1992: Akt. Sözen, 2014: 60). Derridacı söylem günümüzde özellikle Amerikalı feministlerin çalışmalarını yönlendirmekte ve erkek egemen kültürel mutlakçılık dökonstrüktif okumalarla eleştirilmektedir (Sözen, 2014: 60).

Söylemi metinden ayıran Jean Michel Adam'a göre söylem, belli bir bağlam içerisinde üretilen metindeki dilsel yapılardır. Söylem, bir metin ve bu metin ile ilgili bağlamın bir arada olması sonucu ortaya çıkar. Bir diğer ifadeyle söylem için üretim ve tüketim şartları önemlidir (Adam, 2000: 39). Söylem; üretim, algılama ve yorumlama koşullarını ifade eden bağlam içinde üretilmiş metindir (Günay, 2013: 41).

2.2.3. Özne Temelli Söylem

Yapısalcı olan Psikanalist Jacques Lacan, söylem kavramını bilinçdışı terimine benzer şekilde kullanmaktadır. Lacan'a göre söylem, bilinçdışıdır. Zira bu söylem biçimi özne ile alakalı olduğundan bilinç ve bilinçdışı terimleri ile oluşturulur (Elbirlik ve Karabulut, 2015:43). Öznenin bir dil yapılanması şeklinde ortaya çıktığını belirten Lacan, öznenin konuşmadan ziyade konuşulan olduğunu ifade eder. Özne kendi başına bir anlamı olmayan self söylemin ürünüdür (Lacan, 1977: 35). Lacan, özne-nesne ilişkisinden ziyade özne-özne ilişkisini araştırır. Öznenin bilinci de somut söylemden çıkarılan kelimelerdir (Sözen, 2014: 48).

Lacan'a göre söylem, bir üst-belirlenimsel ilişkilerdir. Söylemde, söylenenler söylendiği anda bir anlam kazanmaz ama kurgusal ve söyleme dışsal bir anlam bulunur (Tekelioğlu 1983:2).

Her şeyin bir gösterenden meydana geldiğini söyleyen Lacan, Anglo Sakson yaklaşımının türü olan psikoterapi değil de iletişim merkezli yapısalcılığı benimsemiştir. Yapısalcılığın kullanmadığı özne fikrini geliştiren Lacan, analitik tecrübede ele aldığı telapi aşamasını söylem süreci şeklinde değerlendirir ve telapi yerine söylemi kullanır (Sözen, 2014: 48).

Fransız Filozof Louis Althusser, Lacan'ın geliştirmiş olduğu bilinçdışı kavramı yoluyla söylemin ne olduğunu açıklar ve söylemlerin kimlikleri olduğunu belirler. Söylem teorisini türler üzerinden geliştiren Althusser, söylem türleri arasındaki geçişleri ve farklıları ortaya çıkarır. Özne merkezli bir söylem teorisi üzerine odaklanan Fransız Filozofa göre bilinçdışı kavramı bölgesel psikanaliz anlayışının bilgi nesnesidir (Althusser, 2008: 141). Althusser söylemi bilinçdışı söylem, ideolojik söylem, estetik söylem ve bilimsel söylem olarak türlere ayırmıştır. Bu söylem türlerinin ortak noktası, söylemin işleyişini etkileyen öznedir. Özne etkisinde oluşan söylemlere baktığımız zaman ideolojik söylem, söylemin sessel imgesi durumundadır. Bilimsel söylem, ideolojik söylemin tersine söylemin sessel imgesi değildir. Estetik söylemin ise göndermelerden meydana gelen bir yapısının olduğunu görürüz. Sanat eserlerinin sadece bir tane merkezi olduğu varsayılırsa estetik söylem, ideolojik söyleme dönüşür (Althusser, 2008: 153).

Lacancı düşüncede söylem dört yapıdan meydana gelir ve sosyal etkileri bulunur. Bu sosyal etkiler dört temel psikolojik etken ile belirlenir: bilgi, amaç, haz ve ikileme girme. Bu psikolojik faktörler metin ya da söylemin üretiminde ve algılanmasında bulunan hakim gösterenleri oluşturur. Söylemin yapılanmasını göstermek amacıyla Bracher de Lacan'ın dört temel söyleminin sosyal etki şekillerini eğitime/doktrine etme, yönetme/emretme, arzulama/protesto etme, analiz etme/değiştirme ve dönüştürme olarak belirtir. Söylemler egemen gösterenler olmadan faaliyette bulunamaz. Lacan'ın söylem anlayışı da hâkim gösterenlerden meydana gelir. Bu gösterenler bilinçliliği ve söylemi çalıştırır (Sözen, 2014: 51).

2.2.4. Hermeneutik Temelli Söylem

Hermeneutik sözcüğünün anlam olarak karşılığı İngilizce'de "to interpret"dir. "Yorumlamak" anlamına gelen Hermeneutik, iletişim alanında genellikle yazı formunda, açıklama ve yorumlama bağlamında ortaya çıkan anlamlara odaklanır. Kelime anlamı temelinde birden fazla yönü bulunan Hermeneutik söylemek, açıklamak ve tercüme etmek anlamlarına gelir. Hermeneutik'te yorum önemli bir kavramdır. İnsanın diğer toplumlarla ve kültürlerle bir etkileşim içerisine girmesini

sağlayan yorum, değişmez bir varoluşsal durumdur. Dizgesel bir düşünüş durumuna gelen yorum ile hermeneutik söz konusu olmaktadır (Ceylan, 2015: 23-24).

Geçmiş, yazılı ve dil ürünlerini yorumlayarak anlamak hermeneutiktir (Özlem, 1986: 76). Eylem ve anlam arasındaki ilişkiyi açıklayan yorumlama, üzerinde çalışılan araştırma konusunu karmaşıklıktan kurtarıp anlaşılır hale getirerek ondan anlam üretmedir (Taylor, 1977, Akt. Sözen. 2014: 69).

Hermeneutik görüş ve söylem Schleiermacher, Dilthey ve Husserl ile önem kazanmış, Heidegger, Gadamer ve Ricoeur ile gelişmiştir (Sözen. 2014: 69). Hermeneutiği bireye özgü yazınlardan, genel tarihi yasalara ulaşma yöntemi şeklinde açıklayan Dilthey, yorumlamada dil önemli olduğunu vurgular. Tümü anlamak için parçanın, parçanın ise tümünden anlaşılabilceğini söyleyen Schleiermacher, hermeneutiğin temel kurallarından birinin uyumunun sağlanması olduğunu ve bu uyumun olmaması halinde doğru anlama gerçekleşmeyeceğini belirtir. Gadamer ise özne-nesne ayrımı olan tarihselci yoruma karşı gelerek, anlamamanın ve yorumlamanın ayrı bir süreç olarak görmez (Kasapoğlu, 1992: 54). Gadamer, anlamada bilinçliliğin mutlaka olması gerektiğini, bunun olmaması halinde etkili tarihin anlaşılamayacağını ifade eder. Bu metinlerin anlaşılabilmesi için olayların tarihsel rollerin bilinmesi anlamındadır (Outhwaite, 1991: 25).

Anlam şeklinde olan söylem hem konuşan kişinin hem de ifadelerinin anlamıdır. Konuşulan söylemin hedefi belli iken yazılı söylem birden fazla soyut okuyucuya hitap eder. Fransız Felsefeci Ricoeur'a göre Hermeneutiğin görevi yazarın amacı niyeti ve yazıldığı bağlamla ilgili olarak metin sorununu anlamaktır (Ricoeur, 2007: 11). Paul Ricoeur, Gadamer gibi yorumun açıklama ve anlama gerektirdiğini belirtir ama diğer yandan açıklamanın deneysel ve çözümsel, anlamının da genel olduğunu ifade eder. Ricoeur'a göre yorumun iki süreci vardır; metni parçalama ve kalıplara göre ayırma. Özne bir şekilde metnin anlamına ulaşılır. Ricoeur, açıklama ve anlamamanın birbirinden ayıramayacağı konusunda Gadamer ile aynı düşünceye sahiptir (Sözen, 2014: 73).

2.3. Haberde Söylem

Her kurgusal metin mutlaka içerisinde bir söylem barındırır. Kurgusal birer metin olan haberlerde de söylem bulunur. Haberi oluşturan olaylar gerçeği tam anlamıyla barındırmaz zira haberler bir kurgudur. Olaylar habere dönüştürülürken kurgulanarak insanlara aktarılır. Bu dönüşüm sürecinde egemen olan söylemler haberin söyleminde doğallaşır ve egemen ideoloji oluşur (Tokgöz, 2003: 185).

Bir söylem olan haber, toplumdaki kurumlar ve kültürel söylemlerden bağımsız değildir. Bir haberin hikayelenmesindeki evrensel kodlama şekilleri ve klişeler haberin metnini meydana getirir. Haber söylemi; bilginin seçilmesi, bilginin işlenmesi ve bilginin dolayımlanması basamaklarında kullanılan kodlamalarla ortaya çıkan aktarım şeklinin alımlama süreci göz önünde bulundurularak kurgulanmasıdır (www.dorduncukuvvetmedya.com).

Bilinç endüstrisinin ürünü olan haber, sosyo-ekonomik ve sosyo-politik koşullardan ayrı düşünülemez. İzler kitlenin neyi duyacağı ve duyurulanın içeriğinin ne şekilde belirleneceği kapitalist dinamiklere göre belirlenmektedir. Bu açıdan bakıldığı zaman haberi meşrulaştırılan gerçeğin politik sunumu şeklinde ifade edebiliriz (Tuchman, 1978, aktaran. Poyraz, 2002: 70). Günlük gazeteler ve televizyonlarda yayınlanan haberlere bakıldığı zaman ilk sıra haberlerinin politikacıların yaptıkları olarak karşımıza çıkmaktadır. Haber söyleminde bulunan kaynakların en fazlası politik, ekonomik, bürokratik seçkinlerin oluşturduklarıdır (Aslan, 2014: 27).

Haberde verilen söylem, toplumsal iktidarın söylemini tekrar üretir ve kullanılacak olan kaynaklara, kamuya sunulacak olan aktörlere, haber başlıklarının seçilmesine, söylenecek olanlara ve söyleneceklerin ne şekilde söylenmesine karar verilerek oluşturulur (Şeker, 2009: 96). Haber üretimi, bir olayın taraflı ya da tarafsız olmasının tersine bir söylem sürecidir. Genellikle haberler, habere konu olan olaya ilişkin görgü tanıklarının söyledikleri, medya kuruluşları ve haber ajanslarından aktarılan bilgilerden oluşur. Böylece haberin oluşma sürecini mevcut söylemlerin tekrar üretilmesi oluşturur (Dijk, 2003: 20).

Haberde aktarılan düşünceler, değer yargıları ve inançlar sıradan insanların bilincine nüfuz ederek olayların ve olguların o yönde değerlendirilmesine neden olmaktadır. Yaşadıkları süre boyunca kitle iletişim araçlarından verilen haberlerin söylemine maruz kalan insanların zihinleri ve vicdanları o yönde şekillenmektedir (Uğur, 2002: 23).

Haber çoğu insanın önyargılarının artmasına neden olarak gerçeği olduğundan farklı bir şekilde gösterip, kurulu olan düzeni kabul etmeye yöneltir. Olaylar, olgular ve söylemler haberde birbirinden bağımsız bir hayatın görünümündedir. Bu şekilde haberlerle anlatılan yaşam bütünlüğün dışında ve tutarsız olarak insanlara sunulmaktadır. Söylem olan haberde anlamın üretilmesi olgu ve olayların birbirlerine karşı zıt bir şekilde sunulmasıyla oluşur (Aslan, 2004: 29).

Yazılı, işitsel ve görsel işitsel basında yer alan haberlerin ortak özelliği konuşmalardan yapılan alıntılardan meydana gelmesidir. Bu durum haberlerin egemen söylemlerin tekrar inşa edildiği metinler olmasının yansımasıdır. Haber söyleminde egemen söylemler tekrar kurgulanıp, doğallaşır ve egemen ideoloji bu yönüyle bir daha kurulur (İnal, 1996: 100).

Söylem ideolojiyi barındırır ve söylemin oluşmasındaki en önemli etken olarak görülür. Bütün söylemlerde hayatı değerlendirme yöntemi olarak ideoloji, içeriğin meydana gelmesini sağlayarak metnin anlamlandırılmasına yön veren güç şeklinde var olan oluşumdur. Dolayısıyla söylemler ideoloji barındırır (İlgın, 2003: 290).

2.4. İdeoloji

Günümüzde ideoloji medya ve iletişim alanındaki çalışmalarda popüler bir alan haline gelmiştir. İdeoloji kavramının bu denli popüler hale gelmesinin nedeni medyanın olayları yeni bir dille tekrar inşa ederek onu anlaşılır yapması ve savunduğu ideolojiyi yeniden şekillendirerek kamuoyuna sunması olarak açıklanabilir. Haberlere konu olan her olay medyanın oluşturduğu söylemlerle değişik anlamlar kazanmaktadır (Devran, 2010: 13). Söylem, ideoloji olarak çalışır. İdeolojiler eşit olmayan güç bağlarını, hâkimiyet ve istismar ilişkilerini oluşturan toplumu tesis ve temsil etmenin yollarıdır (Mutlu, 1994: 203).

Günlük hayatın içerisinde yer alan ideoloji, yaşam alanlarının ortaya çıkarılmasında, bu alanların şekillendirilmesinde, kararların oluşmasında, ürünlerin üretilmesinde ve değerlendirilmesinde, daha sayılamayacak kadar birçok alanda etkilidir. Hayatın her alanında etkili olan ideoloji kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır (Orhon, 2004: 35).

Günümüzde ‘objektif olmayan fikir ürünü’ olarak anlamlandırılan ideoloji kavramı Batı Avrupa’da bu anlamın tersi bir şekilde ortaya çıkmıştı. İdeoloji, Batı Avrupa’da ‘Doğru düşünme’ bilimine verilmiş isim olarak ortaya çıkmıştır (Mardin, 2013: 22). 18. yüzyılın sonlarına doğru Fransız Filozof Tracy, ideoloji kelimesini kullanmış ve bu kelimeyi metafizik karşıtı bilim olarak nitelemiştir (Çelik, 2005: 28). Bu tanımın ardından zaman içerisinde ideoloji kavramı ile ilgili farklı görüşler ortaya atılmıştır.

Althusser ideolojiyi, bir insanın ya da toplumsal grubun zihninde egemen olan fikir ve temsiller sistemi şeklinde ifade etmiştir (Althusser, 2014: 64). Terry Eagleton’a göre ideoloji kavramı sınıflı toplumlarda insanların yaşam tarzlarını, onları toplumsal işlevlerine bağlayan ve toplumun geneli hakkında yanlış bilgi edinmelerine neden olan değerleri, fikirleri ve imgeleri ifade eder (Eagleton, 1998: 28).

Eagleton ideolojiyi tek bir tanıma indirgememiş birden fazla ifadeyle tanımlamıştır;

- Toplumsal hayatta yer alan düşünceleri, inançları ve değerleri oluşturan süreçlerdir.
- Toplum içerisinde önemli sayılabilecek bir grubun ya da sınıfın inançları ve fikirlerinin yansımasıdır.
- Çıkar çatışması halinde toplum içerisinde yer alan grupların menfaatlerinin herkes tarafından onaylanabilecek bir duruma getirilmesi ve bu menfaatlerin desteklenmesidir.
- Yöneten grubun ya da sınıfın menfaatlerini çarpıtarak ve riyakârlık yöntemiyle meşrulaştırmaktır. Bu meşrulaştırmada yönetenlerin fikirleri ve inançları önemli rol oynar.

- İdeoloji, yanlış ya da aldatıcı inanılan şeyler üzerinde olan vurgulamayı devam ettirir ancak bu inançların yöneten sınıfın çıkarlarından uzak, bütün şeklinde toplumun yapısından meydana gelir (Eagleton, 1996: 17-30)

Bir düşünce sistemini ifade eden ideolojiye toplum içerisinde yaşayan her insan sahiptir. Toplumda yer alan her birey bir düşünsel bakışa sahiptir ve alternatif bir düşünsel bakış için arayışa girebilir. Bunun yanı sıra da bireyler kendilerine ait bir düşünce sistemi de oluşturabilir. Bir düşünce sistemi olan ideolojiyi bireyin kendisini temsil eden ve toplumsal oluşum aşamasında tekrar ürettiği pratik olarak nitelendirilebiliriz (Coward ve Ellis, 1985: 139).

Toplumsal düşüncede çokça tartışılan ve sorunlu bir kavram olarak nitelenen ideoloji konusu ayrıntılı olarak Marksist düşünce geleneğinde ele alınmıştır (Mutlu, 1998:161).

Marksizm ideolojiyi kentsoylu düşüncesinin olumlu olan ve olmayan neticelerini tespit etmek amacıyla kullanmıştır (Hall, 1980, aktaran. Devran, 2010: 20). İdeolojiyi yanlış bilinç üretimi olarak değerlendiren Marx, ideolojinin yönetici sınıfında yer alanların düşüncelerinin toplumda olağan bir şekilde görünmesini sağlayan bir araç olarak değerlendirir. İşçi sınıfı kendi fikirlerinin dışında olan fikirlerle yani yöneten sınıfın düşünceleri ile anlamaya yönlendirilir. Bu durum yanlış bilinç meydana getiren burjuva ideolojisinin ürünüdür denebilir. İnsanların kimlikleri, toplumla olan ilişkileri ve toplumsal olan deneyimlerinin hangi şekilde anlamlandırıldığıyla ilgili bilinçlerini toplum üretir. Marx'ın düşüncesine göre ekonomik gerçeklik uzun dönem içerisinde ideolojiden etkili olacak ve burjuva sınıfı işçi sınıfından olanlar tarafından yıkılacaktır. Bu durumun ardından oluşacak eşit toplumsal yaşam alanında, insanlar kendisi ve toplumla olan ilişkilerinde doğru bir bilince sahip olacağından dolayı ideolojiye gerek kalmayacaktır (Fiske, 1996: 221). Marx, toplumda belli bir dönemde egemen olan ideolojilerin yöneten sınıfın ideolojisi olduğu zaman yönetilenlerin bu ideolojilerin farkına varamayacağını belirtir. Toplumdaki kişilerin anlam oluşturmalarını ve anlamlandırmalarını etkileyen yönetici sınıf ideoloji ile kendi üstünlüklerini hissettirir ve doğallaştırır. Bu yolla toplumu yönetenlerin yaptıkları doğal ve kaçınılmazmış gibi bir algı oluşturarak meşru ve kabul

edilmesi gereken bir gerçek olarak kabul görür (Hartley, 2002: 105). Marksist düşünürlerden biri olan Gramsci, iktidar şekillerinin anlaşılabilmesi için çalışmalar gerçekleştirmiş ve iktidarı meşru kılan ideolojik yönlendirmeleri ortaya çıkarmaya çabalamıştır. Hegemonya kavramını ön plana çıkaran Gramsci, bu kavramın burjuva düşüncelerinin karşıt görüşlerin yerini alıp çağın sağduyusu olmak anlamına geldiğini belirtir (Heywood, 2007: 10). Hegemonyayı oluşturanlar, yönetici sınıfında yer alanların isteklerini herkes tarafından kabul edilebilir duyu olduğunu ve ideolojinin yer aldığı işleyişi saklamaya çalışırlar (Fiske, 1996: 225). Gramsci esnek ve etkin şekilde oluşturulan siyasal ideolojiler olduğunu vurgular. İdeolojilerin kendiliğinden ortaya çıkmadığını belirten Gramsci, ideolojilerin yerini sosyalizme bırakacak görüşler olmadığını belirtir (Smith, 2007: 63).

Fiske, Marksist ideoloji anlayışını bir fotoğraf örneği ile açıklamıştır. Fotoğrafta siyahilerle güvenlik güçleri arasındaki çatışma gösterilmektedir. Ona göre güvenlik güçleriyle çatışmaya girenlerin siyah ya da beyaz olması önemli değil, ama fotoğrafı yöneten sınıfının fikirleriyle anlamlandırmaya çalışan ikincil sınıftakiler sadece fotoğraf ve gösterilen olaylarla doğru olmayan bir bilinçle sahip olacaktır. Fotoğrafta güvenlik güçleriyle çatışmaya giren siyahiler ikincil sınıftakiler tarafından saldırgan ve yasalara aykırı hareket eden kişiler olarak kabul göreceği için yönetici sınıfın fikirleri, olaya ilişkin anlamların siyahilerle doğasında aranması gerektiğini vurgulayacaktır. Bunun yanı sıra güvenlik güçlerinin toplumda yer alan herkese eşit mesafede ve tarafsız bir şekilde uygulanan yasaların uygulayıcısı olduğu yönetenlerin fikirleri ile fotoğrafta sunulacaktır. Burada verilen bilinç, yöneten sınıfın bilincidir (Fiske, 2003: 222).

Marx'ın ideolojiye yönelik düşüncesi ile ortak bir paydada buluşan Mardin de ideolojinin gerçeği ve doğruyu olduğundan farklı yansıtan bir sistem şeklinde çalıştığını ifade eder. İdeolojinin gerçeğe etki ettiğini, insanlara yansırken içinde bulunduğu ortamlardan etkilenip sapmaya uğradığını ve insanlarda olduğundan çok farklı bir izlenim oluşturabileceğini kaydeden Mardin, bazı insanların bildikleri şeylerin daha anlamlı ve doğru olan bir gerçeği farklı gösterdiği düşüncesinden kaynaklanmakta olduğunu belirtir (Mardin, 1992: 14- 24).

İnsanlar, gücünü egemen olmaktan alan ideoloji içerisinde yaşarken ideolojinin farkına varamayabilirler. Bu durumda insanlar başka kişilerin ideolojilerinin farkına varabildikleri halde kendi ideolojilerini kavrayamayabilirler. Bu durumda da kişiler kendi ideolojilerinin doğallaştığının ve güç kazandığının farkında olmazlar. Toplumda olan ideoloji egemenlerin ideolojisi olduğundan doğrudan bu egemen gruba hizmet sağlayacaktır (Barnard, 2003: 21).

Her dönemde yöneten sınıfın fikirleri egemendir. Bir diğer ifadeyle toplumda var olan maddi gücü elinde bulunduran sınıf aynı zamanda entelektüel güce de yön verir. Bu durum da yöneten sınıfın zihinsel üretim araçlarında denetim yetkisine sahip olmasına neden olur. Bundan dolayı zihinsel üretim araçlarını elinde bulunduramayanların fikirleri yöneten yani egemen sınıfın fikirlerinden öte gidemez (Shoemaker ve Reese, 2002: 127). Kitle iletişim araçları burada öne çıkmaktadır. Bireyler kitle iletişim araçları aracılığıyla haber ve bilgi olarak dünyayı anlamlandırmaktadır. Kitle iletişim araçlarının gözünden dünyada olup bitenleri gören bireyler aynı zamanda bu araçlarla yöneten sınıfın ideolojik etkisi altında yönlendirilmektedir (Kaya ve Serarslan, 2004: 306)

Gerçeğin bir kurgusu olarak nitelendirilen haberler bireylere kitle iletişim araçlarında ideolojik etkilerle sunulmaktadır. Bu ideolojik etki de haberin söyleminde kendisini göstermektedir.

2.5. Haberde İdeoloji

İçinde yaşadığımız dünyanın nasıl olduğu ve hangi şekilde işlediğine ilişkin varsayımlardan oluşan ideoloji, kendi içerisinde tutarlı bir bakış açısı olarak değerlendirilmektedir. Kitle iletişim araçlarından televizyon ve gazeteler de bu bakış açısıyla olayları anlamlandırdıkları için ideoloji içerirler. Haberler de birbirinden farklı olan anlamların yer aldığı bir alandır (Smith, 2000, Aktaran: Yaylagül ve Çiçek, 2012: 6).

İdeolojiler haber dilinin şekillenmesi, anlam üretilmesi ve habere konu olan olayla ilgili kendine özgü gerçekliğin üretilmesiyle medyaya yön verir. Diğer yandan da medya söz konusu olan ideolojiye ilişkin değerler bazen doğrudan bazen de dolaylı

olarak haber söylemi şeklinde okuyucu veya izleyicilere iletilir. Bu yapılırken de toplumun ve toplum içerisinde yaşayan insanların neyi gerçek olarak kabul etmesi, neyi hangi şekilde düşünmesi gerektiği ve olaylara hangi açılardan bakabilmesi için yönlendirmede bulunur (Selçuk ve Şeker, 2012: IV)

Haberler göstergebilimsel kodlardan meydana gelen dil aracılığıyla toplumun değerler yapısını dayatır. Herhangi bir olay farklı bir dil ve söylemle anlamlandırılabilir ama söylemi oluşturan ana etmenler ise bireyin ideolojisi, hayat tarzı, iletici aracı ve bu aracın ideolojik yapısı ile hedef kitlenin kendine has özellikleridir. Bundan dolayı haberler, içinde bulunduğumuz dünyanın gerçeklerinin olduğundan farklı bir şekilde yansıtılarak düşünceler, inançlar, değerler ve ideolojiler olarak anlamlandırılır. Kitle iletişim araçlarından aktarılan haberlerdeki dil, kendisine yüklenen anlamları alıcıya iletirken tarafsız bir araç olmayıp inşa edici bir araçtır (Fowler, 1991: 1).

Haberde ortaya çıkan söylem bir üretim süreci sonucunda oluşmaktadır. Haberde üretilen söylem sürecinde egemenlerin ideolojisi inşa edilmektedir. İdeolojinin inşası ise haber metinlerinin düzenlenmesi ile ortaya çıkar. Haberi oluşturan metindeki egemen düşünce, yaklaşım ve anlatı ön plana çıkarılarak belirli dünya görüşlerini barındıran ideolojik metin oluşturulur (Bulut ve Yaylagül, 2004:124).

Haberi oluşturan metinler toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel etkiler sonucunda meydana gelir. Belirli değerler çerçevesinde üretilen haberin konusunu üzerinde oynanmadan aktarılan sade bilgiler, bazı bürokratik ve teknik işlemlerin ardından haber şeklini alır. Olayların haber şeklini alma sürecinde haberin yayınlanacağı kurum ve habercinin ideolojik tutumları önemli rol oynar. Habercinin ve yayıncının bağlı olduğu politik değerler ve yönelimler haberin inşasında etkili olurken siyasi ve ideolojik duruştan bağımsız kalınamaz. Bu durum da haberi ve haberi oluşturan muhabiri bazı sınırlamalara götürecektir. Dolayısıyla haberi oluşturma süreci ideolojik bir inşa sürecidir diyebiliriz (Mc Cullagh, 2002, Aktaran: Yaylagül ve Çiçek, 2012: 7).

Haber metinlerindeki sözcüklerin seçimleri egemen ideolojiyi yansıtır. Bu açıdan haber medyası işlevsel bir öneme sahiptir ve çoğunluğun rıza göstermesi konusunda yardımcı olur. Esasen haberin içerisine gizlenen mesajları okumak, egemen olan ideolojik pratiklere ulaşmanın bir yoludur (Karaduman, 2009: 62). Haberi oluşturan kişiler kendi inançları ve ideolojileri çerçevesinde olayı metin haline getirirler. Net bir şekilde ifade edilmek istenirse gazeteler ve haberi yayınlayan kuruluşlar taraf sahibidirler çünkü her iletişim objektif veya değer yargısından bağımsız olamaz. Siyasi ve toplumsal konularda bazı görüşlere destek veren basın kuruluşları ile muhabirler alıcı kitle için olayı yorumlayarak anlamlaştırır. Yani alıcıya aktarılanlar gerçeğin yorumlanmış halidir. Bu durum da dönüşüme uğramış olan iletinin taraf tutma içerdiğinin göstergesidir. Yazılı metnin kurgulanma sürecinde özgün olayın bir bakış açısı çerçevesinde oluşturulduğu açıktır. Medyanın gerçeği yeniden üretmediğini ancak onu tanımladığını belirtmek gerekirse haberler de bu bakış açısıyla yapılır (Burton, 1995).

Günümüzde medya kuruluşları kar amaçlı birer şirket olduklarından dolayı güçlü işadamları tarafından sahiplenilmiştir. Bu sahiplenme ise medyada tekelleşmenin önünü açmıştır. Dolayısıyla içinde yaşadığımız yüzyılda holdingleşmiş medya kuruluşları bazı yasal kısıtlamalarla ayakta durmak ve kazanç elde etmek zorunda olduğundan egemen ideolojinin fikirlerini desteklemek zorundadırlar (Arsan, 2004: 153).

Toplumsal, ekonomik ve siyasi boyutu olan habercilikte her haber farklı bakış açıları ve içerikle oluşturulup alıcıya iletilmektedir. Bundan dolayıdır ki haberin aktarıldığı gazeteler ve televizyonlar benzer haberi farklı bir şekilde inşa edip farklı bir şekilde sunmaktadır. Haberin yayınlandığı basın kuruluşlarının yapısı haberin hazırlanışını, sunuş şeklini ve söylemini etkilemektedir. Basın kuruluşunun söylemi haberin söylemine etki ederken kendi söylemini ise haber aracılığıyla tekrar üretip alıcı kitleye iletir (Devran, 2010:121).

Haber sunumlarında tarafsızlık tamamen oluşmadığından dolayı egemen ideoloji tekrar tekrar üretilmiş olur. Bu durum da aynı olay ya da konunun farklı basın organlarında farklı biçimlerde ve içeriklerle işlenmesine neden olur. Haberleştirmenin

hemen hemen her aşamasında var olan gerçeklik yeniden kurgulanarak yeni bir söylem haline gelir. Bu yeni bir söylem oluşturma da haber metninin oluşturulmasında, görüntülerin kaydedilmesinde, kurgunun yapılmasında ve sunumun gerçekleşmesinde ortaya çıkabilmektedir (Vural, 2010: 102).

Egemen etkisi ile ideolojik bir aygıt olan haber, herhangi bir olayın olduğu andan itibaren içeriği, haber haline getirilmesi, olayın haber haline getirildikten sonra bir düzen ve sırada yer alması söylemi oluşturur. Bir televizyon kanalında yer alan haberde kamera ve mikrofon gibi araçlar olayı kayıt altına almaktan ziyade olayı kodlar ve bu kodlama ideolojik olan bir olaya aitlik hissi verir. Bu durum da olayı nesnellikten uzaklaştırarak ideolojik bir olay haline getirir. Bu yönüyle televizyondan izleyiciye aktarılan haberler yeniden üretildiği için ideolojiktir (Orhon, 2004: 44). Televizyon izleyenlerin çoğunluğu kameraların yalan söylemeyeceğini, objektif olduğu inancına sahiptir. Bu inanca göre, olaya ilişkin görüntünün kamera yoluyla kendini yorumlardan arındırdığı düşünülür ancak durum böyle değildir. Bir olay kamera tarafından kayda alınırken çeşitli açılardan çekilir, ışık kullanılır, stüdyoda kurgulanır bir diğer ifadeyle anlatmak gerekirse görüntü çekilmez, üretilir diyebiliriz (Mutman, 1995, Aktaran: Kars, 2010:147).

Televizyonun izleyiciye aktardığı haberlerde yer alan kelimeler, kavramlar, tümceler, konular ve görüntüler birer anlam taşır. Kameranın her şeyi kayıt altına aldığı televizyonun ise dünyada yaşananları ekrana yansıttığı, gerçeğin de olduğu gibi aktarıldığı düşünceleri, kitle iletişiminde karara varmanın ideolojik boyutlarını görmezden gelinmesine neden olur. Konuların seçilmesinden görüntülerin çekim açalarına, görüntülerin kelimelerle desteklenmesine kadar birçok şey televizyonda belirli bir dünya görüşünün yansıması şeklinde ifade edilebilir (Alemdar ve Erdoğan, 1994: 57).

Ülkemizde son dönemlerde ideolojik ve siyasal yönlendirmeler açısından yandaş medya kavramı literatürümüze girmiştir. Bu kavram politik görüş ve ideolojinin net bir şekilde yanlılığını ve destekleyiciliğini göstermek amacındadır. Bu destek ideolojik idealler sebebinin yanı sıra ekonomik bağımlılığı da bulundurur. Türkiye’de büyük sermaye gruplarının elinde olan medya kuruluşlarının haberlerinde

var olan siyasi düzeni eleştirmek ya da beğenisini oluşturmak günümüzde doğal olarak görülmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiği zaman habercilerin tamamına yakını bir olayı haber haline getirirken ideolojik ve siyasi yönlendirmelerden kaçamaz. Bu durum televizyon haberciliği için önemli olduğu kadar bir o kadar vahim bir sonuç şeklinde ifade edilebilir (Vural, 2010: 104).

2.6. Terör ve Terörizm

Modern demokratik toplumlarda medya önemli derecede etkilidir. Toplum ile karar alan merciler arasındaki tutum ve kanaatlere yön vermek açısından etkin olan medya aynı zamanda terör örgütlerinin de stratejisinde önemli rol oynar. Terör eylemleri saldırının gerçekleştirildiği alanın görüntüleri ile sınırlanırken, eylem anı diğer hedef grupta yer alanları etkilemeyi amaçlar. Terör örgütleri daha geniş kitlelere mesajlarını ulaştırmak için medyayı etkin olarak kullanmaya yönelir. Medya da bu yönüyle terörizmi ve onun amaçlarını etkili bir araca dönüştürür (www.aljazeera.com, 8.2.2018).

Günümüzde ticari kaygı güden medya, takip edilme ve izlenme oranlarını yükseltmek amacındadır. Bundan dolayı medyada yer alan haberlerin gerçekten uzak ve abartılı bir şekilde topluma aktarılmasına sebep olur. Bu durum da toplumdaki bireylerin yönlendirilmesini sağlar. Medyanın toplumu ilgilendiren olayları habere dönüştürürken izlediği üslup, insanların olaylara karşı verdiği tepkiler üzerinde oldukça önemlidir. Haberlerde aktarılan dost ve dost olmayan figürler, görüntüler, haberin başlığı ve gazetelerde yer alan haberlerin manşetleri bireyleri belli bir amaç doğrultusunda düşünmeye yönlendirir (Dinçyürek, 2005: 10).

Terör kelimesi Latince'den dilimize girmiştir. Latince'de 'terre' kelimesinden türeyen terör, Fransızcada 'bir toplumda bir grubun ya da halkın direnişini kırmak için ortaya çıkardığı ortak korku' olarak tanımlanır. Türkçe'de ise terör kelimesinin anlamı 'yıldırma ve korkutma' olarak ifade edilmektedir (Örgün, 2001: 13).

Ülkemizde terör kelimesi 12 Nisan 1991 tarihinde kabul edilen Terörle Mücadele Kanunu'nda şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir” (Terörle Mücadele Kanunu, Madde: 1)

Kanunla kabul edilen bu terör tanımına ek olarak ülkemizdeki pek çok bilim adamı ve araştırmacı terörü farklı şekillerde ifade etmişlerdir (Korkmaz, 1998: 14). Gönenç’e (2002: 282) göre terör, toplumu korkutma ve toplumdaki bireyleri yıldırma eylemlerinin her biridir. Terör genellikle beklenmeden, plan dışında aniden gerçekleşir. Toplum içerisinde beklenmedik bir şekilde meydana gelen bir linç, kapkaç veya trafik kazası olayı korku meydana getirdiği ve bireyleri tedirgin ettiği için bir terördür. Bundan dolayı toplum içerisinde meydana gelen bu tür olaylar birer terör deyimini olarak karşımıza çıkar. Kısaca terör kelimesi siyasi bir amacı olmayan, toplumda korku meydana getiren eylemdir (Acar, 2012: 111).

Yüksel (2010: 252), terör ya da teröristlerin yaptıkları her eylemin birer amacı olduğunu belirtir ve neyi amaçladıklarını maddeler halinde şu şekilde ifade etmektedir:

- *Hedef aldığı rejimi ve siyasi iktidarı yıpratmak ister,*
- *Mevcut otoriteyi sarsmak,*
- *Kamuoyunu yıldırma,*
- *İç ve dış kamuoyunda sesini duyurmak,*
- *Toplumun direniş gücünü kırmak,*
- *Büyük bir korku iklimi yaratmak ve tasarlamak,*
- *Kendi davasına karşı olumsuz duyarlılıkları ortadan kaldırmak,*
- *Kitleleri itaate zorlamak,*
- *Kendilerine taraftar katılımı ve kitle desteği sağlamak,*
- *Halkın içinde yer almak ve genel olarak terör olaylarını “normal” olarak nitelemek ve nitelendirilmesini sağlamak,*

- *Hükümetin, toplumun veya özel sosyal grupların politikalarını etkilemek istemek*
- *Kendisinin düşman ya da hedef olarak seçildiğinde ne tür zararlar verebileceğinin görülmesini istemek*
- *Kendilerince ifade ettikleri soruna dikkat çekmek,*
- *Medyada görünmek, sesini duyurmak, propagandasını yapmak istemek*
- *Eylemin kendisinden çok, sonrasında yaşanacak tartışmanın gündemde uzun süre kalmasını istemek.*

Gizlilik içerisinde eylemlerini hayata geçiren teröristler belirli amaçları doğrultusunda propagandaya yönelir. Terörizm de bu aşamada karşımıza çıkar (Bal, 2006: 8).

Terör ve terörizm kavramları arasında fark vardır. Terör uzun bir süre boyunca korku ve dehşet halini ifade etmek için kullanılmaktadır. Terörizm ise bu durumun ortaya çıkarılmasını amaç edinen bir stratejidir. Saldırıya uğrayan ya da korkutulan sivil ve suçu olmayan insanlar yoluyla, asıl hedef olan daha büyük kitleleri korkutarak illegal siyasal stratejik hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla bir grup ya da devletin, bilerek ve planlı bir şekilde şiddete başvurulması olarak ifade edilebilir (Yüksel, 2010: 252).

Terör eylemlerini içeren terörizm; taktik, strateji ve yöntemi kapsayan bir savaş şeklidir. Terör varlığını sürdürebilmek için geçmişte yaşanmış olan ulusal düşmanlıkları, farklı ideolojilerdeki gösterileri, dini ayrılık ve çatışmaları, ekonomik çöküntüleri kullanarak eylemlerini ve varlıklarını meşrulaştırmak amacındadır (Latter, 1995, aktaran; Pazarbaşı ve Koç, 2009:159).

Terörizm, düşüncesini sistematik bir şekilde hayata geçirmektedir. Teknolojide yaşanan her türlü gelişmeyi kendi amacı için kullanan terör örgütleri yaptıkları eylemlerle kendi isimlerini duyurmayı amaçlar. Terör örgütlerinin var olmasını ve varlıklarını sürdürebilmesi için birçok sebep bulunmaktadır. Bu sebeplerden eylemlilik, propaganda, organize suç örgütleriyle ilişkiler ve dış destek terör örgütlerinin aktif olmasına neden olur. Bu örgütlerin canlı kalmasına neden olan

etkenlerden eylem ilk sırada yer alır ve eylem terör örgütünün varlığının kanıtıdır. Terör örgütleri kitle iletişim araçları aracılığıyla kendilerini tanıtmak için propaganda yoluna giderler ancak taraftarları dışında ilgilenenleri bulunmaz. Bundan dolayı da sansasyonel eylemlere yönelirler ve bundaki amaç da silahlı propaganda yapabilmektir. Terör örgütleri aynı zamanda organize suç örgütleriyle ilişki içindedir. Uyuşturucu, silah kaçakçılığı, kara para aklama ve sahtecilik gibi birçok farklı suçlarla belirli gelir elde eder. Her bir terör örgütü dış destek olmadan hayatta kalamaz. Mutlaka onlara ve eylemlerine destek veren bir dış destek bulunur (Aydın, 2004: 7).

Bir yöntem, bir strateji ve bir bakıma savaş şekli olan terörizm, günümüz demokrasileri ve açık topluma karşı bir tehdittir (Aydın, 2006: 71). Dünyada terör uzunca bir süre sol görüşlü olan gruplar tarafından gerçekleştirilen eylemler ve Marksist hareketler için ifade edildi. Günümüzde ise terör kavramı bu gruplar yerine radikal dinci grupların gerçekleştirdiği eylemler için kullanılmaktadır. Ancak bu kullanım ve oluşturulan algı yanıltıcı çünkü terörizmi bir yöntem olarak sağ ve sol gruplar kullanır. (Yayla, 1990: 340).

Terörizm ekonomik kaynağa ve varlığa ihtiyaç duymaktadır. Terör örgütlerinin hayatta kalabilmesi ve elde etmek istedikleri gayelerine ulaşmaları için devamlılığı olan bir maddi kaynak sahibi olmaları gerekir. Önemli derecede bir planlamayı gerektiren bu durum aynı zamanda kayda değer bir örgütlenmeyi de beraberinde getirir. Dünyadaki bütün terörist gruplar maddi kaynak sağlama konusunda buldukları bölge ve ideolojilere göre farklılık gösterir ama özünde benzer yöntemleri kullanır (Çakmak, 2008: 114).

Küreselleşme içinde yaşadığımız süreç birçok şey gibi terörü de evrensel bir boyuta getirmiştir. Teknolojide yaşanan gelişmeleri düşündüğümüzde terör grupları önceden olduğu gibi şimdi de yer aldıkları ülkelerin sınırlarını aşarak diğer ülkelerdeki teröristlerle bağlantı kurup birbirlerine destek sağlamaktadır. Bu yönüyle bakıldığında teröristlerin maddi ve gerekli insan kaynakları bakımından bu örgütler ve hayata geçirdikleri eylemleri evrensel bir boyuta ulaştırmıştır (Akçay ve Çelenay, 2012: 187).

Günümüzde terörist gruplar benzersiz tehditler ve gerçekleştirdiği saldırılarla modern hayatı şiddetin daha önce görülmemiş boyutları ile tanıştırmaktadır. Terörizmin evrensel bir boyuta ulaşması ve acımasız bir duruma gelmesi ulusal, dini ve evrensel güvenlik durumuna ilişkin önemli derecede süper ve siber terörizm dönemine girildiğinin göstergesidir. Günümüzde insan hayatının yanı sıra devletlerin, hükümetlerin ve ekonomik sistemleri ciddi bir tehlike içindedir. Bütün bu tehditler ise uluslararası terörizmden kaynaklanmaktadır (Özbek, 2002: 94).

Küreselleşme sayesinde daha kolay uygulanıp daha kolay bir neticeye ulaşılan bir yöntem olan terörizm çoğu zaman devletlerin desteklediği alternatif bir politika aracı şeklinde görülmektedir. Bu açıdan medyanın önemi ortaya çıkar zira medya terör eylemlerinin etkinliğinin çoğalmasında önemli bir rolü vardır. Her çeşit propagandanın en etkili aracı görülen medya terörizmin emellerine ulaşmasında ciddi derecede etkili olan bir yoldur (Akçay ve Çelenay, 2012: 188).

2.7. Terör Türleri

Terörizm çok eski dönemlere dayanan bir kavram olmakla beraber günümüzde geniş toplumlara etkilemektedir. Özellikle yirminci yüzyılda politik ve sosyal gelişmeler terörün oluşmasını etkileyen sebepleri arttırmıştır. Bu zaman dilimi içerisinde meydana gelen ulaşım ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler terörist eylemlerin artarak yaygınlaşmasına ve ortaya çıkardığı etkilerinin daha fazla hissedilmesine neden olmuştur (Çakmak, 2008: 42).

Terörün gerçekleştirdiği etki, genel görünüm, amacı ve kültür yapılarında olan çeşitlilikleri nedeniyle farklı özellikleri vardır. Terörde çeşitliliğin oluşmasında kullanılan güç, uygulanan coğrafya, hedef, kültür çevresi neden olabilmektedir. Bu türleri ise devlet terörü, uluslararası terör, ulusal terör, devrimci terör, bireysel terör, kitle terörü ve politik terör olarak ifade edilebilir (Avşar, 2009: 17).

Günümüzde terörizm farklı şekilde türlere ayrılabilir. Kullanılan araçlar, hedefler ve yöntemler bu türlerin belirlenmesinde önemli bir etkidir. Genel hatları ile günümüzde yaygın olan terör türleri Devlet Terörizmi, Etnik Terörizm, Dini

Tabanlı Terörizm, İdeolojik Terörizm ve Siber Terörizm olarak ifade edilebilir (Ekizer, 2014: 37).

2.7.1. Devlet Terörü

Devletlerin hali hazırdaki siyasi sistemi devam ettirmek amacıyla vatandaşlarına karşı, belirlenen hukuk kurallarını göz ardı ederek sindirme, korkutma, yıldırma, kötü muamele, kimin yaptığı belli olmayan cinayetler, devlete karşı duranları ortadan kaldırma gibi eylemler devlet terörü olarak ifade edilmektedir (Çeşme, 2005: 31).

Keleş ve Ünsal (1982: 4) devlet terörünü, devleti yöneten kadroyu elinde bulunduranların etkinliklerini ve ayrıcalıklarını kaybetmeleri endişesi ile üzerinde egemenlikleri bulunan resmi kuruluşlar yoluyla şiddete başvurarak muhalifleri ortadan kaldırmak veya onları sindirmeyi hedefleyen etkinlikler olarak tanımlamaktadır.

Devlet terörü olarak adlandırılan terör türünün en belirgin niteliği muhalif olarak kabul edilen halk gruplarına uygulanan terördür. Muhalif olan halk gruplarının herhangi bir suç işlememesine ya da bir suçtan sorumlu olmamasına rağmen suç işlemiş gibi kabul edilir olması terörün uygulanabilmesi için yeterlidir. Geçmişte bakıldığı zaman Nazi Almanya'sı döneminde Yahudiler bu tarz bir yöntemle hedef haline getirilmişlerdir. Demokratik yönetim biçimine sahip olan devletlerde bile devlet yönetimi ara ara zor kullanma durumuna başvurulabilir. Bu tür yönetim biçimlerinde zora başvurma her zaman kullanılmaz ama toplum içerisinde huzuru olumsuz etkileyenlere karşı toplumu koruma amacıyla gerçekleştirilebilmektedir. Tüm bunların yanı sıra terör, bireye ve özel teşebbüse hemen hemen yer vermeyen ve bütün yetkilerin mutlak olarak devlete verildiği yönetim sistemi olan totaliter rejim ile otoriter rejimlerin ortak niteliğidir (Korkmaz, 1999: 34).

Devletin vatandaşlarına yönelik uyguladığı tutuklama, yıldırma, öldürme ve diğer baskı araçları aracılığıyla terörü uygulaması insan haklarının ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Bu söz konusu olan suçlar devlet politikasının bir parçası şeklinde hayata geçirilir ve bundan dolayı terörizm olarak kabul edilmez. Sovyetler Birliği döneminde Lenin ile Stalin, Nazi Almanya'sı döneminde Hitler ve İtalya'da ise Mussolini kendi halkına yönelik devlet terörünü uygulamışlardır. Bu siyasi liderlerin

oldukları dönemlerde birçok insan etnik kimlikleri ya da siyasi görüşleri nedeniyle katledilmiş ya da sürgüne gönderilmiştir (Topal, 2004: 46).

Devletler terörü uygulamak için iki farklı yola başvururlar. Bunlardan birincisi gerçekleştirdikleri eylemler için meşruluk zeminine bakmamaları olurken diğeri ise yasal nedenlere dayanarak eylemlerini gerçekleştirmeleridir. Eylemlerine meşruiyet kazandırmak amacıyla da yasa çıkarma yoluna başvurarak terörü uygularlar (Güzel, 2002: 15).

Devlet terörü başka devletlere ve bu devletlerin kurumlarına ve vatandaşlarına karşı da gerçekleştirilebilir. Herhangi bir devlet başka bir ülkede ajanları aracılığıyla ya da doğrudan kendisi terör eylemi yapabilir. Bu durumda başka bir ülkede terör eylemi gerçekleştiren devletlere terörist devlet denir. Bu tür devletlere günümüzden örnek verecek olursak İran, Irak, Kuzey Kore, Suriye, Libya gibi ülkeler terörist devletler olarak anılmaktadır (Çakmak, 2008: 37).

Devlet terörü, insanları birer nesne ve araç olarak görmektedir. Aynı zamanda insanları kolayca istedikleri gibi şekillendirilebilecek olan bir hammadde gibi görmekte ve hali hazırdaki yönetimin sürdürülmesini sağlamak için insan doğasını terörle değiştirmeyi hedeflemektedir (Denker, 1997: 6)

2.7.2. Devlet Destekli Terör

Devlet destekli terör ifadesi yirminci yüzyılın son çeyreğinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemlerde çoğu devletler diğer devletlerin düzenini bozmak için önemli bir dış politika aracı haline getirdikleri terörizmi kullanırlar. Aynı zamanda bir dış politika aracı haline gelen terörizm bir pazarlık unsuru olarak da kullanılmıştır. Bu durum ise devlet destekli terörün ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yeniçeri, 2003: 22).

Devletler milli çıkarları gereği diğer ülkelerde yer alan terör gruplarına ve bunların gerçekleştirmiş olduğu eylemlere dolaylı ya da doğrudan destek vermektedirler. Bu destekler silah, her türlü bilgi ve haber verme ile ajan sağlama gibi fiziksel yardımların yanı sıra siyasi ve diplomatik destekler de verilmektedir. Teröre verilen her tür destek uluslararası hukuk kurallarına, sözleşmelere ve etik kurallarına

uymamaktadır. Bundan dolayı devletler desteklerini açıkça vermez, verilen destekleri de inkâr ederler. Türkiye açısından da çoğu zaman Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere bazı Batılı ülkelerin PKK'ya verdiği destek gündeme gelir ama ABD ve diğer Batılı ülkeler hiçbir zaman verdikleri destekleri kabul etmezler (Çakmak, 2008: 37).

Doğrudan terörist faaliyeti gerçekleştiren devletler, diğer devletlere yönelik terör faaliyeti içerisinde olan terör gruplarını destekler hatta bu örgütleri kendi ülkelerinde istihdam edebilirler (Aydın, 2009: 61-62). Devletler kendi çıkarları doğrultusunda hizmet eden terör örgütlerine bazı destekler verirler. Bu destekler ise; barınma imkanı, silah ve askeri teçhizat, para, eğitim, siyasi ve uluslararası tanınırlık sağlamadır (Özdağ, 2010: 246).

Devletler milli çıkarları doğrultusunda öncelikle komşu ülkeler olmak üzere gücü diğer ülkelerin toplumsal ve ekonomik oluşumlarını bir etki altında tutmak, iç dinamiklerinde oluşacak herhangi bir değişikliği denetim altına almaya gayret eder. Uzaktan kumanda olarak ifade edilebilecek bu yöntem daha az masraflıdır ve bir o kadar da risk barındırmaz. Bu yönüyle devletlerin diğer ülkelerdeki terörü desteklemektedir (Toker ve Dilmaç, 1992: 13).

2.7.3. Uluslararası Terör

Yabancı ülkelere veya yabancıların yönetiminde olan hedeflere yöneltilen, birden fazla devlet tarafından desteklenen unsurlarca gerçekleştirilen ve hedefe alınan devletin siyasi mekanizmalarını etki altına almak amacıyla gerçekleştirilen terör eylemlerine 'uluslararası terör' denir (Altuğ, 1995: 23).

Terör eylemlerinin birden fazla ülkede gerçekleştirilmesi, eylemlerin gerçekleştirildiği ülkelerin vatandaşlarının bu eylemlerden etkilenmesi, birçok ülkenin üyesi olduğu örgütleri hedef haline getirmesi, birçok ülkede yer alan terör örgütlerinin ortak bir eylem gerçekleştirmeleri ve uluslararası sonuçlara sebep olması uluslararası terör olarak kabul görmektedir (Çakmak, 2008: 39).

Terörün uluslararası boyut haline gelmesindeki önemli etkenlerden birisi de devletlerin terörü iç ve dış politika aracı olarak görmeleri ve bunları bir devlet

politikasına dönüştürmeleridir. Devletlerin terörü bu şekilde kullanmaları ise terörün uluslararası nitelik kazanmasına neden olmuştur (Dilmaç, 1997:147).

Gerçekleştirilen terör eyleminin uluslararası terör olarak kabul edilebilmesi için bazı özellikleri taşıması gerekir. Bu özellikleri ise şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Belli bir devlete ve vatandaşlarına karşı gerçekleştirilmiş olması
- Politik bir hedefinin olması
- Belirli bir devlete ya da hükümetin hedeflerine zarar verme amacıyla olmasıdır (Topal, 2005: 77).

Uluslararası terörün gelişmesinde bazı kaynaklar bulunmaktadır. Bu kaynaklar;

- *Dünya üzerinde devam eden yerel savaşlar (en küçüğü Hindistan ve Pakistan arasındaki Keşmir sorunu, doğrudan katkıda bulunan örneği ise Ortadoğu Savaşı,)*
- *Dünya toprakları üzerinde egemen olma savaşları (Örnek olarak ABD'nin terörle mücadele adı altında gerçekleştirmiş olduğu yayılmacı politikası)*
- *Dinci ve milliyetçi ideolojilerdir (www.kongar.org, 25.03.2018).*

Uluslararası terör kavramı aradan geçen zamana göre günümüzde çok tehditkâr bir boyuta ulaşmıştır. Artık politik ideolojilerle yapılan bir olay olmayan uluslararası terörizm her geçen gün biçim değiştirmiş ve bir organize suç haline gelmiştir. Bu yönüyle biraz daha küresel bir suç şekline dönüşen uluslararası terörizm ayırım yapmadan tüm dünya ülkelerini tehdit eder bir hale gelmiştir (Kaya, 2005: 31).

2.7.4. Ulusal Terör

Ulusal terör diğer adıyla iç terör, sadece tek bir ülke sınırlarında yer alan herhangi bir yabancı unsurun veya katılımın bulunmadığı sistematik şiddet türüdür. Ulusal teröristlerin hedefinde buldukları ülkenin vatandaşları vardır (Taşdemir, 2006: 34).

Bir terör eyleminin ulusal ya da uluslararası olup olmadığını belirlemek için bazı özellikler vardır. Bu özellikler; terör eylemini gerçekleştirenlerin eylemin olduğu ülkede yer alıp almaması, hedefin saldırının gerçekleştirildiği ülkenin bir bölümünü içerip içermemesi, terör eylemi için gereken silah, eğitim ve teçhizatların kimler tarafından sağlandığıdır (Altuğ, 1995: 378).

Ulusal terörizm kısaca, dünya üzerinde varlığını devam ettiren bir devletin kendi milli sınırlarında meydana gelen, herhangi bir başka ülkede varlığını sürdüren terör gruplarıyla alakası olmadan eylemin gerçekleştirileceği ülkeye ve halkına zarar verme amacıyla olan bir tedhiş hareketidir (Caşın, 2008: 593).

Ulaşım ve iletişim alanlarındaki gelişmeler ülke içerisinde varlığını sürdüren terör örgütlerinin neredeyse yok olmasını sağlamıştır. Amacı içinde bulunduğu ülkeye ve vatandaşlarına zarar vermek olan bu terör örgütlerinin faaliyet alanları sınırlandırılrsa da eylemlerini devam ettirebilmek için dış ülkelere yardım almak zorunda kalmışlardır. Bu durum ise ulusal terörün uluslararası bir nitelik kazanmasına neden olmaktadır. Dış ülkelere destek almak zorunda kalan terör örgütlerinin bu durumu ulusal ve uluslararası terörün ayırımının zorlaşmasına neden olmuştur. Örneğin Abdi İpekçi Suikastının sanıklarından olan Mehmet Ali Ağca'nın olayı bir ulusal terör eylemi iken Hristiyanların dini lideri Papa'ya yönelik gerçekleştirdiği suikast ise eylemin uluslararası bir boyut kazanmasına neden olmuştur (Yavuz, 2006: 47).

Daha önce de belirtildiği gibi bir terör eyleminin ulusal olarak kabul görebilmesi için hiçbir şekilde dış ülkelerle bağlantısının olmaması gerekir. Hangi ülke içinde, hangi sebebe dayanırsa dayansın gerçekleştirilen terör eylemi o ülkede zafiyet ortaya çıkaracağından terörist mantığın hedeflediği 'milli hedef' hiçbir şekilde gerçekleşmeyecektir. Tam tersine ulusal bir zafiyet ortaya çıkacak ve ülke dışı odaklar açısından kendiliğinden gelen karşı ülkeye zarar veren bir faaliyet ortaya çıkmış olacaktır (Avşar, 2009: 29).

2.7.5. Din İçerikli Terör

Dinler geçmişten beri insanlığın her döneminde toplumu etkileyen önemli unsurlardan biri olmuştur. Özellikle de Ortadoğu kökenli semavi dinler geniş halk

kitlelerini etkilemiştir. Dünya üzerinde tek bir dinin olmaması, varlığını sürdüren dinlerin de toplumlar tarafından farklı şekillerde yorumlanması geçmişten beri birçok çatışmaya sahne olmuştur. Farklı dinler arasında meydana gelen çatışmalar ve fikir ayrılıklarının yanı sıra aynı dini kabul eden topluluklar arasında da mezhep ayrılıkları meydana gelmiştir. Aynı dini kabul eden insanlar da kendi içerisinde mezheplere, cemaatlara ve tarikatlara ayrılmıştır. Dinler farklı şekilde yorumlandığı gibi eğitim almayan kişilerin kolay bir şekilde yönlendirilmesini sağlayan önemli bir araç haline dönüşmüştür. Bu nedenler ise din kaynaklı terör eylemlerinin temelini oluşturmuştur (Süllü, 2016: 75).

Dinin bir inanç değil de amaç haline getirilmesi toplum içerisinde bir baskının ve buna bağlı olarak terörün doğmasına neden olmuştur. İçeriğine bakıldığı zaman din kavramı kontrollü bir şekilde olma şartıyla araç olarak kullanılabilir ancak herhangi bir çıkara hizmet ederse toplumdaki bütünleşmenin sarsılmasına neden olur. Dinler her ne kadar toplumda birleştirici bir rol oynasa da toplumdaki farklı kesimler tarafından olduğundan değişik bir şekilde yorumlanması terör eylemlerinin meşrulaştırılmasının önünü açmıştır (Gürbüz, 2008: 65)

11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide terör örgütü tarafından Amerika Birleşik Devletlerine karşı yapılan terör eylemi dini içerikli terör olgusunun dünya gündemine gelmesine neden olmuştur. ABD'ye yönelik gerçekleştirilen bu terör eyleminde ülkeye ait uçaklar kullanılmıştır. Bu terör eylemiyle ABD saldırısının sorumlusunun Afganistan ve Irak olduğunu belirterek her iki ülkeye askeri harekât düzenlemiştir (Temel, 2010: 67). Bu iki şehrin işgalinin ardından Ortadoğu'da yaşamını sürdüren Müslüman insanlar ve devletler başta ABD ve İngiltere olmak üzere çoğu Batılı ülkeler tarafından terörist olarak ilan edilmiştir (Süllü, 2016: 75).

2011 yılında ABD'de meydana gelen bu terör eylemi 'İslami terör' kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. İslami terör olgusunun yaygınlaştığı 11 Eylül saldırısının ardından terörün bazı özellikleri dikkat çekmektedir. Bu özellikler;

-Terörün küreselleşmesi, kitlesel bir hale gelmesi ve sembol hedeflere yönelmesi

-Eğitim almış olan terör örgütü üyelerinin teknolojiye gerçekleşen yenilikleri takip ederek eylemlerinde bunları kullanması

-Terör eylemlerinin ve İslami terör eyleminde bulunanların büyük kısmının Müslüman terörist olarak adlandırılmasıdır (Acar, 2012: 107-108).

ABD'ye yönelik gerçekleştirilen terör eyleminden sorumlu olan El Kaide terör örgütü, benzer bir saldırıyı Türkiye'ye karşı da düzenlemiştir. Türkiye, El Kaide gibi terör grupları tarafından önceleri herhangi bir saldırıya uğramasa da farklı isimler altındaki din kaynaklı terör örgütleri tarafından 2001'de ABD'de yaşanan saldırı öncesinde bazı eylemlerle karşılaşmıştır. Türkiye'nin bu tarz dini kaynaklı terör örgütlerinin hedefinde yer almasının bazı nedenleri vardır. Din kaynaklı terör örgütlerinin eylemlerine maruz kalan Türkiye'nin ümmet yapısından millet yapısına geçen bir toplum olması ve İstiklal mücadelesinin ardından iç ve dış politikadaki yaşanan değişimin toplum içerisinde çok fazla anlatılamaması sonucu ortaya çıkan kırılmalardır. Toplumda meydana gelen bu kırılmalar ise günümüze kadar farklı isimlerle anılsa da genellikle laik ve anti-laik şeklinde ifade edilmektedir (Temel, 2010: 67).

Din ve terörizm kavramlarının birlikte anılması, diğer bir ifadeyle terörizmin bir dininin olması mümkün değildir. Herhangi bir dini inanca sahip olan insanın terör örgütüne üye olup eylemler gerçekleştirebileceği gibi herhangi bir dini inanca sahip olan bir kişinin de bu tarz terör saldırılarına maruz kalabileceğini göz ardı etmemek gerekir. Terörizmin dini, vicdanı ve inancı bulunmayan günümüzün en etkili savaş stratejilerinden biridir. Bu yönüyle içinde yaşadığımız dünyanın her yerinde, sadece İslam'da değil diğer dinlerde de kendi menfaatleri doğrultusunda yorumlayıp insanların duygularını kullanan terör örgütleri tüm insanlığı tehdit eder duruma gelmiştir (Acar ve Urhal, 2007: 323).

2.8.Terör ve Medya

Geçmişe bakıldığı zaman terörün birden ortaya çıkmadığı görölmektedir. Terörün gelişerek ortaya çıkmasında siyasi, askeri, toplumsal, dini, ekonomik ve psikolojik etkenlerin neden olduğunu belirtebiliriz. Bu açıdan kitle iletişim araçlarının ortaya çıkması terörün oluşmasına neden olmamış ancak terörün gelişmesine ve

kitleler üzerinde yıldırıcı bir etki oluşturmaya olanak sağladığından dolayı suçlanmıştır. Günümüzde silahlı eylemlere başvurarak propaganda yapan terör örgütlerinin hedefleri; var olduklarından insanların haberdar olmalarını sağlamak, güçlerini göstermek, devletin otoritesini sarsmak, devletin halk üzerinde baskı yapmasını sağlama, kendine karşı olanları sindirmek ve onları duyarsız duruma getirmek, toplumu korkutma, örgüt yanlılarına moral verme, örgüt üyelerinde otorite kurma ve kaos meydana getirmektir (Alkan, 2006: 3).

Terör örgütlerinin gerçekleştirdikleri eylemler toplumu da yakından ilgilendirdiği için medya bu eylemlere kayıtsız kalmaz. Kendi propagandalarını yaymaya çabalayan terör örgütleri gerçekleştirdikleri eylemlerle medyada yer almak amacındadır. Gerçekleştirdikleri eylemlerin propagandasını yapmak isteyen terör örgütleri kitle iletişim araçlarını ve son zamanlarda internetin beraberinde getirdiği sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Kitle iletişim araçlarının yaygın olmadığı dönemlerde terör örgütleri birbirinden farklı yöntemler uygulamışlardır. Adam kaçırma, önemli isimlere ve vatandaşlara suikast düzenleme ile rehin alma gibi yöntemlerle kamuoyunun dikkatini kendi üzerlerine çekmeye çalışan teröristler teknolojinin gelişmesine paralel olarak propagandalarını yapmak için başka mecralara yönelmişlerdir. Teröristler film, kısa videolar, gazeteler, dergiler, televizyonlar, radyolar ve diğer kitle iletişim araçlarını aktif bir şekilde kullanarak kendi propagadalarını yaymaya çalışmaktadır. Durum böyle olunca terör örgütlerinin gerçekleştirmiş olduğu eylemleri insanlara aktaran medya birçok eleştirinin odak noktası olmuştur (Kazan, 2016: 117).

Terörizmin propaganda yapmak ve kamuoyu oluşturma için verdiği önem medya ile terör arasında olan ilişkinin hareket noktasıdır. Terör örgütleri toplumun dikkatini çekmek ve kendilerinin toplum tarafından tanınmasını sağlamak, yetkili mercilere kendilerini bir güç şeklinde kabul gördürmek ve meşruluk kazanmak amacını güderler. Tüm bunların yanı sıra teröristler kamuoyunun haberdar olmasını sağlayarak gündemde kalma çabasında olur. Medya ise toplum içerisinde meydana gelen olayları topluma doğrudan iletme ve olayla ilgili bilgileri aktarma amacındadır. Bu yönden bakıldığında medya ile terör birbirlerine bağımlıdır. Terörün medya ile olan

ilişkinine yönelik uzmanlar iki farklı görüş belirtmektedirler. Bu görüşlerinden ilkinde göre medyanın toplum, devlet, uluslararası sistemler ve meslek ilkelerine karşı bazı sorumluluklara sahiptir. Bu sorumluluklara sahip olan medyanın bu anlayışa göre terör eylemlerine ilişkin haberlere yer vermemesi gerekir. Bu görüşün tam tersini iddia eden bir diğer anlayışa göre sorumlulukları olan medyanın aynı zamanda halkı bilinçlendirmek olduğu belirtilerek medya teröre olduğu gibi yer vermelidir. Anlayışlarda olan ayrıklıklar devam ederken pratikte olan medyanın terörü kullanabilmesinden ziyade terörün medyayı kullanmasıdır (Pazarbaşı ve Koç, 2009: 164).

Terör örgütleri gerçekleştirdikleri eylemlerle medyada kendine yer bularak toplum içerisinde yer alan bazı kesimlerin meşru temsilcisi olabilmek için birçok yola başvurmaktadır. Bu açıdan terör örgütleri medyanın kendilerini legal, kabul görmüş bir muhatap olması, teröristlerin görüşlerinin röportaj ve programlara konuk alınması yoluyla halka aktarılmasını sağlamaya gayret etmektedir. Bu süreç içerisinde terör örgütünün yönetici sınıfındakilerin ifade edilme şekilleri ve bu yönde kullanılacak olan dil, örgütün meşrulaştırılmasına neden olmaktadır (Devran, 2015: 91).

Toplum üzerinde fiziksel zarardan ziyade psikolojik zarar amacıyla olan terör örgütleri psikolojik savaş yöntemiyle varlığını devam ettirebilir, hedef olarak gördüğü kişileri ve toplumu etkisi altına alabilir. Bundan dolayı terör örgütleri psikolojik savaşta başarı gösterebilmek için akıl almaz katliamlara ve vahşet derecesinde eylemlere yönelebilir. Örgütler bu eylemleri ile medyada kendine yer bulmayı amaç edinir (Acar, 2012: 180).

Toplum korkuya ve paniğe sevk etmeye çalışan terör örgütlerinin günümüzdeki saldırılarının temel hedefi, medyada yer alma sürelerini uzatarak isimlerinin toplum tarafından bilinmesini sağlamaktır. Bu amaçla gerçekleştirilen eylemlerin hedefinde ise toplum vardır. Bu duruma örnek olarak 11 Eylül 2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde terör örgütü El-Kaide'nin gerçekleştirmiş olduğu saldırısıdır. Terör örgütü bu saldırı ile 3 bine yakın insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Teröristler dünya çapında ses getiren bu eylemiyle kitaplarda, filmlerde ve haberlerde kendilerinin yer bulmak amacındadırlar. Medyayı

eylemlerinin bir parçası haline getirmeyi başaran teröristler saldırıları kendilerinin yaptıklarını belirten bildiriler sunduklarında, basına açıklamalarda bulduklarında, saldırı anını kayda alıp medyaya verdiklerinde amaçları medyada yer alarak güdülerini tatmin etmektir (www.stratejikortak.com, 22.02.2018).

Teröristler gerçekleştirecekleri eylemin hedefini, zamanını ve yerini basının görüntü ve mekan açısından ulaşabileceği göz önünde bulundurarak planlar. Başka bir ifadeyle terör örgütleri eylemlerini bilinçli olarak medya kurallarına ve yöntemlerine uygun bir şekilde gerçekleştirmektedir (Gökçe ve Demiray, 2006: 3). Medya toplumda meydana gelen gelişmeleri hızlı ve doğru bir şekilde topluma aktarma sorumluluğu taşır. Bu sorumluluk çerçevesinde medya terör saldırılarını/eylemlerini göz ardı edemediğinden medya ve terör arasında resmi olmayan zorunlu bir bağ oluşur. Böyle bir durumda basın kamuoyunun faydası doğrultusunda bilgilendirmeye yönelik haberleri yaparak teröristlerin yarar sağlamasının önüne geçmelidir (Gezgin, 2006: 14).

Teröristlerin gerçekleştirdiği her eylemin bir haber değeri taşıdığını belirtmek gerekir. Bu noktada bir kişinin hayatına kıyarak milyonlarca insanı korkutmayı, yıldırma ve telaşlandırmayı amaçlayan teröristlerin hedeflerine ulaşmasına medyanın engel olması gerekir. Toplum içerisinde meydana gelen olayları olduğu gibi aktaran medya terör örgütlerine çanak tutmamalıdır. Bu anlamda çok dikkat etmesi gereken medya terörün amacına ulaşmaması için gerekli zemini oluşturmaktan kaçınmalıdır (Yüksel, 2010: 263).

2.9. Medyada Terör Haberleri

Medyanın en önemli görevlerinden biri haber verme işlevidir. Toplumun vazgeçilmez parçası olan haber aynı zamanda medyanın oluşmasını sağlar. Toplum içerisinde meydana gelen her olay haber değeri taşımaz, bir olayın haber olabilmesi için bazı kriterler bulunur. Bu kriterlerden birisi olan sansasyonellik yani ilgi çekiciliktir. Haber oluşturulurken bu kriteri sağlamak için haberin aktarımı ve yorumu da önemlidir. Bazı medya organları haberin ilgi çekmesini sağlamaya çalışırken haberin inandırıcılıktan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra medyanın

görsel boyutuyla haberler olay anından olay yerinde bulunmayanların kullanımına sunulmasından dolayı nesnel gerçeklik yansıtılır (Yalçınkaya, 2008: 69).

Çoğu ülkede sansasyonel haber aktarmak ve izleyici/okuyucu sayısını arttırmak amacıyla medya, terör örgütlerinin gerçekleştirdikleri eylemleri abartılı bir hale getirerek sürekli verme eğilimindedir. Medya bu tür haberlerin her zaman toplumun dikkatini çekeceğinin farkındadır ve bu haberlere öncelik verir (Süllü, 2016: 96). Terör haberlerinin toplum tarafından bu kadar tüketilir olmasının nedeni insanların toplum içerisinde meydana gelen olayları öğrenme duygusundan kaynaklanmaktadır. Haberlerin aktarıldığı kitle iletişim araçları da birer ticari işletme olduklarından dolayı insanların ilgisini çeken haberleri önemseyerek ön plana çıkarmaktadır (Topçuoğlu, 1992: 42). Medya, terör olaylarını haber haline getirerek takipçilerine aktarma görevini yerine getirir. Medya aynı zamanda toplumsal olayları haberlerle aktarır ve bu olaylardan belli bir kazanç sağlamayı da amaçlar. Terör gruplarının gerçekleştirdiği eylemler zamanında ve doğru bir medya aracında yayınlanırsa toplumun ilgisini çekmeyi başaracaktır (Gölbaşı, 2016: 74).

Kamuoyu, medyanın aktardığı terör haberlerine genelde güvenir. Kamuoyunun fikirlerinin oluşmasında ve davranışlarına yön vermedeki etkisi tartışılrsa da çoğu araştırmacı medyanın bazı roller üstlendiği ve kamuoyu üzerinde etkili olduğu kabul görmektedir. Toplum içerisindeki insanların geneli terörizmi kitle iletişim araçlarından aktarılan haberlerle deneyimler. Bu durum da terörizm gibi toplumu ilgilendiren sorunlar karşısında medyanın hazırlamış olduğu haberlerin rolünün önemini gösterir (Slone, 2000 aktaran: Özdemir, 2016: 242).

Terör gruplarının eylemlerinin haber olarak medyada yer alması kaçınılmazdır. Medya hem toplumun bilgilendirilmesini sağlamak hem de vatandaşların haber alma özgürlüklerinin gerçekleşmesi için terör olaylarına yer verir. Terör olaylarına sansür uygulanmamasıyla toplumun haber alma özgürlüğü sağlanmış olur. Terör vasıtasıyla bir amaca ulaşamayacağını üzerinde durulup, şiddet yoluna başvurma istenilen hedefe varılamayacağı medyada yer alan haberler aracılığıyla anlatılabilirse terör gruplarının özeleştirisi yapabilmelerine ve örgüte destek verenlerin şüphe ile bakmalarını sağlar. Sansür uygulamamamın olumsuz sonuçları da bulunur ki bu tür

eylemlerin ardından devlet yöneticileri tarafından medyaya yansıtılmadığı görülmektedir. Terörist eylemlerinin sansürlenmesi ise terör örgütlerinin daha büyük eylemlere başvurmasına neden olmaktadır (Kazan, 2016: 126).

Günümüzde yayın yasağı getirmenin geçerli olmayacak bir uygulama olduğu düşünülürse dikkat edilmesi gereken konu teröristlerin gerçekleştirdiği eylemlerin haberlerini sıradan hale getirmek ve terör argümanlarını çürütebilecek bir bakış açısı oluşturabilmektir. Terör örgütlerinin medya aracılığıyla istediği vasatı sağlamak eylemlerin ve şiddetin devamının gelmesine neden olur. Teröristlerin eylemlerinin benzerleri üzerinde yoğunlaşmak toplumun kanıksamasına neden olur (Avşar, 2009: 84). Terör haberleri toplumun paniklememesi ve korkmaması için sıradanlaştırılmalıdır. Haberde terör olayına dair bilgiler verilmeli ilgisiz bilgilerden kaçınılmalı, dramatize edilmemelidir. Haber içerisinde terörist grubun argümanlarını çürüten bölümler öne çıkarılmalıdır. Terör gruplarının uygulamış oldukları yöntemler sıradanlaştırılmış bir şekilde sunulmalı ve kullanılan yeni yöntemler de sıradan gibi verilmelidir. Bu sıradanlaştırma yöntemi teröristlerin farklı yöntemlere başvurmasını engelleyecektir. Bundan dolayı gerçekleştirilen yeni terör teknikleri ile ilgili haberlerde yeni yöntemlere ilişkin ayrıntılara yer verilmemeli, gerçekleşen olayın sonucu haber haline getirilerek tipeştirilmelidir. Teröristlerin kullanmış oldukları yeni tekniklere ilişkin detaylara yer verilmemesi benzer tipteki olayın diğer terör örgütleri tarafından taklit edilerek kullanılmasını önleyecektir (Bilir, 2009: 122).

Medya gerçekleşen olayları haber haline getirir ve haberler aracılığıyla toplumun nabzını tutar, haberde kullanılan başlıklar, görüntüler ve özenle seçilen cümlelerle de topluma yön verebilir. Terör haberlerinin hazırlanması ve yayınlanma özellikleriyle insanların fikirlerini, dünyaya olan bakışını ve yaşanan olaylara ilişkin tavırlarını etkiler. Haberlerde insanların her zaman bir terör saldırısına maruz kalabileceği düşüncesinden uzak durulmalıdır. Bu durum toplumun güçsüz ve korumasız hale geldiği düşüncesini oluşturabilir. Burada yapılması gereken bireylerin devlet desteği ve güven duygusu ile içinde buldukları olumsuz halden kurtarılmasıdır (Şeker ve Şeker, 2009: 80). Teröristlerin eylemlerini içeren haberlerde sadece olaya ilişkin genel geçer bilgiler verilmeli, terör olayında hayatını

kaybedenlerle ilgili detaylar yer almamalıdır. Eğer bu ayrıntılar haberde yer bulursa teröristler hedefleri olan toplum üzerinde panik ve korkuyu yaratabilir. Haberde bu ayrıntılar görüntü şeklinde verilmemesi gibi sözlü olarak da aktarılmamalıdır. Terör haberlerinde eski görüntülere yer verilerek olayın güncel olduğu izlenimine neden olunmamalıdır. Böyle bir izlenim sağlanması halinde olayın toplum üzerindeki olumsuz etki yeniden sağlanmış olacak ve aynı zamanda yabancı ülkelerde yaşayan insanlar tarafından yeni gibi algılanarak ülkenin imajına olumsuz yansır (Bilir, 2009: 122-124).

Terör haberlerinin medyada veriliş yöntemi ile süresi çok önemlidir. Teröristlerin eylemlerinin haberleri sansasyondan, sık tekrarlardan, eylemde hayatını kaybeden veya yaralanan vatandaşların görüntülerinden uzak olmalıdır. Bunların yanı sıra terör eyleminde hayatını kaybedenlerin ailelerinin üzüntülerini içeren görüntüler haberde ön plana çıkarılmamalıdır. Bu belirtilen durumlardan kaçınmak terör gruplarının motivasyonlarını düşürerek başka bir eyleme daha yönelmelerini engelleyebilecektir (www.aljazeera.com, 8.2.2018).

Terör olayları haber haline gelirken medya kendini terör örgütüne hizmet eden bir duruma istemeden de olsa getirebilmektedir. Terör haberleri medyada yer aldığı süre boyunca eylemi gerçekleştiren terör grubunun bilinirliği sürece buna orantılı olarak da etkisi artacaktır. Bunun yanı sıra terör olayları medyada yer almadığı zaman da toplum teröristler ve terör grupları ile ilgili bilgiden yoksun kalacağından dolayı medyada yer almalarını gerekli olduğunu savunanlar bulunmaktadır (Combs, 2003, aktaran: Süllü, 2016: 145).

Medyanın uzman olmadığı terör olayları konusunda yeteri kadar araştırma yapmadan kanılara varıp bireylerin düşüncelerinde bilinmezlikler oluşturan haberler yapması sonucu bir dezenformasyon haline gelen haberler teröristlere fayda sağlamaktadır. Böyle bir durumun ardından insanlar terör eylemi hakkında daha fazla konuşmakta ve zamanla örgütün haklı olduğu fikri oluşturularak terör eyleminin meşru olduğu kanısına varılmaktadır (Korkmaz, 1999: 239). Medyanın yaptığı haberler toplumun terör olaylarının algılanması yönünden önemlidir. Medyanın bu etkisi bireylerin yararlandığı bilgi kaynaklarının ve kendi tecrübe eksiklerinin yeterli

olmaması durumunda daha da etkili olmaktadır. Bireyin kendi bilgisi yetersiz olduğu zaman toplumda yaşananları anlamlandırabilmek için genellikle sosyal uzlaşmaya inanır. Bu uzlaşımın ilk basamağı ise medyada yer alan haberlerdir. Bundan dolayı medya terör eylemlerini haber haline getirirken neyin haber neyin propaganda olduğunu duyarlı bir şekilde belirlemelidir (Gezgin, 2006: 13).

Terör eylemleri meydana geldiği zaman tüm ülkelerde ciddi bir medya krizi yaşanır ve bu kriz aşamasında bazı haberlerin sunuş yöntemleri farkında olmadan teröristlerin vermek istediği mesajlara aracılık edebilir. Toplumun direncini kırmak, toplumda acizlik, tükenmişlik psikoloji oluşturmaya çabalayan teröristlerin hedeflerine ulaşmasına engel olmak için terör eylemi sonucu ortaya çıkan kanlı görüntüler ekranlardan uzak tutulmalıdır. Terör eylemi sonrası görüntülerin doğrudan haberlerde yer alması toplumun bu tür eylemlere karşı duyarsızlaşmasına da neden olabilir (Işık, 2006: 66).

Medyada yer alan terör olaylarının haber şeklinde sıkça verilmesi vatandaşların terörü kanıksamasına neden olduğu gibi ilerleyen zamanlar içerisinde insanları duyarsızlaşmaya da sevk etmektedir. Terörle mücadele konusunda bu durum önemli derecede bir eksiklik olarak görülmektedir. Uzman kişilerin medyadaki söylemlerinin bazıları teröristlerin söylemlerine yakın olabilmekte ve bu durum da vatandaşların devlete olan güven duygusunu zedelemektedir. Haberlerde terör örgütü üyelerinin ölümlerinin aktarılması da çoğu zaman olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Ölü ele geçirilen teröristlerin isimlerinin haberde verilmesi onları bir anlamda kahraman yapmakta hatta kutsanmasına neden olmaktadır. Diğer yandan bu durum örgüte sempati duyanların örgüte katılmalarına sebep olmaktadır (Kazan, 2016: 131).

Terör haberlerinin medyada sıklıkla yer almasının bir diğer olumsuz yönü ise şiddetin yığılmcı etkisinin meydana gelmesidir. Aynı olayın uzun bir süre boyunca tekrarlanarak ve olayın gelişimine göre verilmesi kamuoyunun huzursuz olmasına neden olur (Avşar, 1992: 62) Terör gruplarını gerçekleştirdikleri eylemler sembolik olduklarından dolayı medyada aktarılan haberler aracılığıyla hızlı ve etkin bir şekilde gücünü duyurabilmektedir. Eylem sonrası toplum içerisinde oluşan korku hali

dolayısıyla terör örgütleri toplumun ve devletin tutumunda ve davranışında isteklerini kabul ettirebilirler (Wilkinson, 1997, aktaran: Akçay ve Çelenay, 2012: 190).

Medyanın terör örgütlerinin gerçekleştirdiği eylemleri haber yaparken gösterdiği anlayış şu şekilde sıralanabilir;

-Medya terör olaylarını verirken abartarak, sansasyonel bir şekilde vermektedir. Bu durum bulaşıcı bir etki meydana getirmektedir. Bundan dolayı diğer terör örgütleri de bu duruma katılmaktadır.

-Terör haberlerinin medyada sürekli olarak gündeme getirilmesi, teröristleri kamuoyunda “tanınan” kişiler, hatta yaptıkları şiddeti haklı ve kendilerini de bir “kahraman” durumuna getirebilmektedir. Terör örgütlerine ait haberlerin sık ve uzun süreli verilmesi aynı zamanda terör örgütlerine gündeme hâkim olma duygusu ve inancı vermektedir.

-Terör örgütleri ve eylemleri haber yapılırken, dil, üslup ve terminolojiye dikkat edilmemektedir. Özellikle “özgürlük savaşçısı” ve “gerilla” tabirlerinin kullanılması örgütlere, kendilerinin muhatap alındıkları ve meşru görüldükleri duygusunu kazandırabilir.

-Medya tarafından terör olaylarının detaylı bir şekilde verilmesi örgütlere bazı avantajlar sağlamaktadır. Detaylı verilen haberler sonucunda, gerçekleştirilen eylemle ilgili tekniklerin ortaya konulması ve yapılan yanlışların belirlenmesiyle bir nevi örgütlere teknik bir perspektif sunulmaktadır.

-Medya, terör haberlerini sunarken, ceset görüntüleri, kan izleri vb. yayınlanabilmektedir. Haberleri çocukların da izleyebileceği dikkate alınırsa, bu görüntüler toplumun ruhunda çok derin yaralar açabilir. Toplumun korkuyla “hipnoz” ederek duyarsızlaştırabilir ve karamsar hale getirebilir.

-Terör haberlerinin sürekli medyada yer alması ve özellikle güvenlik güçlerinin hatalarının abartılarak verilmesi sonucunda, güvenlik güçleri kendilerini değersiz görebilirler (Gökçe ve Demiray, 2006: 39).

Terör örgütlerinin gerçekleştirmiş olduğu eylemler birer haberdur. Politik ve toplumsal birer olgu olan terör eylemleri medyada öncelikli haberler arasındadır. Gerçekleştirilen eylem medyada yer bulacağından dolayı toplumun merak

duygusundan dolayı izlenme oranlarının artmasını sağlayacak diğer yandan da terör örgütlerinin hedeflerine ulaşmasına neden olacaktır. Amacı toplumun moralini bozmak, birlikteliğini zayıflatmak ve çürütmek olan terör örgütleri aynı zamanda kendilerine destek veren ve sempati duyanların moralini arttırmaktır. Bu sebeplerden dolayı terör örgütleri için propagandanın önemi oldukça fazladır. Gerçekleşen terör olaylarını haber haline getirerek toplumun bilgi sahibi olmasını sağlamakla yükümlü olan medya bu haberler üzerinden kazanç sağlamayı da düşünür. Medya, gerçekleşen bir terör eyleminin zamanında ve doğru yerde yayınlanmasının toplum tarafından büyük bir ilgi çekeceğini bilir. Bu açıdan bakıldığında medya için terör eylemleri bir kazanç olarak görülmektedir. Terörizmin medyaya bakışı da yine bu doğrultudadır. Teröristler de gerçekleştirdikleri eylemlerin medyada haber olarak yer almasının kendileri için büyük bir kazanç olduğunu farkındadırlar. Bu farkındalık dolayısıyla medya ve terör arasındaki bağ karşılıklı çıkara dayanmaktadır (Gölbaşı, 2016: 74).

Medya terör haberlerini aktarırken önyargıdan uzak bir şekilde evrensel hukuk kurallarını, anayasayı ve yasaları göz önünde bulundurmalıdır. Terör örgütlerinin eylemlerini haber haline getirirken daha özenli davranılmalı, seçilen dil, kelimeler, anlatım şekline dikkat edilmelidir. Terör haberleri ve yayınlarının toplum içerisinde oluşturacağı anlam, duygu ve tepkiler öngörülerek düzenlenmelidir (Yüksel, 2006: 43-44).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ, BULGULAR VE YORUM

3.1.Konu

Teknolojinin her geçen gün ileriye gittiği günümüzde medya toplumu yönlendirebilecek çok önemli bir araç ve güç haline gelmiştir. İnsanların düşüncelerini ve davranışlarını etkileyebilen medya, politik, sosyal ve kültürel alanı yeniden inşa edebilmektedir. Bu inşa sürecinde medyadan aktarılan haberlerin yeri yadsınamaz derecede önemlidir. Medya içerisinde yer alan haberler o kadar önemlidir ki bu anlamda haberleri analiz etmek için araştırmacılar birçok yöntem başvurmuştur.

Haber, toplum içerisinde meydana gelmiş ya da gelecek olaylardan toplumun ilgisini çekebilecek, bir öneme sahip olan ve merak uyandırabilecek gelişmelerin doğru bir şekilde medyada sunulması olarak tanımlayabiliriz. Amacı bilgi vermek olan haberler olduğu gibi kamuoyuna sunulmamakta muhabirler ve editörler tarafından düzenlenmektedir. Burada haberi hazırlayan kişilerin belli bir ideoloji ve görüşlere sahip olduğu düşünüldüğü zaman haberlerin nesnel olmadığını belirtebiliriz.

Olaylardan meydana gelen haberlerin türü, dili, söylemi, formatı medyadaki uzman kişiler tarafından özenle seçilerek, habercinin kişiliği, ön yargıları haberin içeriğini ve sunumunu önemli derecede etkilemektedir. Yayınlanan haberin başlığı, görüntüleri, haberin sırası medyanın habere olan yaklaşımı bağlamında önemlidir. Medya tarafsız bir bilgi iletmez, ideolojik duruşu gereği taraflı davranır. Oluşturulan haberlerdeki söylemler bir ideoloji ekseninde inşa edilerek kamuoyuna aktarılır. Medya tüm olaylarda olduğu gibi terör örgütlerinin gerçekleştirmiş olduğu eylemleri kamuoyuna aktarırken kendi ideolojilerine göre şekillendirirler. Haberlerde yer alan söylemler medyanın konuyu ele alış biçimine göre farklılık gösterir (Pazarbaşı ve Koç, 2009: 162).

Bu çalışmada kitle iletişim araçları içerisinde görsel ve işitsel bir araç olan televizyonun terör haberlerini aktarırken oluşturduğu söylemleri nasıl inşa ettiği üzerinde durulmuştur. Konu özelinde ise 28 Haziran 2016 Çarşamba günü Atatürk Havalimanı Dış Hatlar Terminali'nde meydana gelen terör saldırısının özel televizyon kanallarından Fox TV ve ATV ana haber bültenleri incelenmiştir.

3.2.Amaç

Bu çalışmada televizyondan aktarılan haberlerin gerçekliğini ve tarafsızlığını sorgulamak, televizyon kanallarının nasıl bir habercilik anlayışına sahip olduklarını belirlemek ve oluşturulan haberlerin dilinin söylem çözümlemesi yöntemiyle açığa çıkarılmasını sağlamaktır.

Çalışmanın ana temasında toplum içerisinde meydana gelen terör olaylarının televizyon haberlerinde nasıl sunulduğu, haberleri oluşturan kelimelerin nasıl seçildiği ve izleyiciye aktarılma sürecinde teröristlerin hedeflerine ortam sağlayıp sağlamadığı ortaya çıkarılmak istenmektedir. Kamuoyunu bilgilendirme görevini yerine getirirken televizyon kanallarının istemeyerek de olsa terörist gruplara hizmet etme ve onların propagandalarını gerçekleştirmelerine olanak sağlayıp sağlamadıkları araştırılmaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda aşağıda verilen sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır;

Araştırma sorusu 1: Toplumda meydana gelen bir olayın haber haline getirilme sürecinde ideolojinin etkisi var mıdır?

Araştırma sorusu 2: Haber metinlerinde ideolojik üretim nasıl gerçekleştirilmektedir?

Araştırma sorusu 3: Haber metinlerinde söylem nasıl inşa edilmektedir?

Araştırma sorusu 4: Medya ve terör arasında nasıl bir ilişki vardır?

Araştırma sorusu 5: Medyada terör haberleri nasıl verilmelidir?

Araştırma sorusu 6: Farklı ideolojik yönelimlere sahip medya kuruluşlarında terör eylemleri haber olarak nasıl sunulmaktadır?

3.3. Araştırmanın Önemi

Kitle iletişim araçları topluma bilgi vermek, göremediğini göstermek, duyamadığını objektif bir şekilde duyurmak için kullanıldığında amacına uygun hale

gelmektedir. Çoğu gazete, televizyon ve radyolar tarafsızlık ilkesinden uzak, yalınlık ilkesine aykırı hale gelmiş ve tamamen kendi ideolojileri doğrultusunda habercilik yapmaya soyunmuştur.

Bu çalışma ile kitle yayıncılığına doğru yapısal bir kayma gösteren günümüz Türk görsel medyasının ülke gündemini yakından ilgilendiren konular hakkında da aynı tutumu sergileyip sergilemediğinin tespiti sağlanabilecektir. Aynı zamanda söylem analizi ile televizyon kanallarının kendi ideolojilerine göre terör olaylarının önem sırasını belirlemesi ve sunumunun kamuoyu oluşturma bakımından nasıl farklılık gösterdiği saptanabilecektir.

3.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bir araştırmada kapsamın doğru bir şekilde belirlenmiş olması problemin daha iyi anlaşılabilmesini sağlamakla beraber problemlerin çözümlenmesi konusunda akılcı yöntemler sunabilmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen araştırmada toplumda meydana gelen olayların haber haline getirilme sürecinde ideolojinin ve egemen söylemin nasıl oluşturulduğu ile toplumu yakından ilgilendiren terör olaylarının medyada sunumu ele alınmıştır. Çalışma kapsamında farklı ideolojilere sahip olan FOX TV ve ATV televizyon kanallarının İstanbul'daki Atatürk Havalimanı'nda yaşanan terör saldırısına yönelik haberleri incelenmiştir.

Gerçekleştirilen araştırmanın konusu toplumu çok yakından ilgilendirdiği için ülkemizde yayın yapan tüm televizyon kanallarının ana haber bültenlerinde kendine yer bulmuştur. Bu bağlamda tüm televizyon kanalları araştırmaya dahil edilebilirdi ancak araştırmanın zamanı ve maliyetinden dolayı bazı sınırlılıklar getirilmiştir.

Araştırmaya evren teşkil eden İstanbul Atatürk Havalimanı saldırısının iki özel TV kanalı ana haber bültenlerinde yer alan haberleri incelenmiştir. Bu inceleme araştırmanın genel sınırlılığını oluşturmaktadır. Konunun terör olayı olması ve bu tip haberlerin kamu düzeninin bozulmasına neden olabileceği gerekçesiyle mahkeme kararıyla yayın yasağı konması olaya yönelik haberleri kısıtlamıştır. Bu durum da konu ile ilgili medyada yer alan haber sayısının azalmasına neden olmuştur. Araştırmada seçilen iki televizyon kanalının konuya ilişkin ana haber bültenlerinde yer alan

haberleri incelenmiş gün içerisinde yer alan diğer haber kuşakları araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırmaya konu olan terör saldırısının başlangıcından itibaren 7 günlük süre dahil edilmiş ama yayın yasağının getirilmesi olaya ilişkin haberlerin azalmasına neden olmuştur.

3.5 Evren ve Örneklem

Televizyon ana haber bültenlerindeki haberlerin inşa edilme sürecinde ideolojinin oluşturulması ve ideolojinin söylemler aracılığıyla aktarılması çerçevesinde gerçekleştirilen araştırmanın evrenini ülkemizde yayın yapan televizyon kanallarının ana haber bültenleri oluşturmaktadır. Evrenin geniş olması araştırma açısından güçlük yaratacağından dolayı ideolojik farklılıkları bulunan iki televizyon kanalı FOX ve ATV kanalları örneklem olarak ele alınmıştır.

Söz konusu televizyon kanalları rastlantısal olarak değil bazı özellikler göz önünde bulundurularak tespit edilmiştir. Bu seçimde en önemli neden televizyon kanallarının ideolojileri olmuştur. Diğer yandan televizyon kanallarının seçiminde tecimsel kanal özelliği taşımalarına ve farklı yayın grubundan olmalarına da dikkat edilmiştir.

3.6. Varsayımlar

Medya kuruluşları halkı gün içinde meydana gelen olaylar konusunda bilgilendirme, görev ve sorumluluğuyla yayın yapmaktadır. Bu çalışmada medyanın en etkin araçlarından olan televizyonların terör haberlerinin sunumu üzerinde durulacaktır.

Terör olaylarının haber söylemi bağlamında televizyon haberlerinde sunumunu konu alan araştırmanın varsayımları aşağıda yer almaktadır:

- Türkiye’de ulusal televizyon kanallarının terör olaylarına yönelik yorumu kendi ideolojileri etrafında şekillenmekte ve o şekilde izleyiciye aktarmaktadır.

- Kitlelerin haberler karşısında hazır bulunuşluk halinde olması, medyadan gelecek her bilginin tarafsız ve doğru olduğuna inanması kitle iletişim araçlarını yönetenlerin ideolojik yönlendirme yapmasını kolaylaştırmaktadır.

- Söz konusu olay ne olursa olsun, medya kuruluşları haberin retoriksel yapısı ve ideolojisini kendine göre yönlendirmektedir.

- Televizyon kanalları haberleri ideolojik söylemle oluşturmaktadır.

- Her haberin bir söylemini vardır ve bu söylem ideolojik üretim ile gerçekleşir

3.7. Tanımlar

Haber: İnsanların hakkında konuşacakları, okuyucunun okumak istediği, ilgimizi çekebilecek, bize ilginç gelen, daha önce bilmediğimiz ve bugün bulabileceğimiz her şeydir.

Televizyon: Hem göze, hem kulağa yönelik görsel-işitsel bir kitle iletişim aracıdır ve ekrandaki görüntüye, tamamlayıcı bir öge olarak ses eşlik eder

Söylem: Dili iletişim olgusu olarak görmek de dili konuşucu-dinleyici bağlamında incelemek; yani dilin belli bir zaman-uzam bağlamında içinde üretilmiş bir sözce ya da metin olarak nasıl incelenebileceğini araştırmak demektir.

İdeoloji: Yönetilenler arasında yaygın, yönlenmiş fakat sınırlı, belirsiz fikir kümeleridir.

Retorik: Söz söyleme ve etkileyici ve ikna edici konuşma sanatıdır.

3.8. Yöntem

29 Haziran 2016 Çarşamba günü Atatürk Havalimanı Dış Hatlar Terminali'nde meydana gelen terör saldırısının Türkiye'de yayın yapan iki televizyon kanalında (ATV ve Fox TV) ana haber bültenlerinde yer alan haberlerin söylem bakımından farklılıkları ortaya konmak istenmiştir.

Araştırmanın ilk bölümünde haber kavramı ile televizyon haberciliğinin ne olduğu konusu literatür taraması yöntemiyle aktarılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmaya

örneklem olarak seçilen iki televizyon kanalının haber anlayışı ve tekniği detaylı bir şekilde sunulmuştur. İkinci bölümde ise söylemin ne olduğu, türleri, haberde söylemin nasıl oluştuğu ve söylem-ideoloji ilişkisi kitaplar, makaleler, tezler incelenerek değerlendirilmiştir. Literatür taraması yöntemine araştırmanın üçüncü bölümü olan medya ve terör kısmında da başvurulmuştur.

Araştırmanın uygulama kısmında ise sosyal bilimler araştırma yöntemlerinden eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında ele alınan haberlerin söylemlerindeki farkın nasıl oluştuğu ve hangi öğelerin kullanıldığını belirlemek için Teun Adrian Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeli referans alınmıştır.

3.8.1. Söylem Çözümlemesi

Söylem çözümlemesi 1970'lerin sonlarına doğru akademik alanda yaygın hale gelen bir yaklaşım olmuş ve iletişim disiplinine farklı bir yöntembilimsel alan sağlamıştır. Bu yaklaşım aynı zamanda pozitivist düşüncenin hegemonyası altında olan bilim anlayışına ve dünya görüşüne kullanılabilir bakış açısı getirmiştir. İçinde yaşanmakta olan sosyal dünyanın karmaşık ilişkileri pozitivist yaklaşım açıklayabilir durumda değilken söylem çözümlemesi sayısal verilerden oluşan bilgilerden ziyade derinlemesine yorumlamalara dayanmaktadır. Bu durum sosyal bilimler alanında gerçekleştirilen çalışmalarda özellikle eğitim ve psikolojide önemlidir (Çelik ve Ekşi, 2008: 15).

Dilin bir pratik olduğunu belirten ve bu yönde inceleyen söylem çözümlemesi enformasyonu, toplumsal ilişkileri ve kimliklerle ilgili niteliklerle bunların mübadelesini ortaya çıkarmayı amaçlayan önemli bir analiz çeşididir. Söylem çözümlemesinin amacı, bir pratik olarak dili araştırmak, değişik anlamlarla ortaya çıkarılan enformasyonu ve bu enformasyonun değişimini ve dönüşümünü ortaya çıkarmaktır (Wittgenstein, 1997, aktaran, Sözen, 1999: 23).

Söylem çözümlemesi, satır aralarını okuyarak ele alınan metnin ya da konuşmadaki kelimelerin diziliş şekillerini, metni veya konuşmayı oluşturan cümlelerin yapılarını, cümlelerin kullanımı ve aktarımı ile belirlenen gerçeğin ortaya

çıkarılmasıdır (Baş ve Akturan, 2008: 30). Söylem çözümlemesi en basit ifadeyle dilin detaylı bir şekilde incelenmesi ve dilde yer alan kalıpların ortaya çıkarılmasıdır (Taylor, 2001, Aktaran, Aygül, 2016: 37).

Sosyal bilimler alanında her geçen gün önem kazanan söylem çözümlemesi yorumlamacı ve nitel araştırma tekniklerinden biridir. Nitel araştırmalar olguların, toplumsal gerçeklerin, kavramların ve sosyal dünyada yer alan insanlar için ifade biçimini araştırır (Parker, 1992: 6).

Baş ve Akturan'a (2008: 27) göre söylem çözümlemesinin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Disiplinler arası bir yaklaşım olan söylem analizinde sosyoloji, iletişim, felsefe, tarih gibi farklı alanların yaklaşımlarına yer verilmektedir.
- Araştırma alanı olarak farklı konulara yönelebilen söylem çözümlemesi siyasal, dini, sanatsal, bilimsel söylemlerin yanında dilde yer alan farklı kavramlar ile dilbilimsel nitelikler de söylem analizinin araştırma alanına girer.
- Söylem çözümlemesi sözcüğün, cümlenin ve metnin ötesindeki anlamı ortaya çıkarmayı amaçlar. Bundan dolayı söylem çözümlemesi satır araları okuma niteliği taşır.
- Söylem analizi ile söylemlerde yer alan enformasyonların başka ilgili kültürler tarafından da anlaşılıp anlaşılamayacağı belirlenebilir.

Söylem çözümlemesinin ilkeleri bulunmaktadır. Van Dijk (1997) söylem çözümlemesinin ilkelerini şöyle ifade etmektedir:

- *Söylem kendi bağlamında incelenir. Bu bağlam ise; yer, zaman, söylemin tarafları, tarafların iletişimleri, sosyal rol, sosyal bilgi, norm, değer, kurumsal yapılardan meydana gelir.*
- *Söylem sosyal yapı içinde ortaya çıkar. Söylem ve üreticileri buldukları toplumdaki soyutlanamaz.*
- *Söylemler çizgisel bir yapıdadır ve diğer söylemlerle ardışıktır. Söylem çözümlemesi; söylemin düzeyini, katmanlarını ve aralarındaki karşılıklı ilişkileri inceler. Ayrıca söylemi oluşturan öğeleri (sesleri, kelimeleri, sözdizimsel biçimleri,*

vb.) ve söylemin değişik boyutlarını da (etkileşim çeşitleri, dil eylemleri) dikkate alır.
 - Söylem çözümlemecileri “anlam”la ilgilenir ve özellikle iki soru türü üzerinde yoğunlaşır: “Bu durumda bunun anlamı ne?” ve “Neden bunu söyledi?”

Söylem çözümlemesini nitel araştırmaya uygun hale getiren özellikler şöyle sıralanabilir;

- Söylem çözümlemesi konuşma ve metinler ile alakalıdır. Bu nedenle de dilsel içerikler, sözcüklerin anlamı, temalar ve gramer gibi dilsel şekillere dikkat edilir.

- Söylem çözümlemesi eylem, inşa ve değişebilirlik gibi yönleri bulunur.

- Söylem çözümlemesi konuşmaların ve yazılı metinlerin retorik bir şekilde örgütlenmesidir (Potter ve Wetherell, 1994, Akt: Punch, 2005, 216).

Cümlenin yapay sınırlarını reddeden, anlam, fikir ve ideolojileri açığa çıkarmayı amaç edinen söylem çözümlemesi, iletişim alanında artan bir ilgi alanı haline gelmiştir. Bunun nedeni ise iletişim ortamlarında meydana gelen durumları inceleyerek söylenmeyeni anlamaya yönelik önemli içebakış sağlamasındandır. Bu özellikler söylem çözümlemesini bir araştırma ve metodoloji alanı olarak önemli kılmaktadır (Güllüoğlu, 2012: 272-273).

Araştırmacılar söylem çözümlemesini çeşitlere ve alt dallara ayıran yaklaşımlar şeklinde ilişkilendirdikleri yöntemleri; eleştirel söylem çözümlemesi, karşılıklı konuşma çözümlemesi ve içerik çözümlemesi olarak ifade etmektedirler (Phillips ve Hardy, 2002).

3.8.2. Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Ülkemizde 90’lı yıllardan itibaren eleştirel haber çözümlemeleri çok sayıda akademik çalışmada kullanıldı ve kullanılmaya devam etmektedir. Eleştirel haber çalışmalarında kullanılan yöntem şekli eleştirel söylem çözümlemesi olmuştur. Bu yöntem şekli özellikle ideolojik boyutları ortaya çıkarmaya yönelik kullanılmıştır. Söyleme eleştirel açıdan bakmak söylemde yer alan ideolojik unsurları görünür kılmaktır (Özer, 2011: 9)

Eleştirel söylem çözümlemesi, dilin kullanılması şeklinde ifade edilen, oluşturulan, meşru hale getirilen ve devam ettirilen sosyal eşitsizlikleri ve güç ilişkilerini eleştirel bir şekilde soruşturan; bu soruşturma yürütülürken yazılı ya da sözlü metinlere bir soruşturma nesnesi olarak odaklanan diğer yandan da bir metnin inşa edilmesinde neden olan sosyal süreç ve yapılarla sosyal özneler olarak şahısların veya toplulukların metinlerle etkileşimleri süresince anlam oluşturdukları sosyal süreç ile yapıları da teorize eden; nihai amacı yalnızca bilimsel olmayan, toplumsal ve siyasal değişimde ortaya çıkarmak olan söylem çözümleme yaklaşımıdır (Fairclough ve Wodak, 1998, Aktaran: Dursun, 2013: 69).

İnsanlar herhangi bir olayı veya durumu anlatırken ayrıntıları aktarmaz, seçtiği bölümleri anlatır veya atlayabilir. Bunun yanı sıra aktarılan bilgi ve haberler aynı olsa dahi bunların dizaynı ve sunumu değişiklik gösterebilir. Bazı ayrıntıların geçilmesi ya da aynı içeriğin farklı şekillerde sunulmasının değişik nedenleri bulunur. Metni yazan kişi veya konuşmacı dinleyici/okuyucunun bildiğini varsaydığı enformasyon ve haberleri tekrarlamamak için yapıyor olabilir ya da bazı bilgileri ve haberleri ön plana çıkartarak, vurgulayarak, ötekileri görmezden gelerek kendi görüşlerini ve değerlerini öne çıkararak okuyucuyu etkileme çabasında olabilir. Metinleri yazan kişiler kendi düşüncelerini ve ideolojileri metinler arasına yerleştirerek okuyucuya ya da dinleyiciye empoze edebilirler. Metni okuyan ya da dinleyen kişi yazarın aktardığı bu ideolojilerin farkına varamaz (Çakır, 2014: 81-84). Eleştirel söylem analizi de metin ve konuşma ile meşru hale getirilmiş olan söylemleri analiz eder (Aygül, 2012: 193).

Fairlough ve Wodak (1997, Aktaran: van Dijk, 2001) eleştirel söylem analizinin temel ilkelerini şöyle aktarmaktadırlar:

- Sosyal problemlere odaklanırlar
- Güç ilişkilerinin söylemsel olduğu vurgulanır
- Toplum ve Kültürü İnşa Eder
- İdeolojik bir şekilde çalışır
- Tarihseldir
- Metin ve toplum arasındaki ilişki bağlantılıdır
- Yorumlayıcı ve açıklayıcıdır

- Toplumsal eylemin bir yansımasıdır.

Eleştirel söylem çözümlemesi bütüncüdür. Bütün olguları geniş sosyal bağlamlarında çözümleyen eleştirel söylem, statükoyu devam ettirmeye yarayan ideolojilerin saklamaya çalıştıklarını ortaya çıkarır, toplumun nasıl olduğundan ziyade nasıl olabileceği ve nasıl olması gerektiğini anlamayı sağlar. İçinde yaşadığımız dünyayı daha iyi bir hale getirebilmeyi hedefleyen bu söylem türü baskıyı ortadan kaldırarak bütün insanların özgürleşmesini sağlar (Hammersley, 1997, Aktaran: Atabek, 2007: 155).

Söylem çözümlemesi, herhangi bir metnin ardında gizli olan güdülere veya metnin yorumunda yer alan araştırma yönteminin seçimine dair bilgileri ortaya çıkarmayı sağlar. Eleştirel çözümlemede ise belirli bir soruyla alakalı net cevaplar vermekten ziyade ufkumuzu genişletmek, inanç, tutum ve eylemlerimizi belirleyen söylemleri tarihi ve toplumsal bir bağlam içerisinde değerlendirmemizi gerçekleştirir (Ülkü, 2004: 385).

Sonuç olarak, eleştirel söylem çözümlemesi, sosyal alandaki etkileşimler, güç, kurumlar ve enformasyonun ortaya çıkış süreçlerindeki işlevlerini anlamaya çabalar. Bunu gerçekleştirirken de dilin; güç ilişkileri, fayda ve önceliğin belirlenmesinde, nasıl aracı ve zemin olduğunu araştırır (Luke, 1995; Gee, 1999, Aktaran: Gür, 2015: 192). Eleştirel söylem çözümlemesinin en önemli isimleri Norman Fairclough, Ruth Wodak, Teun van Dijk ve Paul Chilton'dur. Bu önemli teorisyenlerden Fairclough sistematik işlevsel dilbilimine, Teun van Dijk ise metin ve algısal dilbilimine yönelmiştir (Devran, 2010: 62).

3.8.3. Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümleme Yöntemi

Araştırma kapsamında eleştirel söylem çözümleme yöntemlerinden Teun van Dijk'in modeline başvurulmuştur. Bu modelin seçilme nedeni ise haberin yapısı ile haberin ideolojik olarak nasıl sunulduğunu ortaya çıkarmaktır.

Van Dijk'ı diğer araştırmacılardan ayıran en önemli neden haber çözümlemelerini ele alış şeklidir. Haberleri sadece metinsel ve yapısal olarak ele almayan Dijk, anlama ve üretim düzeylerinde analiz ve açıklama getirmiştir. Farklı

düzeylelerdeki yapıların tasviri söz konusu olduğunda bu, dilbilgisel düzeyden öte bağdaşlık, haber metinlerinin genel temaları ile konuları, şematik yapıları ve retorik boyutlarını kapsar (Ülkü, 2004: 374). ‘Önermeye dayalı söylem analizi’ olarak ifade edilen Van Dijk’in söylem çözümlemesi içerik analizine bir ek ya da alternatif olarak düşünülebilir. Detaylı bir söylem çözümlemesiyle farklılaşan ifadeler ve ideolojik konular, kazançlar ve erk olanın özellikleri bu söylem çözümlemesi ile ortaya çıkarılabilir (Sözen, 2014: 120).

Van Dijk’in söylem anlayışındaki en önemli kavramlardan birisi ideolojidir. Söylemin ortaya çıkmasında ve yayılımında ideolojiler önemli bir etkidir. Dijk’a göre söylemin anlaşılmasında ve oluşturulmasında ideolojiler toplumsal alanlarla ilgili tutum ve grup bilgisi aracılığıyla işlemektedir (Dijk, 2003: 110). Van Dijk’in söylem çözümlemesi aynı zamanda haberlerin metinlerinde oluşan ideolojilerin nasıl meydana geldiğini açıklayan önemli bir yöntem şeklidir. Bu yöntem metinleri bağlamıyla ilişkilendirerek ele alır ve güç ilişkilerinin söylemde nasıl inşa edildiğini ortaya çıkarır (İnal, 1996: 96).

Eleştirel haber çözümlemelerinde dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri de imadır. Bir metinde yer alan bilgiler genelde açıkça ifade edilmez ve üstü kapalı şekilde verilir. Kelimeler, yan tümceler ve öteki metinsel ifadelerin her biri arka plan çıkarsanabilecek kavramalar veya önermeler ima edebilir. Bu durum önemli ideolojik boyutları taşımaktadır. Metinde söylenmeyen çözümlemesi çoğu zaman gerçekte söylenenin ortaya çıkarılma çabısından daha açıklayıcı olabilir (Dijk, 2007: 171). İma, eleştirel söylem çözümlemesinde ideolojik etkinin ortaya çıkarılması açısından oldukça önemlidir. Bu çözümleme ile neyin hangi şekilde söylenmek istendiği açığa çıkarılabilir (Sözen, 2014: 122). Van Dijk’in söylem çözümleme yönteminin metin üzerinde vurguladığı bu durum, eleştirel söylem çözümlemesinin haber metinlerinin yanı sıra diğer metinler üzerinde de uygulanabileceğini vurgulamaktadır (Tuğan, 2005: 51).

Teun Van Dijk, eleştirel söylem incelemelerini 1980’lerin sonlarında toplum-bilişsel yaklaşımı ile devam ettirmiştir. Bu anlayışa göre ideolojiler toplum içinde yaşayanların zihinlerinde temsil şemalarının oluşmasını sağlar. Bu şemalar bireysel ve

toplumsal tutumların belirlenmesine neden olurken tutumlar da söyleme yansıır. Bundan dolayı bireyin zihininde oluşturduğu ideolojik çerçeve söylemin ortaya çıkmasını sağlar. Söylemin analiz edilmesi de oluşan ideolojik çerçeveyi ortaya koymalıdır (Büyükkantarcıoğlu, 2012:178).

Van Dijk'ın söylem çözümlemesini diğerlerinden ayıran yanı, onun söylemi sosyo-kognitif bir anlayışla açıklamasındandır. Bundan dolayı farklı düzeylerde ele alınan haber metinleri ya da söylemi, nihai olarak kognitif veya zihni şemalanmaya benzer bir şekilde özellikle değerlendirilir (Sözen, 2014: 122).

Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi medya söyleminin ardındaki güç ilişkilerinin, değerlerin, ideolojilerin ve kimliklerin dilsel kurgulara dönüşmesine odaklanır. Edim bilimsel bir yöntem olan eleştirel söylem çözümlemesi, metinlerin dilbilimsel yöntemi ile açıklanamayacak yönlerini analiz etmede başarılıdır. Van Dijk, metinleri makro ve mikro yapılar şeklinde inceler (van Dijk, 1998, Aktaran: Solak, 2011: 3).

Özer, (2011: 85) Van Dijk'ın söylem çözümleme yöntemini makro-mikro yapı olarak şu şekilde açıklamaktadır:

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlıklar

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

2. Spot olmadığında haber metninin ilk paragrafı alınmalıdır. Haber tek

paragraftan oluşuyorsa ilk cümle haber girişi olarak alınabilir.

c. Fotoğraf

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

2. Sonuçlar

3. Ardalan Bilgisi

4. Bağlam Bilgisi

b. Yorum

1. *Haber kaynakları*
2. *Olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar*

B. Mikro Yapı

1. *Sentaktik Çözümleme*

- a. *Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması*
- b. *Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması*

2. *Bölgesel Uyum*

- a. *Nedensel İlişki*
- b. *İşlevsel İlişki*
- c. *Referansal İlişki*

3. *Kelime Seçimleri*

4. *Haber Retoriği*

- a. *Fotoğraf*
- b. *İnandırıcı Bilgiler*
- c. *Görgü Tanıklarının İfadeleri.*

Dilin gramerine göre yapılan van Dijk yöntemi haberi makro ve mikro yapıları olarak inceler. Makro yapı ele alınırken öncelikle üstbaşlık, başlık, alt başlık, spot ve haberlerin girişlerini analiz eden tematik bir çözümleme yapılır. Haberin başlıkları ile spotlarda aktarılan bilgiler haber içersindeki bilgilerden daha önemlidir. Spot ve haber başlıkları haberdeki diğer bilgiler üzerinde baskın olması söylem açısından önemli veriler elde edilmesini sağlar. Makro yapı incelemesinin diğer aşamasında ise şematik analiz gerçekleştirilir. Şematik çözümlemede haberin meydana gelmesini sağlayan olaya dair bilgilerin bulunduğu durum kısmının ele alınması ve haber aktörlerinin görüşlerinin alıntı yapıldığı yorum bölümünün incelenmesi ile yapılır. Olaya dair enformasyonların aktarılıp aktarılmadığı, olayın arka planın incelenip incelenmediği ile olayın taraflarının görüşlerinin nasıl bir şekilde aktarıldığı söylemin ortaya çıkarılmasında önemli verilerdir. Haberde verilen bilgilerin önemi ideolojik imaların analizine yönelik ipucu verir (Şeker, 2009: 98).

van Dijk'in eleştirel söylem modelinde bir diğer bölüm ise mikro yapıdır. Mikro yapı analizinde; sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve retorik ele alınır. Sentaktik çözümlemede sözcüklerden oluşan cümlelerin basit veya karmaşık, aktif veya pasif yapıları analiz edilir. İdeolojik yapılanmanın anlaşılması açısından haber metnini oluşturan kelimelerin çözümlemesi yapılırken kelimelerin seçimleri de sosyal aktörlerin inançları ve ideolojileri hakkında bilgi sağlayabilir. Bölgesel uyumda ise haberdeki cümleler arasındaki nedensel, işlevsel ve referansal ilişkiler analiz edilir (Doruk, 2013: 115). Haberin retorisi kısmında ise iknayı ve inandırmayı sağlayan veriler incelenir. Haberde iknayı ve inandırmayı gerçekleştirebilmek amacıyla olayın görgü tanıklarından alıntılar yapılır. Görüntüler/Fotoğraflar da bu durumu sağlayan diğer bir önemli etkidir (Dijk, 1988-1991, Aktaran: Özer, 2011: 84).

Haberin söyleminin olduğu ve bu söylemlerde ideolojik inşanın yapıldığını ortaya çıkarmak amaçlı gerçekleştirilen bu çalışmada eleştirel söylem çözümlemesi alanında van Dijk'in modeli kullanılmıştır.

3.9. Olaya İlişkin Bilgiler

Ülkemizde bölücü ve yıkıcı faaliyetlerin başlaması günümüzden yaklaşık 200 yıl öncesine Tanzimat Dönemine kadar uzanmaktadır. O zamandan bugüne kadar farklı örgüt isimleri altında bazı terör örgütleri ülkemizi bölmek için birçok eylem gerçekleştirmiştir. Değişik dönemler içerisinde Marksist, dini motifli ve etnik terör gibi birçok terörizm ülkemizde görülmüştür (Acar, 2012: 241).

Jeopolitik olarak Asya ve Avrupa kıtasını içeren Türkiye aynı zamanda Balkan, Ortadoğu, Kafkasya, Körfez karesinin merkezinde bulunmasından dolayı önemli bir konuma sahiptir. Stratejik eylemler ve uluslararası hedeflerin rol oynadığı günümüz terör olayları, ülkemizi terör baskısı altına almayı amaçlamaktadır. Bundan dolayı ülkemizin farklı terör eylemlerinin odak noktasında olmasının jeopolitik önemi oldukça fazladır. Kara ve deniz olmak üzere 10 ülkeye komşu olan ülkemiz oralarda yaşanan terör olaylarından da etkilenmektedir (www.akademikarastirma.org, 03.03.2018). Jeopolitik konum, ülkemize bazı zorlukları getirirken terör örgütleri için göz ardı edilemeyecek derecede çekiciliği bulunmaktadır. Suriye ve Irak'la sınırı olan

ülkemizin aynı zamanda Avrupa'nın kapısı olması ile Kafkaslarla sınırdaş durumunda bulunması terör örgütlerini cezbetmektedir. Sınırdaşımız olan Irak ve Suriye'de yaşanan olayların ardından devletlerin çökmüş olması birçok terör örgütüne zemin hazırlamıştır (www.milliyet.com.tr, 03.03.2018). Irak'ta yaşanan savaşlar sırasında oluşan devlet boşluğu varlığını devam ettiren terör örgütlerinin yeni örgütler ortaya çıkarmasını sağlamıştır. O terör örgütlerinden birisi de dünyada IŞİD olarak bilinen terör örgütüydü. Irak Savaşı'nın başlarında ortaya çıkan 2004'te El-Kaide'ye bağlı olarak eylemlerini sürdüren örgüt daha sonra Irak El-Kaidesi ismini alarak birçok isyancı grubu bünyesine almış ve dünya çapında eylemler gerçekleştirmiştir (www.hurriyet.com.tr, 03.03.2018).

Türkçe kaynaklarda İD, DAESH, DAİŞ veya IŞİD şeklinde ifade edilen terör örgütü kendisini "Irak ve Şam İslam Devleti" olarak tanımlamaktadır (tr.farsnews.com, 03.03.2018). Türkiye'de yaşayan Müslümanların baskıya uğradığını ve Türkiye'nin batı ülkeleriyle işbirliği yaptığını öne süren örgüt Türkiye'yi düşman ilan etmiş ve birçok terör eylemi gerçekleştirmiştir (www.aljazeera.com.tr, 03.03.2018).

2014 yılında Türkiye'de eylemlerine başlayan terör örgütü ilk olarak Niğde'de güvenlik güçlerinin rutin uygulaması sırasında güvenlik güçleriyle çatışmaya girmiş ve 2 güvenlik görevlisinin şehit olmasına 1 sivilin de hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Aradan geçen 2 yıllık süreç içerisinde birçok eylem gerçekleştiren terör örgütü 28 Haziran 2016 tarihinde Atatürk Havalimanı'na saldırı düzenlemiştir (www.haberturk.com, 03.03.2018).

Atatürk Havalimanı'na düzenlenen terör saldırısının hemen ardından bir dizi önlemler alınmıştır. Saldırı sonrası ilk işlem güvenlik tedbirleri artırılarak havalimanı uçuşa kapatılmış, ardından da Bakırköy 3. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından yazılı ve görsel medya ile internet üzerinden faaliyet gösteren medyaya olaya ilişkin her tür haber, görüntü ve röportaja yayın yasağı getirilmiştir. Saldırı sonrası Başbakanlık'ta hemen kriz masası oluşturulmuş, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Genelkurmay Başkanı Beştepe'de bir araya gelerek konuya ilişkin toplantı gerçekleştirmiştir. Sosyal paylaşım sitesi Facebook ise gerçekleşen terör saldırısı sonrası kullanıcılarına "Güvende misin?"

Görünüşe göre İstanbul Atatürk Havalimanı'ndan etkilenen bölgedesin. Güvende olduğunu arkadaşlarına bildir" mesajını açarak saldırıdan etkilenenlerin durumu hakkında bilgilendirme yapmalarını istemiştir (www.nTV.com, 03.03.2018).

Atatürk Havalimanı Dış Hatlar Terminali'nde terör örgütü mensubuna üye 3 teröristin gerçekleştirmiş olduğu silahlı ve bombalı eylemde araların yabancı uyruklu vatandaşların da bulunduğu 46 kişi hayatını kaybederken 163 kişi de yaralanmıştır (www.aa.com, 03.03.2018).

3.10. Eleştirel Söylem Çözümlemesinden Elde Edilen Bulgular

Bu başlık altında van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeline göre elde edilen bulguların çözümlemesi gerçekleştirilmiştir. Makro ve mikro yapı olarak iki bölümden oluşan Dijk'in eleştirel söylem çözümleme modeline göre makro yapıda tematik ve şematik çözümleme, mikro yapıda ise sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve retorik çözümlenmeleri ele alınmıştır.

Çözümlenmeler gerçekleştirilirken araştırmaya dâhil edilen televizyon kanallarındaki ana haber bültenlerinde yer alan haberlerin içerikleri ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Bu haberlerin içerikleri van Dijk'in söylem modeli bağlamında detaylı bir şekilde örnekler verilerek çözümlenmiştir.

3.10.1. Makro Yapı

Haberin makro yapısı, tematik ve şematik çözümleme yöntemine göre incelenmiştir.

3.10.1.1 Tematik Çözümleme

Tematik çözümleme yapılırken haberde kullanılan başlıklar (kj), spot/haber girişleri (kam) ve görüntüler incelenmiştir.

3.10.1.1.1 Başlıklar (Kj)

Başlıklar incelenirken enformasyon eksiltimi, genelleme ve kurgulama yapıp yapılmadığına dikkat edilir. Ayrıca başlıkların haberin genel teması hakkında yeterli bilgi verip vermediği de incelenen unsurlar arasındadır. Aşağıda ise çalışma kapsamında incelenen iki televizyon kanalının ana haber bültenlerinde yer alan

Atatürk Hava Limanı'nda gerçekleştirilen terör saldırısına ilişkin haberlerin başlıkları tarihleri ve sırası ile birlikte sunulmaktadır.

29 Haziran 2016 tarihli ATV Ana Haber Bülteni

“YASTAYIZ...” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj1)

“HAVALİMANINDA TERÖR: 41 ŞEHİT” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj2)

“KANLI SALDIRI NASIL GERÇEKLEŞTİ?” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj3)

“ADIM ADIM TERÖR SALDIRISI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj4)

“İSTANBUL'DA KANLI SALDIRI:41 ŞEHİT” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj5)

“ATATÜRK HAVALİMANI...DÜN GECE...” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj6)

“VAHŞETİN AYRINTILARI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj7)

“3 CANLI BOMBA KENDİNİ PATLATTI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj8)

“SALDIRIDAN KIL PAYI KURTULANLAR” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj9)

“ÖNCE VALİ, ARDINDAN BAŞBAKAN GELDİ” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj10)

“SAATLERDE KİMSE DIŞARI ÇIKAMADI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj11)

“UÇUŞLAR 7 BUÇUK SAAT SONRA BAŞLADI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj12)

“MİLLİ YAS İLAN EDİLDİ” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj13)

“DAKİKA DAKİKA VAHŞET” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj14)

“NEREDEN GELDİLER, NASIL SALDIRDILAR?” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj15)

“İŞTE ADIM ADIM O VAHŞET” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj16)

“KANLI SALDIRI NASIL GERÇEKLEŞTİ” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj17)

“ATATÜRK HAVALİMANI... ŞU AN ...” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj18)

“ATATÜRK HAVALİMANI’NDA SON DURUM” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj19)

“HAVALİMANINDA TERÖR: 41 ŞEHİT” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj20)

“ADIM DIM TERÖR SALDIRISI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj21)

“SİRENLER “GECE BOYU” SUSMADI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj22)

“DEHŞETİN TANIKLARI KONUŞTU” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj23)

“BAŞBAKAN’DAN YARALILARA ZİYARET” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj24)

“HASTANELER YARALILARLA DOLDU TAŞTI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj25)

“41 CAN... 41 YÜREK BURKAN HİKAYE...” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj26)

“YARALILARIN SAĞLIK DURUMU NASIL?” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj27)

“KAÇ YARALININ SAĞLIK DURUMU KRİTİK?” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj28)

“YARALILARIN SON DURUMU” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj29)

“HAİN SALDIRININ KURBANLARI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj30)

“TERÖRÜN VURDUĞU HAYATLAR” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj31)

“10 GÜN SONRA EVLENECKTİ” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj32)

“SAVAŞTA KAZANAN YOK, KAYBDEN VAR” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj33)

“YER HOSTESİ GÜLŞEN DE TERÖR KURBANI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj34)

“NİŞANLANACAkti... OLMADI...” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj35)

“HAİN SALDIRININ TAKSİCİ KURBANLARI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj36)

“GÜVENDEYİZ DEDİ AMA ŞEHİT DÜŞTÜ” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj37)

“SALDIRI HAVA TRAFİĞİNİ DE KİLİTLEDİ” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj38)

“DOĞRUYSA, ÇOK VAHİM...” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj39)

“TAKSİCİLER FIRSATÇILIK MI YAPTI?” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj40)

“DÜNYA LİDERLERİ ERDOĞAN’I ARADI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj41)

“MECLİSTE “TERÖR” DAYANIŞMASI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj42)

“TERÖRE TÜM DÜNYA TEPKİ GÖSTERDİ” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj43)

29 Haziran 2016 tarihli Fox TV Ana Haber Bülteni

“ATATÜRK HAVALİMANI’NDA İŞİD TERÖRÜ:41 ÖLÜ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj1)

“HASTANELER KAN ARADI KIZILAY “İHTİYAÇ YOK” DEDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj2)

“HASTANELER YARALILARLA DOLDU” (29 Haziran Fox Ana Haber kj3)

“SALDIRI SONRASI HAVA TRAFİĞİ KİLİTLENDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj4)

“5 SAAT TEK BİR UÇAK İNİP KALKAMADI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj5)

“YOLCULAR KORKU İÇİNDEYDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj6)

“ÜNLÜ İSİMLER DE OLAYLARA TANIK OLDU” (29 Haziran Fox Ana Haber kj7)

“ARNAVUTLUK BAŞBAKANI DA HAVALİMANINDAYDI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj8)

“ADLİ TIP KURUMUNDA EN ACI LİSTE” (29 Haziran Fox Ana Haber kj9)

“ACININ MERKEZİ ADLİ TIP” (29 Haziran Fox Ana Haber kj10)

“KİMLİK TESPİTİ TAMAMLANDI MI?” (29 Haziran Fox Ana Haber kj11)

“41 YARALI YOĞUN BAKIMDA” (29 Haziran Fox Ana Haber kj12)

“41 OCAĞA ATEŞ DÜŞTÜ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj13)

“GÜVENDEYİM MESAJINDAN SONRA ÖLDÜ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj14)

“HAVALİMANINDA PARTONUNU BEKLİYORDU” (29 Haziran Fox Ana Haber kj15)

“3 TAKSİCİ DE CAN VERDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj16)

“10 GÜN SONRA EVLENECEKTİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj17)

“NİŞAN ŞARKISI “CENNETTE GÖZYAŞLARI”YDI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj18)

“TAKSİCİ VE OTELLER FIRSATÇILIK YAPTI İDDİASI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj19)

“SALDIRIDAN KURTULAN TURİSTLERİ KAZIKLADILAR MI?” (29 Haziran Fox Ana Haber kj20)

“BİR OTEL KAPILARINI BEDAVA AÇTI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj21)

“TAKSİCİLER ODASI: FIRSATÇILIK YAPAN ALÇAKTIR” (29 Haziran Fox Ana Haber kj22)

“TÜRKİYE’DEKİ HAVALİMANLARINDA ÇİFTE KONTROL VAR” (29 Haziran Fox Ana Haber kj23)

“ÇİFTE KONTROLÜN ÖNEMİ ORTAYA ÇIKTI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj24)

“HAVALİMANLARINDA GÜVENLİK ARTIRILDI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj25)

“ABD SALDIRIDAN ÖNCE YİNE UYARMIŞTI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj26)

“CIA’NIN İDDİASI: 30 İŞİD’Lİ TERÖRİST TÜRKİYE’YE GİRDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj27)

“NASA HEYETİNİN TÜRKİYE ZİYARETİ İPTAL EDİLMİŞTİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj28)

“GÜVENLİK GÜÇLERİ ALARM DÜZENİNDEYDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj29)

“DEVLETİN ZİRVESİ İFTAR SOFRASINDAYDI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj30)

“ACİL GÜVENLİK ZİRVESİ TOPLANDI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj31)

“ANKARA ALARMA GEÇTİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj32)

“BAŞBAKAN VE BAKANLAR GECE VAKTİ İSTANBUL’A GİTTİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj33)

“LİDERLERDEN KINAMA MESAJLARI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj34)

“MUHALEFET GÜVENLİK ZAFİYETİNİ SORGULADI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj35)

“VEKİLLER BİRBİRİNİ SUÇLADI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj36)

“TERÖR SALDIRISI MECLİS’İ GERDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj37)

“TAYYAR’DAN YAYIN YASAĞI MESAJI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj38)

“METİNER’DEN KILIÇDAROĞLU’NUN YOLDAŞLARI İMASI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj39)

“DÜNYA TERÖR SALDIRISINI LANETLEDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj40)

30 Haziran 2016 tarihli ATV Ana Haber Bülteni

“CAN KAYBI 44’E YÜKSELDİ” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj44)

“CANLI BOMBA YABANCI UYRUKLU” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj45)

“HAVALİMANLARI KALE GİBİ KORUNACAK” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj46)

“ATATÜK HAVALİMANI’NDA ANMA TÖRENİ” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj47)

“TERÖR KURBANLARINA VEDA” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj48)

“KAHRAMAN GÜMRÜKÇÜ HATAY’DA UĞURLANDI” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj49)

“ÖĞRENCİLERİ YALNIZ BIRAKMADI” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj50)

“DEHŞET GECENİN KAHRAMANLARI” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj51)

“3 SALDIRI...3 KAHRAMAN...” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj52)

“KAHRAMAN POLİS ATV HABER’E KONUŞTU” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj53”

30 Haziran 2016 tarihli Fox TV Ana Haber Bülteni

“İÇİŞLERİ BAKANI: TERÖRİSTLER YABANCI UYRUKLU” (30 Haziran Fox Ana Haber kj40)

“TERÖRİSTLER KİMLERLE BAĞLANTILI?” (29 Haziran Fox Ana Haber kj41)

“TAKSİCİ: KONUŞTUKLARI DİL YABANCIYDI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj42)

“3 CANLI BOMBA 7 DAKİKADA KENDİLERİNİ PATLATTI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj43)

“POLİS DAHA BÜYÜK FACİAYI ÖNLEDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj44)

“İŞTE POLİSİN CANLI BOMBA YAZIŞMALARI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj45)

“SICAKTA MONT GİYMELERİ POLİSLERİ ŞÜPHELENDİRDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj46)

“ÖZEL HAREKATÇILAR GÖREV BAŞINDA” (29 Haziran Fox Ana Haber kj47)

“İSTANBUL’DA İŞİD’E ŞAFAK BASKINI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj48)

“16 EV BASILDI, 13 İŞİD ŞÜPHELİSİ YAKALANDI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj49)

“ERDOĞAN: NE GÜNAHI VARDI O İNSANLARIN?” (29 Haziran Fox Ana Haber kj50)

“KILIÇDAROĞLU’NDAN YILDIRIM’A 11 İŞİD SORUSU” (29 Haziran Fox Ana Haber kj51)

“BAHÇELİ: BOMBALANMADIK YERİMİZ KALMADI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj52)

“MECLİS’TE İŞİD TARTIŞMASI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj53)

“PATLAMALAR ARAŞTIRILSIN TALEBİNE AK PARTİ’DEN RET” (29 Haziran Fox Ana Haber kj54)

“DÜNYA TÜRKİYE’NİN ACISINI PAYLAŞTI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj55)

1 Temmuz 2016 tarihli ATV Ana Haber Bülteni

“NİŞANLISINI KAYBETTİĞİ YERDE...” (1 Temmuz 2016 ATV Ana Haber kj54)

“KONSOLOSLARDAN ORTAK TEPKİ” (1 Temmuz 2016 ATV Ana Haber kj55)

“DÜNYADAN TÜRKİYE’YE TERÖR DESTEĞİ” (1 Temmuz 2016 ATV Ana Haber kj56)

1 Temmuz 2016 tarihli Fox TV Ana Haber Bülteni

“GERİDE HENÜZ DOĞMAMIŞ ÇOCUĞU KALDI” (1 Temmuz Fox Ana Haber kj56)

“25 YARALININ DURUMU AĞIR” (1 Temmuz Fox Ana Haber kj57)

“GÖZALTI SAYISI 24’E YÜKSELDİ” (1 Temmuz Fox Ana Haber kj58)

“YILDIRIM: MİLLETİMİZ RAHAT OLSUN” (1 Temmuz Fox Ana Haber kj59)

Yapılan inceleme sonucunda başlıklarda enformasyon eksiltimine gidildiği anlaşılmıştır. İncelemede zaman, mekân ve kim sorularının yanıtlarının anlaşılmadığı başlıklara rastlanmıştır. Örneğin;

“DOĞRUYSA, ÇOK VAHİM...” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj39)

“İŞTE ADIM ADIM O VAHŞET” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj16)

“3 CANLI BOMBA 7 DAKİKADA KENDİLERİNİ PATLATTI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj43)

Ayrıca canlı bombaların kendilerini patlattığı ifade edilen başlıkta hem zaman hem de mekân kavramlarına yer verilmemiş ve enformasyon eksiltimine gidildiği açıkça görülmüştür. Başlıkların genelinde enformasyon eksiltimine gidildiği gözlene de bazı başlıklardan haberin ana teması hakkında yeterli bilgiye ulaşıldığı da tespit edilmiştir. Haberlerin ana teması havalimanında terör saldırısı gerçekleşmesidir.

Örnek: “ATATÜRK HAVALİMANI’NDA IŞİD TERÖRÜ:41 ÖLÜ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj1)

“HAVALİMANINDA TERÖR: 41 ŞEHİT” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj2)

Haber başlıklarında genelleştirmeye gidildiği de gözlenmiştir. Örneğin;

“MECLİSTE “TERÖR” DAYANIŞMASI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj42)

“TERÖR SALDIRISI MECLİS’İ GERDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj37)

İfadelerinin kullanıldığı başlıklarda “terör” genelleştirilmiş, PKK ya da IŞİD/DEAŞ terörü olup olmadığı başlıkta açıkça verilmemiştir.

3.10.1.1.2. Spot/ Haber Girişleri (Kam)

Haber girişlerinde (kam) ne, nerede, neden, ne zaman ve kim tarafından gerçekleştirildi sorularının yanıtları aranmaktadır. Aynı zamanda başlıkta verilen ifadelerin Kam’da açıklanıp açıklanmadığı da bu bağlamda büyük önem taşımaktadır. İncelenen Kam’lar çerçevesinde her iki kanalın da haberin ana temasını açıklayıcı şekilde ortaya koyduğu tespit edilmiştir.

29 Haziran 2016 tarihli ATV Ana Haber Bülteni

“Acılıyız, yastayız. Sadece bu iki kelime dökülebiliyor dilimizden bu akşam. Çünkü terör örgütü terör peşimizi bırakmıyor bir türlü. Bir yanda PKK bir yanda DAESH terörü sırtımızdan bıçaklıyor sürekli sürekli, en savunmasız olanları en savunmasız anlarda yakalıyorlar. Aileleri, çocukları, kadınları; gençleri, Türkleri, yabancıları ayırmıyorlar. En çok zararı nasıl veririz diye hesaplayıp, en çok canı almak için basıyorlar düğmeye. Dün akşam da tam böyle oldu. Üç terörist planlanmış, kurgulanmış ve hatta denenmiş katliam planını uygulamaya soktu. Denenmiş diyoruz çünkü neredeyse aynısını 22 Mart’ta Brüksel Havalimanı’nda yaptılar. Brüksel’de 32 kişi ölmüştü. Dün akşam İstanbul’da tam 41 can aldılar. Elbette yayın yasakları var bunları gözeteceğiz, sorumlu yayıncılık sınırları içinde kalarak her türlü detayı anlatacağız sizlere. Fotoğraflarla anlatacağız. En çok merak edilen saldırının nasıl düzenlendiği tabii. Şimdi hemen başlayalım olayın nasıl olduğunu anlatmaya.”

“Atatürk Havalimanı’nı göreceksiniz, Atatürk Havalimanı’nın Dış Hatlar Terminali. İki katlı bir bina ve şu an üst katını görüyorsunuz burası yurtdışına çıkacak yolcuların havalimanına girdikleri üst kat kapısı. Alt katında ise dış hatlar geliş var orası da yurt dışından gelen yolcuların çıktıkları terminal binası ve akşamki saldırı da işte bu iki katta oldu. Nasıl oldu, hemen başlayalım anlatmaya. Teröristler bir taksiyle geldiler havalimanının gidiş katına, teröristlerden ikisi camlı üst geçidi kullanarak otoparka yöneldiler. Bir terörist onlardan ayrıldı ve C ya da B kapısı kullanarak içeri girdi. İçerde bir kontrol noktası var. Burada içeriye girenlerin üstü aranıyor ama o içeri girer girmez yanındaki Kalaşnikof’un tetiğine bastı ve üzerinde el bombaları da vardı. Kargaşadan yararlanarak normalde geçişin kolay olmadığı bölümden havalimanının içine girdi. Bir güvenlik görevlisi ona müdahalede bulundu. Teröristi ayağından vurdu, terörist yere düştü ama dedik ya belinde el bombaları vardı. Bu bombalardan birinin pimini çekti ve kendini patlattı. Birinci terörist burada öldü, peki diğer teröristlere ne oldu? Onlardan biri geliş katına gitti belli ki planları şuydu, aynı anda eylem yapmak. Ama yukarda ne olduysa yukardaki terörist biraz erken başladı eylemine. Ve geliş katına yönelen terörist yukardaki sesleri duydu ve yolcuların karşılandığı bölüme geldi. Bu bölüm genelde çok kalabalık oluyor. O terörist elindeki kalaşnikof ile etrafa

ateş açmaya başladı mermisi bitince tabancasını çıkarıp ateş etmeye devam etti. Ona da bir polis müdahale etti. O terörist de kendini patlattı. Ama bir terörist daha vardı. O da A kapısına yöneldi orada bir polisle karşılaştı. Polis kimlik sorduğunda polise ateş edip aşağı indi. Biraz önceki teröristin eylem yaptığı alana geldi. Oradaki insanlar patlamaların korkusuyla kaçışmaya başlamıştı tam o anda terörist üzerindeki bombayı patlattı ve en büyük zayıtı da burada verdik. Kanlı eylemin düzenlenme şekli özetle böyle. Kırk bir kişi hayatını kaybetti bu saldırıda. Belki daha büyük kayıplar verebilirdik ama güvenlik görevlilerinin müdahalesiyle en aza indirildi belki de. Ölenlerden 10'u yabancı uyruklu, 3'ü ise çifte vatandaş yani bu üç terörist hem Türk hem de başka ülke vatandaşlarını öldürdü ve yaraladı. Yaralı sayısı 239, bilanço çok ağır bu yüzden bir günlük yas ilan edildi bayraklar yarıya indi. Tabi başka ayrıntılar da var o ayrıntılar için dün akşama kanlı geceye dönelim.”

“Dün akşamki saldırının dakika dakika analizinde sıra. Arkadaşlarımız bugün Atatürk Havalimanı'na gitti, saldırının izlerini takip etti. Muhabirlerimiz tüm detayları araştırdılar, işte adım adım o saldırı.”

“Havalimanında hayat normale dönmeye çalışıyor. Güvenlik önlemleri hariç. Aslında uçuşlarda bir problem kalmadı. Hastanelerde ise hala kırmızı alarm var sirenler dün gece saldırı haberi geldiği anda çalmaya başladı. Havalimanında 200'ün üzerinde yaralı vardı. Ambulanslar gibi taksi ve sivil araçlar da saatlerce hastanelere yaralı taşıdı.”

“Dile kolay tam 41 can, 41 ayrı hayat. Hepsinin gelecek planları, sevdikleri, sevenleri vardı. Yaşam hakları ellerinden alındı bu hain saldırıyla. Aralarında dünya evine girmeye hazırlananlar da vardı, diğerleri için bedenini siper eden de. Ölenlerin kimlikleri belli olmaya başladığında her birinin ateşi ayrı bir eve düştü elbette. Ama acı sadece düştüğü yeri yakmakla kalmıyor, onlarla birlikte hepimiz ağlıyoruz Türkiye ağlıyor. Bu saldırılar devam ediyor. Bu konuda yapılacak elbette çok şey var. Konuşmak yerine birlik olmanın zamanı elbette. Dedik ya Türkiye ağlıyor diye ama yapılması gereken şey dimdik durmak ve onlara istediklerini vermemek, yapılması gereken şey bu.”

“Felaket gecesine ait bir başka önemli not daha var. İstanbul’u ayağa kaldıran saldırı hava trafiğini de tam anlamıyla felç etti. Çünkü saldırı gerçekleştiği sırada iniş yapmaya hazırlanan uçaklar vardı. Bir süre sonra yakıtı az olanların inişine izin verildi. Diğer uçaklarsa farklı havalimanlarına yönlendirildi ama yolcular uzun bir süre uçakların içinde bekledi.”

“Terör saldırısının ardından Atatürk Havalimanı’nın etrafında çok büyük bir yolcu kalabalığı da oldu. Uçaklardan inip evlerine gitmek için liman dışına çıkan yolcular saatlerce taksi bekledi çünkü yollar kapanmıştı. Ancak bu noktada korkunç bir iddia dillerindi, aslında bu iddiayı ben dillendirmekte zorlanıyorum. Bazı taksicilerin o saatte havalimanından ayrılmak isteyen yolculardan astronomik rakamlar istediği iddiası var. Tekrar ediyorum bu bir iddiadır ama biz bunu haberleştirmek zorundayız. Çıkan haberler taksiciler arasında elbette rahatsızlık yarattı. Taksici esnafı aralarındaki bazı kişiler yüzünden tüm camianın lekelenmesinden endişe duyuyor, haklı olarak.”

“İstanbul saldırısının ardından dünya liderleri de Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı aradı tabi üzüntülerini dile getirdiler. Erdoğan’ı arayan son isim Barack Obama.”

“Amerika kınadı, Avrupa lanetledi, Rusya dayanışma mesajı verdi, Papa kurbanlar için dua etti... Bunların hepsi her terör saldırıdan sonra yaşadığımız şeylerden biri. Bu saldırıdan sonra da böyle oldu dünya liderleri insan olmanın gereğini yetirdiler ama bunlardan daha önemlisi halkların dayanışması. Sosyal medyada İstanbul’a Türkiye’ye destek mesajları vardı. Moskova’daki Türk Elçiliği önüne Ruslar karanfil bıraktı.”

29 Haziran 2016 tarihli Fox TV Ana Haber Bülteni

“Hiçbir zaman amacına ulaşamayacak olan terör Türkiye’yi bir kez daha yasa boğdu. Uzun süredir Türkiye’nin huzurunu ve birliğini bozmaya çalışan ama başaramayan IŞİD terörü dün gece İstanbul’da çıktı ortaya. IŞİD üyesi üç terörist Atatürk Havalimanı’nda korkunç bir katliam gerçekleştirdi. Eli kanlı alçaklar çocuk, kadın, genç, yaşlı demeden sivillere rast gele ateş açtı. Sonra da üzerlerindeki bombaları patlattılar. Saldırıda kırk bir kişi hayatını kaybetti”

“İstanbul Atatürk Havalimanı dünyanın en büyük havalimanlarından biri. Alan saldırının hemen sonrasında uçakların iniş ve kalkışına kapatıldı. O sırada havada onlarca uçak vardı, büyük kargaşa yaşandı. Olup bitenleri aralarında tanınmış kişilerin de bulunduğu yolcular anlattı.”

“Yakınlarından haber alamayan aileler sabaha kadar hastane hastane dolaştı. Hastanelerde aradığını bulamayanlar bu kez adli tıp merkezine yöneldi. İsimler okundukça da endişeler yerini acıya bıraktı.”

“Terör 41 canı sevdiklerinden koparıp aldı. Her birinin ardında dramatik hikayeler kaldı.”

“Havalimanı saldırısında hayatını kaybeden yer hizmetleri görevlilerinden biri de Yusuf Haznedaroğlu idi. 36 yaşındaki Haznedaroğlu 10 gün sonra evlenecekti. Ama terör bu mutluluğu ona çok gördü.”

“Havalimanındaki hain saldırıdan kurtulanlar dışarı çıktıklarında bir an önce ev ve otellerine gitmek istediler ancak bu anlarda başka bir ayıp yaşandı. İddiaya göre bazı taksiciler ve oteller fahiş fiyatlar istedi.”

“3 ay önce benzer bir saldırı Brüksel Havalimanı’nda yaşanmıştı. İki saldırı arasında benzerlikler olduğu kadar güvenlik önlemleri açısından çok önemli farklılıklar var.”

“Bazı ülkeler bir süredir Türkiye’deki vatandaşlarını terör saldırıları konusunda uyarıyordu. Benzer uyarı Amerika Birleşik Devletleri’nden saatler önce gelmişti. CIA ayrıca 30 IŞİD militanının Türkiye’ye yollandığını da öne sürdü.”

“Terör saldırısı Ankara’yı kırmızı alarma geçirdi. Devletin zirvesi o dakikalarda sarayda iftar sofrasındaydı. Masadan kalktılar acil güvenlik zirvesinde bir araya geldiler. Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı Akar gelişmeleri sıcağı sıcağına birlikte takip etti.”

“Liderlerden teröre lanet sesleri yükseldi ama yardımcıları, sözcüleri üst üste yaşanan terör saldırılarını güvenlik zafiyetini sorguladı. Muhalefet sorumlu arıyor, istifa bekliyor.”

“Havalimanını kana bulayan hain terör saldırısı mecliste anında yankı buldu ama vekiller birbirleriyle tartışmaktan terör için ortak ses olamadı. Tüm partiler birbirini suçladı, mecliste tansiyon yükseldi.”

“Meclis dışında da tansiyonu yükselten cümleler vardı. Ak Partili Şamil Tayyar yayın yasağını eleştirenlere, bir gün kendileri de benzer terör eylemlerinde can verirler yakınları yayın yasağını anlar dedi. Ak Partili Mehmet Metiner ise saldırıyı PKK’ya bağladıktan sonra Kılıçdaroğlu’na hendek arkadaşları ifadesini kullandı. CHP’den çok sert yanıt geldi.”

“Ankara önceki terör saldırılarında dünyadan yeterli tepkiyi alamadığı için sitemkardı. İstanbul havalimanı saldırısından sonra tablo bu kez çok farklıydı. Türkiye’ye başsağlığı, destek, teröre tepki mesajları birbirini kovaladı. En dikkat çekenleri ise Rusya ve İran’la Mısır’ın mesajları oldu.”

30 Haziran 2016 tarihli ATV Ana Haber Bülteni

“Önceki gün Atatürk Havalimanı’nda düzenlenen silahlı ve bombalı saldırının bilançosu gittikçe ağırlaşıyor. Hayatını kaybedenlerin sayısı 44’e yükseldi ne yazık ki. Soruşturmayla ilgili de İçişleri Bakanı Efkân Ala konuştu bilgi verdi. 4’ü yabancı 13 kişinin gözaltına alındığını vurguladı. 3 canlı bombadan birininse yabancı uyruklu olduğunu açıkladı. Şimdilik tespit edilen bu dedi.”

“Bu terör saldırısı 44 cana mal oldu. O gece aslında durum çok daha ağır olabilirdi. 2’si polis 3 havalimanı görevlisi, aslında şöyle demek lazım 3 cesur yürek buna izin vermedi. Planlarını değiştirtti o hainlere. Havalimanında bulunan onlarca kişinin hayatını kurtarmış oldular, işte o kahramanlar.”

“İşte aktardığımız o kahraman polislerden biri şu an tedavi altında. Ve bugün ATV habere konuştu. Ama adını ve yüzünü gizleyerek aktarıyoruz onu.”

30 Haziran 2016 tarihli Fox TV Ana Haber Bülteni

“Havalimanındaki 44 kişinin can verdiği saldırıyla ilgili önemli bilgilere ulaşıldı. 400’e yakın kamera görüntüsü incelendi. Teröristlerin katliamı nasıl gerçekleştirdikleri belirlendi. İçişleri Bakanı Efkân Ala ölen 3 teröristin de yabancı uyruklu olduğunu açıkladı.

“3 terörist 3 bombayı 7 dakika içinde patlattı. Ayrıntıları Başbakan Binali Yıldırım anlattı. Demek ki havalimanındaki fiziki kontrol yeterli değil dedi. Saldırganlardan birini vurarak daha büyük bir faciyanın önüne geçen polis o anları, ilk atışmada vurduğum pimi çektiğini görünce uzaklaştım diye anlattı.”

“Teröristlerin planı daha bir katliamdı ama polislerin dikkatini bir nokta çekti. Sıcak havada üstlerine giydikleri mont... İşte saldırı öncesi polislerin mesaj trafiği.”

“Katliamın ardından Atatürk Havalimanı’ndaki güvenlik anlayışı da değişiyor. Terminalde bugünden itibaren özel harekât polisleri de göreve başladı. Canlı bombaların tespiti açısından da teknoloji devreye girecek.”

“Kanlı baskının ardından güvenlik güçleri büyük bir operasyon başlattı. İstanbul’da çok sayıda adrese baskınlar düzenlendi. Asker de Suriye sınırında 1’i canlı bomba 2 IŞİD’li teröristi öldürdü.”

“Cumhurbaşkanı Erdoğan saray personeliyle iftar yaptı. Son dönemdeki en uzun konuşmasında en önemli başlığı terördü. İstanbul Atatürk Havalimanı’ndaki kanlı saldırıyı gerçekleştiren IŞİD’li teröristler için “Hem kendini patlatıyorsun hem de insanları öldürüyorsun, yeriniz cehennem” dedi.

“Havalimanındaki saldırı için CHP lideri Kılıçdaroğlu, Başbakan’dan yanıtlamasını istediği 11 dikkat çeken soru sordu. “IŞİD kimin döneminde palazlandı?” O sorulardan biriydi. Selahaddin Demirtaş “IŞİD içerden destekleniyor” dedi. Bahçeli’nin ise “patlamadık yerimiz kalmadı, terör korkunç boyutta” sözleri dikkat çekti.”

“Terör saldırısının Ankara’da Meclis’te dünden bugüne yankısı çok sert oldu. 3 muhalefet partisi araştırma komisyonu istedi, ancak Ak Parti “Evet” demedi. Muhalefet İçişleri Bakanı Efkân Ala’nın istifasını istedi. HDP gen soru verdi. Tansiyon yüksek seyretti.”

“Dünyanın pek çok bölgesinde Türk halkının acısını paylaşmak adına ışık gösterisi ve saygı duruşu yapıldı.”

1 Temmuz 2016 tarihli ATV Ana Haber Bülteni

“44 kişinin hayatını kaybettiği terör eylemini düzenleyen 3 saldırgandan 2sinin kimliği belirlendi. Her ikisi de Rus pasaportu taşıyor. Havalimanındaysa anma töreni vardı bugün. Hayatını kaybedenler anısına karanfiller bırakıldı. Düğününe bir hafta kala şehit olan Yusuf Haznedaroğlu’nun nişanlısı da oradaydı. Yaşadığı o büyük acıyı ATV habere anlattı.”

“İstanbul saldırısının ardından uluslararası kamuoyundan Türkiye’ye destek mesajları gelmeye devam ediyor. İngiliz Rock Topluluğu Coldplay dün akşamki Berlin konserinde Everglow şarkısını Türk halkına ithaf etti. Ve Türkçe bir mesaj verdi.”

1 Temmuz 2016 tarihli Fox TV Ana Haber Bülteni

“Atatürk Havalimanı’ndaki alçak saldırıda can veren 3 kişi daha memleketlerinde toprağa verildi. Cenaze törenlerinde acının tarifi yoktu. Hastanelerde tedavi gören yaralılardan 25’inin durumuysa ciddiyetini koruyor.”

“Atatürk Havalimanı’ndaki katliamla ilgili 11 kişi daha gözaltına alındı. Polis her türlü delili titizlikle inceliyor. Kanlı saldırının faillerinin bağlı olduğu terör örgütünü ise Cumhurbaşkanı açıkladı.”

Haber girişleri (kam) incelenmiş ve şu sonuçlara varılmıştır: ATV ve FOX TV ana haber bültenlerinde haberin teması “havalimanında terör saldırısı” olarak kurgulanmış ve bu kurgu çerçevesinde kamlar oluşturulmuştur. Bu bağlamda kamlar ne, nerede, ne zaman, kim tarafından ve neden sorularına yanıt vermekte ve olay en

ince ayrıntılarına kadar anlatılmaktadır. İki kanalda da olay ayrıntılı şekilde anlatılmış olsa da ATV olayı daha ayrıntılı şemalarla ve ifadelerle kamuoyuna sunmuştur. Örneğin ATV ana haberde geçen kam olayın en ince ayrıntısına kadar kim tarafın, ne zaman, nerede ve nasıl gerçekleştiğine dair bir anlatımla kurgulanmıştır.

“Atatürk Havalimanı’nı göreceksiniz, Atatürk Havalimanı’nın Dış Hatlar Terminali. İki katlı bir bina ve şu an üst katını görüyorsunuz burası yurtdışına çıkacak yolcuların havalimanına girdikleri üst kat kapısı. Alt katında ise dış hatlar geliş var orası da yurt dışından gelen yolcuların çıktıkları terminal binası ve akşamki saldırı da işte bu iki katta oldu. Nasıl oldu, hemen başlayalım anlatmaya. Teröristler bir taksiyle geldiler havalimanının gidiş katına, teröristlerden ikisi camlı üst geçidi kullanarak otoparka yöneldiler. Bir terörist onlardan ayrıldı ve C ya da B kapısı kullanarak içeri girdi. İçerde bir kontrol noktası var. Burada içeriye girenlerin üstü aranıyor ama o içeri girer girmez yanındaki Kalaşnikof ’un tetiğine bastı ve üzerinde el bombaları da vardı. Kargaşadan yararlanarak normalde geçişin kolay olmadığı bölümden havalimanının içine girdi. Bir güvenlik görevlisi ona müdahalede bulundu. Teröristi ayağından vurdu, terörist yere düştü ama dedik ya belinde el bombaları vardı. Bu bombalardan birinin pimini çekti ve kendini patlattı. Birinci terörist burada öldü, peki diğer teröristlere ne oldu? Onlardan biri geliş katına gitti belli ki planları şuydu, aynı anda eylem yapmak. Ama yukarda ne olduysa yukardaki terörist biraz erken başladı eylemine. Ve geliş katına yönelen terörist yukardaki sesleri duydu ve yolcuların karşılandığı bölüme geldi. Bu bölüm genelde çok kalabalık oluyor. O terörist elindeki kalaşnikof ile etrafa ateş açmaya başladı mermisi bitince tabancasını çıkarıp ateş etmeye devam etti. Ona da bir polis müdahale etti. O terörist de kendini patlattı. Ama bir terörist daha vardı. O da A kapısına yöneldi orada bir polisle karşılaştı. Polis kimlik sorduğunda polise ateş edip aşağı indi. Biraz önceki teröristin eylem yaptığı alana geldi. Oradaki insanlar patlamaların korkusuyla kaçışmaya başlamıştı tam o anda terörist üzerindeki bombayı patlattı ve en büyük zayıyatı da burada verdik. Kanlı eylemin düzenlenme şekli özetle böyle. Kırk bir kişi hayatını kaybetti bu saldırıda. Belki daha büyük kayıplar verebilirdik ama güvenlik görevlilerinin müdahalesiyle en aza indirildi belki de. Ölenlerden 10’u yabancı uyruklu, 3’ü ise çifte vatandaş yani bu üç terörist hem Türk hem de başka ülke vatandaşlarını öldürdü ve yaraladı. Yaralı sayısı 239, bilanço çok

ağır bu yüzden bir günlük yas ilan edildi bayraklar yarıya indi. Tabi başka ayrıntılar da var o ayrıntılar için dün akşama kanlı geceye dönelim.”

ATV ana haberde terör saldırısı nedeniyle verilen can kayıpları, olay sonrası yaşananlar ve alınan güvenlik önlemleri de kamda enformasyon eksiltimi yapılmadan yer bulmuştur.

“Dile kolay tam 41 can, 41 ayrı hayat. Hepsinin gelecek planları, sevdikleri, sevenleri vardı. Yaşam hakları ellerinden alındı bu hain saldırıyla. Aralarında dünya evine girmeye hazırlananlar da vardı, diğerleri için bedenini siper eden de. Ölenlerin kimlikleri belli olmaya başladığında her birinin ateşi ayrı bir eve düştü elbette. Ama acı sadece düştüğü yeri yakmakla kalmıyor, onlarla birlikte hepimiz ağlıyoruz Türkiye ağlıyor. Bu saldırılar devam ediyor. Bu konuda yapılacak elbette çok şey var. Konuşmak yerine birlik olmanın zamanı elbette. Dedik ya Türkiye ağlıyor diye ama yapılması gereken şey dimdik durmak ve onlara istediklerini vermemek, yapılması gereken şey bu.”

“Bu terör saldırısı 44 cana mal oldu. O gece aslında durum çok daha ağır olabilirdi. 2’si polis 3 havalimanı görevlisi, aslında şöyle demek lazım 3 cesur yürek buna izin vermedi. Planlarını değiştirtti o hainlere. Havalimanında bulunan onlarca kişinin hayatını kurtarmış oldular, işte o kahramanlar.”

“Havalimanında hayat normale dönmeye çalışıyor. Güvenlik önlemleri hariç. Aslında uçuşlarda bir problem kalmadı. Hastanelerde ise hala kırmızı alarm var sirenler dün gece saldırı haberi geldiği anda çalmaya başladı. Havalimanında 200’ün üzerinde yaralı vardı. Ambulanslar gibi taksi ve sivil araçlar da saatlerce hastanelere yaralı taşıdı.”

“44 kişinin hayatını kaybettiği terör eylemini düzenleyen 3 saldırgandan 2sinin kimliği belirlendi. Her ikisi de Rus pasaportu taşıyor. Havalimanındaysa anma töreni vardı bugün. Hayatını kaybedenler anısına karanfiller bırakıldı. Düğününe bir hafta kala şehit olan Yusuf Haznedaroğlu’nun nişanlısı da oradaydı. Yaşadığı o büyük acıyı ATV habere anlattı.”

Fox ana haberde ise yine olay ana temayı açıklar niteliktedir ancak ayrıntılara fazla yer verilmemiştir. Olayın kim tarafından, nerede ve ne zaman gerçekleştirildiği verilmiş ancak nasıl gerçekleştirildiğine dair ayrıntılı bilgiler sunulmamıştır.

“Hiçbir zaman amacına ulaşamayacak olan terör Türkiye’yi bir kez daha yasa boğdu. Uzun süredir Türkiye’nin huzurunu ve birliğini bozmaya çalışan ama başaramayan IŞİD terörü dün gece İstanbul’da çıktı ortaya. IŞİD üyesi üç terörist Atatürk Havalimanı’nda korkunç bir katliam gerçekleştirdi. Eli kanlı alçaklar çocuk, kadın, genç, yaşlı demeden sivillere rast gele ateş açtı. Sonra da üzerlerindeki bombaları patlattılar. Saldırıda kırk bir kişi hayatını kaybetti”

Fox ana haber bülteninde olay anında ve sonrasında yaşananlar, güvenlik önlemleri de kamda yer alan bilgiler arasındadır.

“Terör 41 canı sevdiklerinden koparıp aldı. Her birinin ardında dramatik hikayeler kaldı.”

“Kanlı baskının ardından güvenlik güçleri büyük bir operasyon başlattı. İstanbul’da çok sayıda adrese baskınlar düzenlendi. Asker de Suriye sınırında 1’i canlı bomba 2 IŞİD’li teröristi öldürdü.”

“Katliamın ardından Atatürk Havalimanı’ndaki güvenlik anlayışı da değişiyor. Terminalde bugünden itibaren özel harekât polisleri de göreve başladı. Canlı bombaların tespiti açısından da teknoloji devreye girecek.”

“Atatürk Havalimanı’ndaki alçak saldırıda can veren 3 kişi daha memleketlerinde toprağa verildi. Cenaze törenlerinde acının tarifi yoktu. Hastanelerde tedavi gören yaralılarından 25’inin durumuysa ciddiyetini koruyor.”

3.10.1.1.3. Görüntüler

Görüntüler makro yapı içindeki tematik çözümlemede dikkat edilmesi gereken unsurlardandır. İnceleme yapılan iki televizyon kanalının ana haber bültenlerinde, görüntüler ana olayın temasına uygun nitelikte seçilmiştir. Olay yeri ve olay sonrası yaşananların yer aldığı görüntüler, ambulans görüntüleri, hastane ve adli tıp önünde

bekleyiş görüntüleri ve Cumhurbaşkanı, Başbakan ile İçişleri Bakanı'nın açıklama yaptığı görüntüler kullanılmış haberin retoriği bu şekilde desteklenmiştir.

3.10.1.2. Şematik Çözümleme

Şematik yapı incelemesi yapılırken haberde yer alan Durum (ana olayın sunumu, sonuçlar, ardalın ve bağlam bilgisi) ve Yorum (haber kaynakları, olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar) unsurları ele alınmıştır.

3.10.1.2.1. Durum (Ana olayın sunumu, sonuçlar, ardalın ve bağlam bilgisi)

Bu bölümde haber metinleri ana olayın sunumu, sonuçlar, ardalın ve bağlam bilgisi dikkate alınarak incelenmektedir.

3.10.1.2.1.1. Ana Olayın Sunumu ve Sonuçlar

Ana olayın sunumu dikkate alındığında haber girişine yani Kam'a bakılır. Kam'da ana olay tüm ayrıntılarıyla izleyiciye sunulmuştur. Ana olay 3 DAEŞ'li teröristin Atatürk Havalimanı'na saldırıda bulunması ve olay anında 41 vatandaşın hayatını kaybetmesi olarak haberde yer almıştır. Hayatını kaybedenlerin sayısı 30 Haziran 2016'da 44'e yükselmiş ve bu durum da yine kamalarda ana olayla birlikte izleyiciye sunulmuştur.

(Fox TV ana haber kamlarından)

“Hiçbir zaman amacına ulaşamayacak olan terör Türkiye'yi bir kez daha yasa boğdu. Uzun süredir Türkiye'nin huzurunu ve birliğini bozmaya çalışan ama başaramayan IŞİD terörü dün gece İstanbul'da çıktı ortaya. IŞİD üyesi üç terörist Atatürk Havalimanı'nda korkunç bir katliam gerçekleştirdi. Eli kanlı alçaklar çocuk, kadın, genç, yaşlı demeden sivillere rast gele ateş açtı. Sonra da üzerlerindeki bombaları patlattılar. Saldırıda 41 kişi hayatını kaybetti”

“Havalimanındaki 44 kişinin can verdiği saldırıyla ilgili önemli bilgilere ulaşıldı. 400'e yakın kamera görüntüsü incelendi. Teröristlerin katliamı nasıl gerçekleştirdikleri belirlendi. İçişleri Bakanı Efkân Ala ölen 3 teröristin de yabancı uyruklu olduğunu açıkladı...”

(ATV ana haber kamlarından)

“Acılıyız, yastayız. Sadece bu iki kelime dökülebiliyor dilimizden bu akşam. Çünkü terör örgütü terör peşimizi bırakmıyor bir türlü. Bir yanda PKK bir yanda DAESH terörü sırtımızdan bıçaklıyor sürekli sürekli, en savunmasız olanları en savunmasız anlarda yakalıyorlar. Aileleri, çocukları, kadınları; gençleri, Türkleri, yabancıları ayırmıyorlar. En çok zararı nasıl veririz diye hesaplayıp, en çok canı almak için basıyorlar düğmeye. Dün akşam da tam böyle oldu. Üç terörist planlanmış, kurgulanmış ve hatta denenmiş katliam planını uygulamaya soktu. Denenmiş diyoruz çünkü neredeyse aynısını 22 Mart’ta Brüksel Havalimanı’nda yaptılar. Brüksel’de 32 kişi ölmüştü. Dün akşam İstanbul’da tam 41 can aldılar...”

“...Atatürk Havalimanı’nın Dış Hatlar Terminali. İki katlı bir bina ve şu an üst katını görüyorsunuz burası yurtdışına çıkacak yolcuların havalimanına girdikleri üst kat kapısı. Alt katında ise dış hatlar geliş var orası da yurt dışından gelen yolcuların çıktıkları terminal binası ve akşamki saldırı da işte bu iki katta oldu. Nasıl oldu, hemen başlayalım anlatmaya. Teröristler bir taksiyle geldiler havalimanının gidiş katına, teröristlerden ikisi camlı üst geçidi kullanarak otoparka yöneldiler. Bir terörist onlardan ayrıldı ve C ya da B kapısı kullanarak içeri girdi. İçerde bir kontrol noktası var. Burada içeriye girenlerin üstü aranıyor ama o içeri girer girmez yanındaki Kalaşnikof’un tetiğine bastı ve üzerinde el bombaları da vardı. Kargaşadan yararlanarak normalde geçişin kolay olmadığı bölümden havalimanının içine girdi. Bir güvenlik görevlisi ona müdahalede bulundu. Teröristi ayağından vurdu, terörist yere düştü ama dedik ya belinde el bombaları vardı. Bu bombalardan birinin pimini çekti ve kendini patlattı. Birinci terörist burada öldü, peki diğer teröristlere ne oldu? Onlardan biri geliş katına gitti belli ki planları şuydu, aynı anda eylem yapmak. Ama yukarda ne olduysa yukardaki terörist biraz erken başladı eylemine. Ve geliş katına yönelen terörist yukardaki sesleri duydu ve yolcuların karşılandığı bölüme geldi. Bu bölüm genelde çok kalabalık oluyor. O terörist elindeki kalaşnikof ile etrafa ateş açmaya başladı mermisi bitince tabancasını çıkarıp ateş etmeye devam etti. Ona da bir polis müdahale etti. O terörist de kendini patlattı. Ama bir terörist daha vardı. O da A kapısına yöneldi orada bir polisle karşılaştı. Polis kimlik sorduğunda polise ateş edip

aşağı indi. Biraz önceki teröristin eylem yaptığı alana geldi. Oradaki insanlar patlamaların korkusuyla kaçılmaya başlamıştı tam o anda terörist üzerindeki bombayı patlattı ve en büyük zayıtı da burada verdik. Kanlı eylemin düzenlenme şekli özette böyle. Kırk bir kişiyi hayatını kaybetti bu saldırıda...”

“Önceki gün Atatürk Havalimanı’nda düzenlenen silahlı ve bombalı saldırının bilançosu gittikçe ağırlaşıyor. Hayatını kaybedenlerin sayısı 44’e yükseldi ne yazık ki. Soruşturmayla ilgili de İçişleri Bakanı Efkân Ala konuştu bilgi verdi. 4’ü yabancı 13 kişinin gözaltına alındığını vurguladı. 3 canlı bombadan birininse yabancı uyruklu olduğunu açıkladı. Şimdilik tespit edilen bu dedi.”

Van Dijk’a göre bir olayın haber değeri taşıyıp taşıyımaması o olayın sonucuna bağlıdır. Burada olay büyük bir terör saldırısı için, 44 can kaybına ve onlarca kişinin yaralanmasına neden olduğu için, yetkilileri ve güvenlik güçlerini alarm duruma geçirdiği için haber değeri taşımaktadır.

3.10.1.2.1.2. Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Ardalan ve Bağlam bilgisine bakıldığında spikerlerin olaya ilişkin sözleri dikkat çekmektedir. Kam’da terör örgütlerinin ülkemize zarar vermek için uzun zamandır bu saldırıları düzenlediğine değinilmiş belli bir ölçüde ardalan bilgisi sunulmuştur. Bu saldırının 22 Mart’ta Brüksel Havalimanı’nda gerçekleşen saldırının neredeyse aynı olduğu ifade edilmekte ve olaylar arasındaki benzerlik izleyiciye bağlam çerçevesi içinde hatırlatılmaktadır.

(Fox TV ana haber kamlarından)

“Hiçbir zaman amacına ulaşamayacak olan terör Türkiye’yi bir kez daha yasa boğdu. Uzun süredir Türkiye’nin huzurunu ve birliğini bozmaya çalışan ama başaramayan IŞİD terörü dün gece İstanbul’da çıktı ortaya. IŞİD üyesi üç terörist Atatürk Havalimanı’nda korkunç bir katliam gerçekleştirdi. Eli kanlı alçaklar çocuk, kadın, genç, yaşlı demeden sivillere rast gele ateş açtı. Sonra da üzerlerindeki bombaları patlattılar. Saldırıda kırk bir kişiyi hayatını kaybetti”

“3 ay önce benzer bir saldırı Brüksel Havalimanı’nda yaşanmıştı. İki saldırı arasında benzerlikler olduğu kadar güvenlik önlemleri açısından çok önemli farklılıklar var.”

(ATV ana haber kamplarından)

“Acılıyız, yastayız. Sadece bu iki kelime dökülebiliyor dilimizden bu akşam. Çünkü terör örgütü terör peşimizi bırakmıyor bir türlü. Bir yanda PKK bir yanda DAESH terörü sırtımızdan bıçaklıyor sürekli sürekli, en savunmasız olanları en savunmasız anlarda yakalıyorlar. Aileleri, çocukları, kadınları; gençleri, Türkleri, yabancıları ayırmıyorlar. En çok zararı nasıl veririz diye hesaplayıp, en çok canı almak için basıyorlar düğmeye. Dün akşam da tam böyle oldu. Üç terörist planlanmış, kurgulanmış ve hatta denenmiş katliam planını uygulama soktu. Denenmiş diyoruz çünkü neredeyse aynısını 22 Mart’ta Brüksel Havalimanı’nda yaptılar. Brüksel’de 32 kişi ölmüştü. Dün akşam İstanbul’da tam 41 can aldılar...)

3.10.1.2.2. Yorum (Haber kaynakları ve olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar)

Haber kaynağı olarak iki televizyon kanalı da kendi muhabirlerini kullanmıştır. Olay taraflarından olan teröristler olay yerinde hayatını kaybettiği için ifadeleri alınamamış sadece olaya tanık olan yolcu ve yolcu yakınlarının, havalimanı çalışanlarının yakınlarının ve havalimanı önünde görev alan taksicilerin yorumlarına yer verilmiştir.

“ÜNLÜ İSİMLER DE OLAYLARA TANIK OLDU” (29 Haziran Fox Ana Haber kj7)

“TAKSİCİ: KONUŞTUKLARI DİL YABANCIYDI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj42)

Abdürrahim Albayrak: “THY personeli yaralanmıştı onu arabaya aldım sonrasını zaten hatırlamıyorum gözlerim karardı...”

Hayatını kaybeden yolcu kontrol memurunun yakını: “Vardiyası bitmiş servise giderken patlama gerçekleşmiş. Önce silahlarla etrafı taramışlar sonra canlı bomba kendini patlatmış o da o anda hayatını kaybetmiş.”

“DEHŞETİN TANIKLARI KONUŞTU” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj23)

Olay sırasında uçakta bulunan vatandaş: “Bombalı saldırı oldu dışarı çıkmanız yasak deyip inmemize izin vermediler.”

Olayda yaralanan vatandaşın yakını: “Kardeşim şu anda hastanede yatıyor olayın haberini kızımdan aldım, bekliyoruz şimdilik.”

3.10.2. Mikro Yapı

Haberin mikro yapısı sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve haber retoriği unsurları dikkate alınarak çözümlenmiştir.

3.10.2.1. Sentaktik Çözümleme

Haberin sentaktik çözümlemesi yapılırken cümle yapılarının basit ya da karmaşık ve aktif ya da pasif olup olmadığına bakılmıştır.

Kam ve perforede kullanılan cümleler genelde basit ve etken yani aktif yapıdadır. Bu durum gözler önüne seriyor ki olay tarafsız olarak olduğu gibi izleyiciye aktarılmıştır. (geldi, ateş etti, patlattı vb.)

“3 CANLI BOMBA KENDİNİ PATLATTI” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj8)

“3 CANLI BOMBA 7 DAKİKADA KENDİLERİNİ PATLATTI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj43)

3.10.2.2. Bölgesel Uyum

Haberde bölgesel uyum etkisine bakılırken nedensel, işlevsel ve referansal ilişki unsurlarına dikkat çekilmiştir. İncelenen televizyon kanallarının haber metinlerinde ise büyük oranda nedensel ve işlevsel ilişki kullanıldığı görülmüştür.

Nedensel ilişkiye bakıldığında olay yaşanmasına sebep olarak terör örgütlerinin ülkemize zarar vermek amacıyla bu eylemi gerçekleştirdiği ifade edilmiştir.

(ATV ana haber kamlarından)

“...terör peşimizi bırakmıyor bir türlü. Bir yanda PKK bir yanda DAESH terörü sırtımızdan bıçaklıyor sürekli sürekli, en savunmasız olanları en savunmasız anlarda yakalıyorlar. Aileleri, çocukları, kadınları; gençleri, Türkleri, yabancıları ayırmıyorlar. En çok zararı nasıl veririz diye hesaplayıp, en çok canı almak için basıyorlar düğmeye...”

(Fox TV ana haber kamlarından)

“...uzun süredir Türkiye'nin huzurunu ve birliğini bozmaya çalışan ama başaramayan IŞİD terörü dün gece İstanbul'da çıktı ortaya...”

İşlevsel ilişki göz önüne alındığında ise başta verilen cümle kendinden sonra gelen cümlelerde desteklenmelidir. Her iki kanalın kamlarına bakıldığında işlevsel ilişki tespit edilmiştir.

(ATV ana haber kamlarından)

“...bir terörist daha vardı. O da A kapısına yöneldi orada bir polisle karşılaştı. Polis kimlik sorduğunda polise ateş edip aşağı indi. Biraz önceki teröristin eylem yaptığı alana geldi. Oradaki insanlar patlamaların korkusuyla kaçışmaya başlamıştı tam o anda terörist üzerindeki bombayı patlattı ve en büyük zayıyatı da burada verdik...”

(Fox TV ana haber kamlarından)

“Katliamın ardından Atatürk Havalimanı'ndaki güvenlik anlayışı da değişiyor. Terminalde bugünden itibaren özel harekât polisleri de göreve başladı. Canlı bombaların tespiti açısından da teknoloji devreye girecek.”

3.10.2.3. Sözcük Seçimleri

Sözcük seçimleri haber kanalının dünya görüşü ve olaya bakış açısını nasıl olduğunu belirlemede önemli bir etkidir.

İncelenen haber metninde eylemi gerçekleştiren kişiler her iki televizyon kanalında da “terörist”, eylemden etkilenenler ise “masum vatandaşlar” olarak nitelenmiştir.

“TERÖRİSTLER KİMLERLE BAĞLANTILI?” (29 Haziran Fox Ana Haber kj41)

“TERÖR KURBANLARINA VEDA” (30 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj48)

“YOLCULAR KORKU İÇİNDEYDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj6)

“TERÖRÜN VURDUĞU HAYATLAR” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj31)

Haber metinlerinde sözcük seçimi farklılıklarına da rastlanmıştır. ATV terör örgütü için “DAEŞ” sözcüğünü kullanırken Fox TV “İŞİD” sözcüğünü tercih etmiştir. Bu durum haber kanallarının görüş farklılığı yaşadığını ortaya koymuştur. “İŞİD” terör örgütünün kendine verdiği isimdir ve açılımı “Irak Şam İslam Devleti”dir. Ancak Cumhurbaşkanı Erdoğan Fransa ziyareti sırasında Fransa’nın da başını çektiği ülkelerle ortak bir karar alarak terörle islam kavramlarının bir araya getirilmemesi gerektiğini ve bu yüzden bu terör örgütüne “İŞİD” denmemesi gerektiğini dile getirmiştir. “DAEŞ” örgütün Arapça isminin ilk harflerinden oluşuyor ve içinde “islam” kelimesi geçmiyor. Aynı zamanda “DAEŞ” sözcüğünün Arapçada nifak çıkaran anlamına geldiği de söylenmektedir. Bu yüzden Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan örgüte “DAEŞ” denilmesi için başlatılan kampanyaya katılmış ve o günden beri de örgüt için “İŞİD” ismini kullanmamıştır. ATV Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın sözlerinden sonra örgüte “DAEŞ” demeyi tercih etmiştir ancak Fox “İŞİD” demeye devam etmiştir.

“ATATÜRK HAVALİMANI’NDA İŞİD TERÖRÜ:41 ÖLÜ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj1)

(Fox TV ana haber kamlarından)

“...İŞİD üyesi üç terörist Atatürk Havalimanı’nda korkunç bir katliam gerçekleştirdi.”

(ATV ana haber kamlarından)

(...DAEŞ terörü sırtımızdan bıçaklıyor sürekli...)

ATV ve Fox TV haber metinlerinde saldırıda hayatını kaybedenlerin sunulduğu bölümler de sözcük seçimlerinin farklı olduğu tespit edilmiştir. ATV İstanbul Havalimanı'nda gerçekleştirilen terör saldırısında hayatını kaybeden insanlar için “şehit” sözcüğünü kullanmayı tercih etmiştir. Buna karşın Fox TV de yer alan haber metinlerinde “şehit” sözcüğüne rastlanmamış bunun yerine “öldü” ve “can verdi” sözcükleri kullanılmıştır.

“3 TAKSİCİ DE CAN VERDİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj16)

“ATATÜRK HAVALİMANI'NDA IŞİD TERÖRÜ:41 ÖLÜ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj1)

“HAVALİMANINDA TERÖR: 41 ŞEHİT” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj20)

3.10.2.4. Haberin Retoriği

Haber metinlerinin inandırıcılığını artırmak adına görüntüler, görgü tanıklarının ifadeleri ve sayısal veriler kullanılır. İncelenen haber metinlerin her iki kanalın da olayla ilgili yeterli görüntü kullandığı, olaya tanık olanların ifadelerine yer verdiği ve sayısal verilere başvurduğu görülmüştür. Bu durum her iki kanalın izleyicisi için inandırıcı olması ve ana temayı özümsemeleri için kullanılmıştır.

“3 CANLI BOMBA 7 DAKİKADA KENDİLERİNİ PATLATTI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj43)

(ATV ana haber kamlarından)

“...ölenlerden 10'u yabancı uyruklu, 3'ü ise çifte vatandaş yani bu üç terörist hem Türk hem de başka ülke vatandaşlarını öldürdü ve yaraladı. Yaralı sayısı 239, bilanço çok ağır...”

İnandırıcılığı artırmak adına sayısal verilere başvurulduğu gibi görgü tanıklarının ifadelerine haberde yer verilmiştir.

Olay anında havalimanında olan bir vatandaş 1: “Birden bomba patladı, o karışıklıkta oğlumu kaybettim...” (ATV Ana Haber 29 Haziran 2016)

Olay anında havalimanında olan bir vatandaş 2: “Güm diye bir ses geldi anlamadık, o an ortalık toz duman oldu...” (ATV Ana Haber 29 Haziran 2016)

Olay anında havalimanında olan bir vatandaş 3: “Bir anda insanlar bomba var bağırmaya başladı, insanlar kaçıyordu, yere düşenler oldu büyük panik yaşadık orada...” (ATV Ana Haber 29 Haziran 2016)

Olayda çocuklarının kaybeden bir baba: “Patlamada dört kızım birden öldü...” (Fox TV Ana Haber 29 Haziran 2016)

Haberde verilen ana olayın seyirci üzerindeki etkisinin artırılması için haberlerde olay yeri ve olay sonrası görüntülerin yanı sıra Başbakan, Cumhurbaşkanı ve diğer yetkili ve siyasilerin görüntülerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu görüntüler kç’lerle de desteklenmiştir.

“YILDIRIM: MİLLETİMİZ RAHAT OLSUN” (1 Temmuz Fox Ana Haber kç59)

“ERDOĞAN: NE GÜNAHI VARDI O İNSANLARIN?” (29 Haziran Fox Ana Haber kç50)

“İÇİŞLERİ BAKANI: TERÖRİSTLER YABANCI UYRUKLU” (30 Haziran Fox Ana Haber kç40)

“BAŞBAKAN VE BAKANLAR GECE VAKTİ İSTANBUL’A GİTTİ” (29 Haziran Fox Ana Haber kç33)

“LİDERLERDEN KINAMA MESAJLARI” (29 Haziran Fox Ana Haber kç34)

“ÖNCE VALİ, ARDINDAN BAŞBAKAN GELDİ” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kç10)

“BAŞBAKAN’DAN YARALILARA ZİYARET” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kç24)

SONUÇ

Haberler, geçmişten bu yana toplumu bilgilendirmek için kullanılan en önemli araçtır. Özellikle görsel medyada yer alan haberlerde seyirci olaya ilişkin görüntüleri, olay tanıklarının ifadelerini, ülke güvenliğini ilgilendiren olaylarda devlet yetkililerinin açıklamalarını ekranda görüp, yapılan açıklamaları kişilerin ağzından duydukları için ve belki de en önemlisi haber, görüntüler ekrana gelmeden bir anlatıcı-spiker tarafından anlatıldığı için zaman geçtikte topluma daha inandırıcı ve ikna edici gelmeye başlamıştır. Günümüzde toplumu ikna süreci medya üzerinden yürütülmektedir. Haberler ne, neden, nasıl, ne zaman, nerede ve kim sorularına eksiksiz yanıt verme görevini üstlenip tarafsız şekilde olayları anlatma özelliğine sahip olması gerekse de yayınladığı medya kuruluşunun ideolojisi ile çerçevelenir. Bu çerçeveleme haberin içeriğinde karşımıza çıkabileceği gibi haberin sunumunu yapan spiker tarafından da çizilebilir. Özellikle son zamanlarda haber bültenlerinde spikerler sadece olayı sunmuyor, olayla ilgili kendi görüşünü de belirtiyor. Bu durum haber sunum anlayışını haber yorum anlayışına doğru götürüyor. Bu bağlamda günümüz televizyon kanallarının birçoğunda haber bültenlerinde yoruma dayalı ve sohbet havasında bir haber sunumu gerçekleştiriliyor. Böyle bir durumda toplumun haberleri tarafsız şekilde izlemeleri de kısıtlanmış ve izlediği kanalın ideolojisinin etkisinde kalması sağlanmış oluyor.

Genellikle siyasi haberlerde ortaya çıkan dünya görüşü, olayların şekillenmesine göre medya kuruluşlarını tek ses haline getirebiliyor. Bunlardan en önemlisi ülkemizde gerçekleşen gerek PKK gerekse diğer terör örgütlerinin saldırıları oluyor ancak terör haberleri televizyonda sunulurken, haber her ne kadar ülke çıkarları, vatan, millet, asker, polis ve devlet sevgisi etrafında şekillendirilse de kullanılan dil ideolojiden uzak tutulmuyor. Bu durum aynı acı olayda farklı söylemlerle haberin sunulmasını doğuruyor.

Terör haberleri, ulusal ve uluslararası güvenliği tehdit etmesi açısından her zaman haber değeri taşıyan konuların başında yer almıştır. Terör eylemlerine ve bu eylemlerde mağdur olan kişilere ilişkin medya temsillerinde kullanılan dil ve haber söylemi önemlidir. Haber medyası, toplumsal olayları kamuoyuna yansıtmanın

ötesinde, var olan toplumsal güç ve iktidar ilişkilerinin kurulduğu, pekiştirildiği, yeniden üretildiği ve dolaşıma sokulduğu araçlar olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda, medya sıklıkla ‘baskın değerleri kutsama’, egemen ideolojinin düşünce ve davranış kalıplarını sunma adına bireyleri toplumsal yapıyla bütünleştirme ve statükonun devamlılığını sağlama stratejisine başvurur.

Bu çalışma terör eylemlerinin televizyon haberlerinde nasıl sunulduğuna bakıp, farklı ideoloji sahibi iki televizyon kanalı olan ATV ve Fox TV tarafından nasıl söylem farklılıklarının oluşturulduğu üzerinde durmaktadır. Haber söylemi hakkında gerçekleştirilen çalışmalar haber metninde, hâkim toplumsal anlamların nasıl kurulduğunu, nasıl bilgi üretildiğini ve bu bilginin özne konumunu açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Haberi söylem olarak ele almak ve çözümlmek, haberi hazırlandığı süreçlerden ve toplumsal yapı içinde oluşan güç/iktidar ilişkilerinden koparmadan incelemek anlamına gelmektedir. Bağlama ilişkin bir analiz olan söylem analizi, güç/iktidar ilişkilerinin söylem içinde nasıl kurulduğunu açıklamaya çalışmaktadır. Bu sebepten dolayı, haber metninde kullanılan başlıklar, haber girişleri, görüntüler, ana olay ve sunuş şekli, sentaks, sözcük seçimleri, ardalın ve bağlam ilişkileri çözümlenmeye tabi tutulmaktadır.

28 Haziran 2016 akşamı gerçekleştirilen İstanbul Atatürk Havalimanı saldırısının televizyon haberlerinde nasıl sunulduğuna ilişkin yapılan eleştirel söylem analizinde, ülkeyi yasa boğan terör saldırısı her ideolojide farklı yorumlanmıştır. Ortak olan tek nokta yaşanan olaya karşı duyulan üzüntüdür. ATV ve Fox TV halkı bilgilendirme konusunda ortak tutum sergilemiş ancak sunumlarda farklılıklar yaşanmıştır bu da iki kanalın farklı ideolojilerde olmasındandır.

Haberlerde enformasyon eksiltimi yapıldığı, ana olayın sunumu ve sözcük seçimlerinde farklılıklar bulunduğu saptanmıştır. Başlıklarda her iki kanalda da enformasyon eksiltimi yapılmıştır. Zaman, mekân ve kim sorularının yanıtlarının bulunmadığı başlıklara rastlanmıştır ve enformasyon eksiltimine örnek teşkil etmiştir.

“DOĞRUYSA, ÇOK VAHİM...” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj39)

“İŞTE ADIM ADIM O VAHŞET” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj16)

“3 CANLI BOMBA 7 DAKİKADA KENDİLERİNİ PATLATTI” (29 Haziran Fox Ana Haber kj43)

Ana olayın sunumu incelendiğinde ise her iki kanalda da spikerler yaşanan terör olayını izleyiciye olduğu gibi aktarmıştır. ATV olayın nasıl gerçekleştirildiği hakkında izleyiciye tüm ayrıntıları sunmuş, ancak Fox TV’de olayın nasıl gerçekleştirildiğine dair cümleler yer almamış burada da enformasyon eksiltimine gidilmiştir.

ATV ana haberde olaya dair birçok ayrıntı yer almış ancak bazı noktalar Fox haberde kendine yer bulamamıştır. İlki 1 günlük milli yas ilan edilmiş olması diğeri ise Başbakan Binali Yıldırım’ın olayın yaşandığı gece İstanbul’a gidip yaralıları hastanede ziyaret etmiş olmasıdır.

Çalışmada en belirgin farklılık sözcük seçimlerinde görülmüştür. Terör saldırısını kimin gerçekleştirdiği izleyiciye sunulurken IŞİD ve DAESH sözcüklerinin kullanıldığı belirlenmiştir. ATV ana haber bülteninde olayın sorumlusu olan örgüt “DAESH” olarak sunulmuştur. “DAESH” sözcüğü Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın da destek verdiği bir kampanya sonucu ortaya çıkmış ve örgütün kendine verdiği “IŞİD” isminden “islam” kelimesinin çıkarılmasıyla oluşmuştur. “DAESH” aynı zamanda Arapça ‘da nifak çıkarıcı anlamına geldiği için Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından kabul görmüş ve bu şekilde kullanımı uygun bulunmuştur. Bu durum ülkenin Cumhurbaşkanı tarafından kabul gördüğü için ortak kullanımı da ülke içerisinde bu şekilde olması fikrini doğurmaktadır. ATV bu söylemi benimseyerek “IŞİD” sözcüğünden uzak durmuş, nifak çıkarıcı anlamındaki “DAESH” i kullanmayı tercih etmiştir.

Fox TV’de sunulan haberde ise olayın sorumlusu olan örgütten bahsedilirken “IŞİD” sözcüğünün kullanıldığı saptanmıştır. Bu olay ideolojinin haber sunumlarına yansıdığı görüşünü kanıtlar niteliktedir.

(Fox TV ana haber kamlarından)

“...İŞİD üyesi üç terörist Atatürk Havalimanı’nda korkunç bir katliam gerçekleşirdi.”

(ATV ana haber kamlarından)

(...DAEŞ terörü sırtımızdan bıçaklıyor sürekli...)

Sözcük seçimlerinde karşımıza çıkan bir diğer farklılık ise patlama sonucu hayatını kaybeden havalimanındaki insanlar için kullanılan niteleyici sözcüklerdir. ATV ana haber bülteninde terör saldırısı sonucu hayatını kaybedenler “şehit” olarak nitelendirirken, Fox ana haberde “öldü” ve “can verdi” kelimeleri kullanılmıştır.

“ATATÜRK HAVALİMANI’NDA İŞİD TERÖRÜ:41 ÖLÜ” (29 Haziran Fox Ana Haber kj1)

“HAVALİMANINDA TERÖR: 41 ŞEHİT” (29 Haziran 2016 ATV Ana Haber kj20)

Haberlerin, içerik aynı olsa da sunumlarında bu denli farklılık yaşanması topluma karşı dayatılan ve fark ettirmeden yapılan bir inşa sürecidir. Bu inşa süreci izleyici için son derece tehlikelidir. Hedef kitlenin muhalif okuma ve muhalif izleme olanağı tamamen ortadan kalkmaktadır. Bu tür olaylar direkt olarak objektif izleyicileri hedef almaktadır. Burada bilinçli izleyici olmak, haber metinlerini ve gerçeği iyi analiz etmek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ünal (2012). *Adan Z'ye Terörizm*, Ankara: Kripto Yayınları
- Adam, Jean-Michel. (2002). *Lingiustiğe Textuelle. Des Genres de Discours aux Textes*. Paris: Nathan Üniversitesi
- Akay, Ali. (1995). *Michel Foucault İktidar ve Direnme Odakları*. İstanbul: Bağlam Yayınları
- Alemdar, Korkmaz ve Erdoğan, İrfan. (1994). *Popüler Kültür ve İletişim*, Ankara: Ümit Yayınları
- Alemdar, Zeynep (1990). *Oyunun Kuralı - Basında Özdenetim*. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Althusser, Louis (2014). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları (Çeviri: Alp Tümertekin)*,
- Altuğ, Yılmaz (1995). *Terörün Anatomisi*, İstanbul: Altın Kitaplar
- Arsan, Esra Doğru (2004). “*Medya-Güç İdeoloji Ekseninde Merve Kavakçı Haberlerinin Farklı Sunumu*”, *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi içinde (Derleyen: Çiler Dursun)*, Ankara: Elips Kitap
- Aslan, Kemal. (2004). *Haber Nasıl Okunur?* İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevleri
- Atabek, Ümit (2007). ‘*Söylem Çözümlemesi Başlangıç Düzeyi İçin Öneriler*’- *Medya Metinlerini Çözümlemek*, Ankara: Siyasal Kitabevi
- Aydın, Nurullah (2009). *Küresel Terör ve Terörizm*, İstanbul: Kum Saati Yayınları
- Aygül, Zeynep (2016). ‘*Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi’nin Eleştirel Söylem Analizi ile İncelenmesi*’ – *Söylem Araştırmaları*, İstanbul: Hiperlink Yayınları

- Aygül, Zeynep (2016). *'Türkiyeli Erkeklerin Karşılıklı gündelik Konuşmalarında 'Erkek Olmak' Üzerine Anlam Kuruluşlarının İncelenmesi' – Söylem Araştırmaları*, İstanbul: Hiperlink Yayınları
- Bal, İhsan (2006). *Terörizm*, Ankara: USAK Yayınları
- Barnard, Christopher (2003). *Language, Ideology and Japanese History Textbooks*, London: Routledge
- Baş, Türker ve Ulun, Akturan (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri Nvivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi*, İstanbul: Seçkin Yayınevi
- Baudrillard, Jean (1991). *Sessiz Yiğınların Gölgesinde ya da Toplumsalın Sonu (Çeviri: Oğuz Adanır)*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Burton, Graeme (1995). *Görünenden Fazlası, Medya Analizlerine Giriş. (Çeviren: Nefin Dinç)* İstanbul: Alan Yayınları.
- Bülbül, Rıdvan. (2000). *Genel Gazetecilik Bilgileri (I. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayınları
- Bülbül. A. Rıdvan. (2001). *İletişim Kitapları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Büyükkantarıcıoğlu, S. Nalan (2012). "Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi", *Haberi Eleştirmek*, (Editör: Ömer Özer), Konya: Literatürk Yayınları
- Caşın, M. Hakkı (2008). *Uluslararası Terörizm*, Ankara: Nobel Yayınları
- Coward, Rosalind ve Ellis, John (1985). *Dil ve Maddecilik-Semiyolojideki Gelişmeler ve Özne Teorisi*, (Çeviri: Eser Tarım), İstanbul: İletişim Yayınları
- Çakır, Abdülhamit (2014). *Söylem Analizi Ne Demek İstiyorsun?*, Konya: Palet Yayınları
- Çaplı, B. (2002). *Medya ve Etik*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Çeşme, Ahmet (2005). *Psikolojik Hareket ve PKK*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık
- Dağlı, Nevzat. (1995). *Gazete Yayınlama Teknikleri*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Denker, Sami (1997). *Uluslararası Terör, Türkiye ve PKK Örneği*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları
- Derrida, Jacques. (2010). *Gramatoloji (Çeviren: İsmet Birkan)*. Ankara: Bilgesu Yayınları
- Devran, Yusuf (2010). *Haber, Söylem, İdeoloji*, İstanbul: Başlık Yayın Grubu
- Dilmaç, Sabri (1997). *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, Ankara: EGM İDB Yayınları
- Durna, Tezcan ve Kubilay, Çağla (2010). *Söylem Çözümlemeleri*, İstanbul: Libra Yayıncılık
- Dursun, Çiler (2013). *İletişim Kuram Kritik*, Ankara: İmge Kitabevi
- Dursun, Çiler. (2003). *Haber ve Habercilik - Gazetecilik Üzerine Düşünmek (Der: Sevdâ Alankuş)*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Eagleton, Terry (1996). *İdeoloji, (Çeviri: Mutallip Özcan)*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ergül, Hakan. (2000). *Televizyonda Haberin Magazinleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Fiske, John (1996). *İletişim Çalışmalarına Giriş (Çeviri: Süleyman İrvan)*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları
- Foucault, Michel. (1992). *Ders Notları (Çeviri: Selahattin Hi-lav)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Fowler, Roger (1991). *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*, London: Routledge

- Gaillard, Philippe. (1994). *Gazetecilik (Çeviren: Mehmet Selami Şakiroğlu)*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Gezgin, Suat. (2006). *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*. Konya: Çizgi Kitabevi
- Girgin, Atilla. (2000). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiği*. İstanbul: İnkılap Yayınları
- Girgin, Atilla. (2002). *Haber Yazmak*. İstanbul: Der Yayınları
- Girgin, Atilla. (2003). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i (2. Baskı)*. İstanbul: İnkılap Yayınları
- Gökçe, Orhan ve Demiray, Uğur (2006). "*Medya Terör İlişkisi ya da İkilemi*", *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, İstanbul: Çizgi Kitabevi
- Güllüoğlu, Özlem (2012). '*Söylen(mey)enin Analizi: Bellona Markasına Yönelik Tüketici Algısı Üzerine Bir Söylem Çözümlemesi*' – *İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri Yazılı Metin Çözümleme (Editör: Özlem Güllüoğlu)*. Ankara: Ütopya Yayınevi
- Günay, V. Doğan. (2013). *Söylem Çalışması*, İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim
- Güzel, Cemal, (2002), *Korkunun Korkusu: Terörizm (Derleyen: Cemal Güzel)*, Silinen Yüzler Karşısında Terör, Ankara: Ayraç Yayınevi
- Hartley, John (2002). *Communication Cultural And Media Studies*, London: Routledge
- Ilgın, Leyla (2003). *Söylem ve İdeoloji*, İstanbul: Su Yayınları
- İnal, Ayşe. (1994). *Haber Üretim Sürecinde Farklı İki Yaklaşım*. Ankara: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları
- İnal, Ayşe. (1996). *Haber Okumak*, İstanbul: Temuçin Yayınları

- İrfan Erdoğan ve Alemdar, Korkmaz (2005). *Öteki Kuram*, Ankara: Erk Yayınları
İstanbul: İthaki Yayınları
- Kaptan, Ali. (1999). *Radyo- Televizyon Haberciliği ve Metin Yazma – Röportaj Teknikleri (1. Baskı)*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları
- Kars, Neşe. (2010). *Haberin Tarihi, Kuramları, Söylemi ve Radyo-Televizyon Haberciliği*. İstanbul: Derin Yayınları
- Kazancı, Metin. (1982). *Halkla İlişkiler*. Ankara: Savaş Yayınları
- Keleş, Ruşen ve Ünsal, Artun (1982). *Kent ve Siyasal Şiddet*, Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları
- Kocabaşoğlu, Uygur. (1974). *Haber Kavramı Üzerine*. Ankara: A.Ü. B.Y.Y.O. Yıllık
- Kocaman, Ahmet (2003). *Söylem Üzerine*, Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı
- Korkmaz, Gürol (1999). *Terör ve Medya İlişkisi*, Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi
- Küçük, Orhan. (2016). *İletişim*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım
- Masterton, M. (2005). *Asian Journalists Seek Values Worth Preserving*. Asia Pacific Media
- Matelski, M. J. (2000). *TV Haberciliğinde Etik. (Çeviren: Bahar Öcal Düzgören)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Mora, Necla. (2011). *Medya Çalışmaları, Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim*, Ankara: Nobel
- Mutlu, Erol. (1994). *İletişim Sözlüğü*. İstanbul: Ark Yayınları
- O'neil D. & Harcup T. (1999). *News Values and Selectivity*

- Orhon, Nezh (2004), '*Değişim Değeri Açısından Televizyon Haberi*'-*Teknolojik ve İdeolojik Boyutuyla Metalaşan Televizyon Haberleri*-, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Outhwaite, William (1991). *The Return Of Grand Theory In The Human Sciences*, Newyork: Cambridge University
- Örgün, Faruk (2001). *Küresel Terör*, İstanbul: Okumuş Adam Yayınları
- Özbek, Osman (2012). *11 Eylül 2011'in Düşündürdükleri*, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları
- Özdağ, Ümit (2010). *PKK Terörü Neden Bitmedi, Nasıl Biter?*, Ankara: Kripto Yayınları
- Özlem, Doğan (1986). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Öztürk, Şerife. (2006). *Türkiye'de Televizyon Haberciliği*. Konya: Tablet Kitabevi
- Parker, I. (1992). *Discourse Dynamics: Critical analysis for social and individual psychology*, Londra: Routledge
- Parsa, Seyide. (1993). *Televizyon Haberciliği ve Kuramları*. İzmir: E.Ü. İl. Fak. Yay.
- Pazarbaşı, Betül ve Koç, Selma (2009). '*3 Ocak 2008'de Diyarbakır'da Yaşanan Bombalı Terör Eylemi ve Basın Söylemleri*' - '*Terör ve Haber Söylemi*', İstanbul: Literatürk Yayınları
- Phillips, N., & Hardy, C. (2002). *Discourse Analysis*, Londra: Sage Publications
- Postman, Neil ve Powers, Steve. (1996). *Televizyon Haberlerini İzlemek (Çeviren: Aslı Tunç)*. İstanbul: Kavram Yayınları
- Potter, J., Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behaviour*, London: Sage

- Poyraz, Bedriye (2002). *Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik*, Ankara: Ütopya Yayınevi
- Punch, K., F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş: nicel ve nitel yaklaşımlar. (Çev: D.Bayrak, H.B.Arslan, Z. Akyüz).* Ankara: Siyasal Kitabevi
- Rıcoeur, Paul (2007). *Yorum Teorisi (Çeviren: Gökhan Yavuz Demir)*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık
- Rigel, Nurdoğan. (2000). *İleti Tasarımında Haber.* İstanbul: Der Yayınları
- Roshco, Bernard. (1975). *Newsmaking, The University of Chicago Press.* London
- Selçuk, Ayhan ve Şeker, Mustafa (2012). *Danıştay Saldırısı Haberlerinde Söylem ve İdeoloji*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Shoemaker, P. J. (1996) *Hard-Wired for News: Using Biological and Cultural Evolution to Explain the News.* Journal of Communication, Sayı:46 (September)
- Simith, Philip (2007). *Kültürel Kuram (Çeviri: Selime Güzelsarı ve İbrahim Gündoğdu)*, İstanbul: Babil Yayınları
- Sözen, Edibe (1999). *Söylem, Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*, İstanbul: Paradigma Yayınları
- Şeker, Mustafa (2009). *Terör ve Haber Söylemi*, İstanbul: Literatürk Yayınları
- Şeker, Mustafa. (1999). *Televizyon Haberciliği.* Konya: Sel-Ün Vakfı Yayınları
- Taşdemir, Fatma (2006). *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*, Ankara: USAK Yayınları
- Terörle Mücadele Kanunu (1991). *T.C. Resmi Gazete*, 20843, 12 Nisan 1991
- Teun van Dijk (2007). *‘Medya İçerikleri Bir Söylem Olarak Haberin Disiplinler Arası Çözümlemesi’ - Medya Metinlerini Çözümlemek (Çeviren: Ümit Atabek)*, Ankara: Siyasal Kitabevi

- Toker, Yavuz ve Dilmaç, Sabri (1992). *Psikolojik Harekât ve Propaganda*, Ankara: EGM Yayınları
- Uğur, Aydın (2002). *Kültür Kitası Atlası*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Urhal, Ömer ve Acar, Ünal (2007). *Devlet - Güvenlik İstihbarat – Terörizm*, Ankara: Adalet Yayınevi
- Uyguç, Ünal ve Genç, Ali. (1998). *Radyo Televizyon Haberciliği*. İstanbul: İ.Ü.S.B.E. Yayınları
- Ülkü ,Gürel (2004). '*Söylem Çözümlemesinde Yöntem Sorunu ve Van Dijk Yöntemi*'- *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*, Ankara: Elips Kitap
- Van Dijk, Teun A (2001). '*Critical Discourse Analysis*' – *Handbook of Discourse Analysis*, Oxford: Blackwell
- Van Dijk, Teun A (2003). *Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım*, (Çeviri: *Nurcan ateş*). İstanbul: Su Yayınları
- Vural, İzlem. (2010). *Televizyon Dünyasının Habercileri Bile (Yaman Bir Paradoks)*.İstanbul: Derin Yayınları
- Wallis, Roger ve Baran, Stanley. (1990). *The Known World of Broadcast News*, London: Routledge
- Wasburn, Philo C. (1995) *Democracy and Media Ownership: A Comparison of Com-mercial, Public and Government Broadcast News*, Media, Culture & Society
- Yüksel, Erkan ve Gürcan, Halil İbrahim (2005). *Haber Toplama ve Yazma. (I. Baskı)*. Konya: Tablet Kitabevi

TEZLER

- Avşar, Servet (2009). *Terör ve Türkiye’de Bölücü Terör Bağlamında PKK*, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Aydın, Fatma Betül (2013). *Haber Söyleminde Siyasal Etki ve İdeoloji: 2002 ve 2011 Genel Seçimleri’nin Karşılaştırmalı Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Baca, Kübra (2015). *Televizyon Haberciliğinde Nesnellik: Ses Kayıtlarının TV Haberlerinde Ele Alınışı*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Balcı, Emre Vadi. (2010). *Haber Değer Etmenleri Açısından Geleneksel ve İnternet Gazeteciliğinin Karşılaştırması*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Candikmen, Mehmet. (2014). *2011 Genel Seçimleri’nde Ak Parti ve CHP’ye Ait Miting Haberlerinin Yazılı Basında Sunumu*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Çakır, Vedat. (2005). *Bir Sosyal Etkinlik Olarak Eğlence ve Televizyon (Konya)*
- Doğan, Z. Duygu. (2008). *Doğru Haber Ve Belge Verme Görevi Doğrultusunda Gazetecilerin Haber Kaynaklarını Açıklamama Haklarının Basın Özgürlüğündeki Yeri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ekizer, Mehmet (2014). *Terör Örgütlerinin Propaganda ve Yandaş Kazanma Faaliyetlerinde Sosyal Medyanın Rolü: PKK Terör Örgütünün İncelenmesi*, Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- Gürbüz, Beyhan (2008) *Dini Motifli ve Uluslararası Bir Terör Örgütü Olarak El Kaide*, Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

- Işık, Mehmet (2006). *Terör Örgütlerinin Söylem Stratejileri ve Eylemlerini Meşrulaştırma Yöntemleri*, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Kara Harp Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara
- Karaduman, Sibel Sığın (2009). *Televizyon Haberlerinde Egemen İdeoloji ve Farklı Kimliklerin Temsili*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Koçak, Abdullah. (2001). *Televizyon İzleyici Davranışları Televizyon İzleyicilerinin Tercihleri ve Doyumları Üzerine Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Örneği*), Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şeker, Mustafa. (2003). *Özel Televizyonlarda Haberin Seçimi ve Yapılandırılması (NTV, ATV ve SHOW TV Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Temel, Ülfet Çınar (2010). *Türkiye'ye Yönelik Terör Örgütleri ve Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi*, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Türkan, Turgay (2006). *Televizyon Haber Yayıncılığında Tabloidleşme Olgusu: ATV ve Kanal 7 Haber Bültenlerinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Yalçınkaya, İsmail, Alper. (2008). *Medya-Terörizm İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon
- Yavuz, Felit (2006). *Terör Eylemlerinin Kitle İletişim Araçlarında Sunumu*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

MAKALELER

- Akçay, Ekrem Yaşar ve Çelenay, Ömer Engin (2012). *Terör ve Medya İlişkisinin 2003 Yılında İstanbul'da Meydana Gelen Saldırıları Örneğiyle İncelenmesi*, Nevşehir: NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 2
- Alankuş, Sevdâ. (2000). *Alternatif Olarak Yerel Medya ve Bir Girişim: Bağımsız İletişim Ağı*. Ankara: Özgür Üniversite Forumu Sayı: 12
- Atabek, Nejdî. (1994). *Gazetecilikte Tarafsızlık*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Dergisi Sayı: 7
- Aydın, Devrim (2006). *Terör Eylemlerinin Siyasal Suç Açısından Değerlendirilmesi*, Ankara: Uluslararası Hukuk ve Politika, Sayı: 7 Cilt: 2
- Aydiner, Gökhan (2004). *Dünyada ve Türkiye'de Terör*, Ankara: Polis Dergisi, Sayı: 40
- Bulunmaz, Barış (2011) *Holdingleşme Ekseninde Türk Medyasında Tekelleşme Sorunu*, İstanbul: Öneri Dergisi Sayı: 36
- Bulut, Selda ve Yaylagül, Levent. (2004). *Türkiye'deki Yazılı Basında Yargıtay ve Mafya İlişkisine Yönelik Haberler*, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Dergisi, Sayı:19
- Çelik, Hilal ve Ekşi, Hilal. (2013). *Söylem Analizi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 27
- Devran, Yusuf (2015). *Medya ve Terör Sorunsalı*, Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Sayı:2 Cilt:3
- Dinçyürek, Ahmet (2005). *Terör ve Medya*, İstanbul: Stratejik Öngörü Dergisi, Sayı: 4
- Doruk, Özlem (2013). *Disiplin Toplumu ve Haber Söylemi: Gökkuşluğu Derneği'nce Yapılması Planlanan Yürüyüşün Engellenmesine İlişkin Haberlerin Çözümlemesi*, Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Sayı:1 Cilt:2
- Duruoğlu, Tuba (2007). *Haber Yapmada İdeoloji Etkeni: 11 Eylül Olayı Üzerine Bir İnceleme*. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kuram ve Araştırma Dergisi Sayı: 25
- Elbirlik, Tolga ve Karabulut, Ferhat (2015). *Söylem Kuramları: Bir Sınıflandırma Çalışması*, Ankara: Dil Araştırmaları Dergisi, Sayı: 17
- Girgin, Atilla. (2001). *Tarafsızlık (Nesnellik, Objektiflik)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını Sayı: 11

- Gölbaşı, Haydar (2016). *Birbirinden Beslenen İki Kavram: Medya ve Terör*, Elazığ: Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 31
- Gönenç, E. Özgür. (2015). *Medya ve Terör*, Konya: Selçuk İletişim Dergisi, Sayı:11
- Gür, Tahir (2013). *Post-Modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi*
- İliç, Deniz Tansel (2015). *Pierre Bourdieu ve Televizyon Alanı: Türkiye'deki Anaakım Televizyon Haberciliğinde Bir Saha Araştırması* Konya: Selçuk İletişim Dergisi, Sayı: 4
- Kasım, Metin (2009). *Türkiye'de, Özel/Tecimsel Radyo Yayıncılığının Gelişim Süreci ve Konya'daki Tecimsel Radyolar Üzerine Bir İnceleme* Konya: Selçuk İletişim Dergisi Sayı: 4
- Kaya, Sezgin (2005). *INTERPOL, EUROPOL ve Uluslararası Terörizm*. İstanbul: Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi, Sayı: 2
- Kazan, Hüseyin (2016). *Terör-Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği*, İstanbul: Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Güvenlik Stratejileri Dergisi, Sayı: 24
- Neşe, Kars. (2002) *Tematik Haber Kanallarında Haberin Sunumu: NTV CNN TÜRK TRT 2 Tematik Haber kanallarında Ana Haber Bülteni Oluşturma ve Sunma Politikaları*. İstanbul: İletişim Fakültesi Dergisi Sayı:14
- Orhon, E. N. (2004). *Değişim Değeri Açısından Televizyon Haberi, Teknolojik ve İdeolojik Boyutuyla Metalaşan Televizyon Haberleri*. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları Sayı: 53
- Özdemir, Zafer (2016). *Rehine Krizi ve Anaakım Medyanın Terör Eylemlerine Yaklaşımı*, Elazığ: Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 23
- Özkan, Selfiye (2017). *Gerbner'in Kültürel Göstergeler Kuramı Bağlamında Televizyon Haber İçeriklerine İlişkin Bir Araştırma*, Bolu: Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi Sayı:4
- Öztürk, Serap (1996). *Televizyon Haberciliği ve Türkiye'deki Uygulamalar*, Ankara: Yeni Türkiye Dergisi Sayı: 12
- Öztürk, Şerife (2004). *Özel Televizyon Kanallarının Türk Haberciliğine Etkisi*, Konya: Selçuk İletişim Dergisi Sayı: 2
- Seçim, Filiz (1993). *Haber Kavramı ve ABD Basımında Dış Haberler*, Kurgu Dergisi Sayı: 12
- Solak, Ömer (2011). *Küçük Ağa Romanının Eleştirel Söylem Analizi*, Kırgızistan: Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 26

- Spahiu, Esen Yücel. (2002). *Michel Foucault- Foucaultcu İktidar, Söylem ve Özne Kavramları*, Eskişehir: Kurgu Dergisi: 19
- Taşdemir, Erdem. (2002). *Basının Kamuoyu Oluşturma Fonksiyonu Doğrultusunda Siyasi Partilere Yaklaşımı (1995 ve 1999 Genel Seçimleri Örneği)*. Konya: Selçuk İletişim Dergisi
- Topal, Ahmet Hamdi (2004). *Uluslararası Hukukta Terörizmin Tanımlanması Sorunu*, E-Akademi, Sayı: 32
- Topçuoğlu, Abdullah (1992). *Terör Karşısında Kitle İletişim Araçları*, Ankara: Yeni Forum Dergisi, Sayı: 277
- Tuğan, Nuray Hilal (2015). *Son Dönem Türk Sinemasında Hastalık Temsilleri: 'Saç' Filminin Eleştirel Söylem Çözümlemesi*, Ankara: İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı: 40
- Uçan, Hilmi (2010). *"Söylem Göstergelimi ve Duygu Değeri: Tevfik Fikret'in 'Sütâyış-İ Hazret-i Padişâhî" ve "Sis" Şiirlerinde Sevgi ve Nefret"*. Afyon: Kocatepe Üniversitesi Yay. Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 2
- Uluç, Güliz. (2002). *Medya Yapılarının Küreselleşmesi*. Ankara: Doğu-Batı Düşünce Dergisi Sayı: 18
- Vural, İzlem. (2003). *Televizyon Haberciliğinde Bir Mesleki Kişilik Olarak "Anchor" -Türkiye'deki Uygulama Biçimine Yönelik Bir Değerlendirme-* Eskişehir
- Yayla, Atilla (1990). *Terör ve Terörizm Kavramlarına Genel Bakış*, Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Fakültesi Dergisi, Sayı: 1 Cilt: 45
- Yaylagül, Levent ve Çiçek, Cengiz (2012). *12 Haziran 2011 Seçimlerinin Gazetelerde Sunumu*, Kayseri: Erciyes İletişim Dergisi, Sayı: 4

İNTERNET

- AA Haber (2017). *Atatürk Havalimanındaki Terör Saldırısı Davası Sanıkları Hakim Karşısında*, www.aa.com.tr/tr/turkiye/ataturk-havalimanindaki-terror-saldirisi-davasi-saniklari-hakim-karsisinda-/963985, Erişim Tarihi: 3 Mart 2018
- Akman, Ünal G. (2017). *Terörizm ve Medya*, www.stratejikortak.com/2017/04/terorizm-ve-medya-iliskisi.html, Erişim Tarihi: 22 Şubat 2018

- Fars Haber Ajansı (2016). *DAİŞ, İŞİD nedir? DAES lideri kimdir? DAES'in açılımı ne?* tr.farsnews.com/world/news/13950410000430, Erişim Tarihi: 3 Mart 2018
- Gündem Haberleri (2016). *Terör örgütü İŞİD'in Türkiye'ye yönelik gerçekleştirdiği saldırılar*, www.haberturk.com/gundem/haber/1264903-teror-orgutu-isidin-turkiyeye-yonelik-gerceklestirdigi-saldirilar, Erişim Tarihi: 3 Mart 2018
- Gür, Tahir (2013) *Post-Modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi*,http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/viewFile/398/tahir_gur
- Hürriyet Arşiv (2015). *İŞİD (DAES, DEAS, DAİŞ) Nedir? Nasıl Ortaya Çıktı? El Bağdadi Kimdir?*, www.hurriyet.com.tr/kelebek/isid-daes-deas-dais-nedir-nasil-ortaya-cikti-el-bagdadi-kimdir-29600590, Erişim Tarihi: 3 Mart 2018
- Hürriyet Arşiv (2017). *Fox TV*, www.hurriyet.com.tr/haberleri/Fox-TV, Erişim Tarihi: 8 Aralık 2017
- İlhan, Rifar Serav (2017). *Medya ve Terör*, www.aljazeera.com.tr/gorus/medya-ve-teror, Erişim Tarihi: 8 Şubat 2018
- Kongar, Emre (2004), *Küresel Terörün Kaynakları ve AKP*, www.kongar.org/aydinlanma/2004/434_Kuresel_Terorun_Kaynaklari.php
- Mora, Necla (2011). *Haberin Sosyolojik Boyutu: Kamusal Söylemin Üretimi ve Kamuoyu Oluşumu*, www.dorduncukuvvetmedya.com/medya-arastirmalari/2830-haberin-sosyolojik-boyutu-kamusal-soylemin-uretimi-ve-kamuoyu-olusumu.html, Erişim Tarihi: 16 Ocak 2018
- Özcan, Nihat Ali (2016). *DAES ve Terörle Mücadele*, www.milliyet.com.tr/yazarlar/nihat-ali-ozcan/daes-ve-terorle-mucadele-2278130/, Erişim Tarihi: 3 Mart 2018

Öztürk, Çağnur (2017). *T24 Yazarı Mesut Yar'ın Dumanını Söndürdü: Fox TV, Haber Vermeye Devam Ediyor*, www.medyafaresi.com/haber/Fox-TV-haber-vermeye-devam-ediyor/822567, Erişim Tarihi: 8 Aralık 2017

Polat, Birsen (2016). *Savunma ve Güvenlik*, akademikarastirma.org/turkiyede-terror-terorizm/, Erişim Tarihi: 3 Mart 2018

Reese, Stephen, D. (2009). “*Managing The Symbolic Arena: The Media Sociology Of Herbert Gans*”, journalism.utexas.edu/sites/journalism.utexas.edu/files/attachments/reese/gans-published-chapter.pdf, Erişim Tarihi: 10 Kasım 2017

BİLDİRİLER

Kars, Meşe, Akmeşe, Zuhale ve Deniz, Kemal (2015). *Sosyal Ağlar Aracılığıyla Televizyona Sağlanan Kamusal Katılım: Çalar Saat Programı Örneği*, AB 2015 Akademik Bilişim Konferansları, 4-6 Şubat 2015. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1-11

Korkmaz, Gürol (1999). “*Terör Olaylarının Medyaya Yansımaları*”, *Doğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu*, Elazığ: Fırat Üniversitesi

Sunal, Gözde, Sunal, Cansu (2016). *Televizyon Haberciliğinde Eğlendiren Bilgi (Infotainment) Olgusu: Kamu Ve Özel Televizyon Kanalları Çerçevesinde Anahaber Kuşağının İncelenmesi*, İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi 2. Lisansüstü Öğrenci Kongresi Bildiriler Kitabı, İmak Ofset